

Albania asfaltatu gabeko Europa

ARGIA

2005eko irailaren 4a | LXVIII. urtea | 2.005 zenbakia | 3,30 euro

Arkeologia gaur eta hemen **Machu Picchurik gabeko iragan aberatsa**

MENCHU GAL

Bizitza pinturari eskaini dion emakumearen autoerretiratu

EUSKAL OROIGARRIA

MAKILA

eskaintza berezia

- Opari berezietarako
- Pertsonalizatuak
- Prezio aukera desberdinak
- Iñaki Alberdik eginak

ARGIA

Informazio gehiago nahi baduzu: **ARGIA**

Industrialdea 15 • 142 P

LASARTE-ORIA 201

Telefona 943 37 15

posta-e: denda@argia.com

<http://www.argia.com/makilak.htm>

Gaiak

- 17 Albania: Europako bazter ahaztuan.**
Karlos Zurutuza.

Iritziak

- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
22 Iban Zaldúa. Aitak ezberdintzeko zenbait aztarna.
25 Juan Ramon Makuso. Espaloian.
Joxe Mari Ostolaza. Kantu.
26 Jesus M. Ariznabarreta. Subiranotasun partekatua:
hitz-jokoa ala iruzur berria.

Erdiko kaiera

- 27 Maider Lopez, Veneziako Biurtekoko artista gazteena.** Unai Brea.
31 Marrazki eta melodien ahalmen terapeutikoa.
Mikel Garcia.
34 Ezpalak. Katixa Garate.
36 Argitalpenak: Edorta Kortadiri galdezka.
Pilar Iparragirre.
38 Denbora-pasak.
40 Ihesi: Hondarribia, itsasoari begira.
Mikel Garcia.
44 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua
eta Jakoba Errekondo.

Termometroa

- 49 Babcock Wilcox-eko langileek multinazional austriarra bidali eta jabe berria nahi dute.**
Daniel Udalaiz.
52 Gure Irratiak Uztaritzeko egoitza urtarrilean irekiko du. Ainara Sarobe.
54 Bero-beroan.
56 Net Hurbil: Nigerreko goseteak Live-8 kontzertuan harrapatu gintuen. Pello Zubiria.

Azkena

- 58 Txillardegi.** *Fiesta Nacional.*

4 | Arkeologiaren mitoak

Iraganeko zaborra egungo harribitxi

Urtero, udan, hamaika indusketen berri izaten dugu. Gure arkeologia, ordea, maila ertainekoa da. Hemengo arkeologoen ez dute piramiderik edo antzekorik aurkitu. Baina arkeologiaren helburua ere ez da hori. Hain zuzen, arkeologiaren hainbat mito desagiten saiatu gara.

24 | Luparekin

Juan Kruz Lakasta

46 | J. M. Zalakaini elkarrizketa

11 | Menchu Gal

Bizitza pinturari eskainia

Menchu Gal 1919an jaio zen Irunen. Txikitatik pinturaren afizioa lantzen hasi zen eta hamabost urterekin joan zen Parisera ikastera. Bera izan zen Espainiako Pintura Saria irabazi zuen lehen emakumea.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estibitz Elizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Inigo Txintxurreta, Aloña Sorluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaina Taldeko partaidea da.

Azala: Antza.

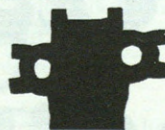

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

gizarte ekintza

Iraganeko za egungo harri

• ASTERO GAIA •

Zineak eta literaturak eman digute, askotan, arkeologiaren berri. Berri desitxuratua, gehi dezagun. Mundu errealean, atzerriko aurkikuntza ospetsuen oihartzunen bitartez entzun dugu arkeologiari buruz zerbait. Euskal Herrian, berriz, ez dugu ez Gizelko piramiderik, ez Machu Picchurik, ez antzekorik. Gure arkeologia klase ertainekoa da, baina duina. Bitarteko falta oztopo dela beti ere, euskal arkeologoek jarraitzen dute, apurka-apurka, "iraganaren tipula zuritzen, geruzaz geruza". Halaxe definitu baitu bere lana gurekin hitz egin duen arkeologoetako batek.

UNAI BREA

Argazkiak: Dani Blanco

Armentiko (Araba) basilikako nekropolia. Berezia da nekropoli hau hildakoen ondoan objektu ugari topatu dituztelako eta ohitura hori berez desagertuta zegoen Goi Erdi Aroan.

EGUERDIA DA, BAINA zuhaitzetako hosto erraldoiek ez dute eguzkiaren argia iragazten. Oihana ilun dago, eta beroak eltxoak ere lokarrarazi ditu. Giza-aztarnarik ez da sumatzen, baina, halako batean, zuhaitz zabal baten atzean, harrizko tenplu zaharra agertu da. Gizona haraino doa, astiro, kontuz. Bidea segadaz beteta dago; okerreko soka zapalduz gero, pozoin dutako gezi batek akaba deza-ke bidaiari ausarta. Zorua estaltzen duten dozenaka sugetako batek, bestela. Azkenean, ordea, oztopo horiek eta are arriskutsuago batzuk gañdituta, gure gizonak bere helburua lortu du: tenplu barruan dagoen jaingo baten estatua txikia da, giza-esku baten tamainukoa edo. Milioika dolar balio du. Poltsan sartu eta badoa bueltan, gezi eta suge artean, AEBetako museo baterantz.

Aurreko istoriotxoko protagonista, igarriko zenutenez, Indiana Jones da, munduko arkeologorik ezagunena, ospetsu bezain gezurrezkoa. Lehenik eta behin, Jonesek pelikula hasten den unetik daki zeren bila jardun beharko duen; benetako arkeologo batek, susmoak susmo, ez daki zer topatuko duen ikerketa bat abiatzen duenean. Bigarrenik, eta are garrantzitsuago, benetako arkeologoek helburua ez da objektu edo eraikin ikusgarriak aurkitzea. Ezta, sikiera, objektu edo eraikin apalak ere. Horiek tresna eta ondorio dira, baina ez helburu. Benetako arkeologoek ondare ukiezin bat bilatzen baitute: gure iraganari buruzko informazioa.

Zineari eta literaturari esker batzutan, eta komunikabideen eraginez bestetan, ohituta gaude arkeologia hitza aurkikuntza ikusgarriekin lotzen: hango piramidea, hemengo momia, tximino eta gizakien arteko lokarriaren garezurra... Baina oro har, indusketa arkeologikoen emaitzak ez dira horren txundigarriak izaten. Are gutxiago Euskal Herrian. Zibilizazio garatuenean utzi dituzte aztarnarik ikusgarrienak, eta gurean berri samarra da oraindik "zibilizazio garatu" kontzeptua. Nolanahi ere, badugu, gure apalean, "harribitxiren" bat.

Euskal Herrian "ikusgarritzat" jo ditzakegun aztarnategien artean, Ekain eta Santimamiñeko kobazuloak —bereziki, haien margoak— aipa ditzakegu; denboran hurbilago, aztarnategi erromatar garrantzitsuak daude Foruan (Bizkaia), Oiasson (Irun, Gipuzkoa)

borra ibitxi

edo Arellanon (Nafarroa), besteak beste. Gogoa hartzekoa da, halaber, Bilboko Euskal Museoan ikusgai dagoen Mikeldi, zezen itxurako harrizko idoloa. Baina zalantzarik gabe, Gasteiz da gaur egun euskal arkeologiaren hiriburua, han daude eta une honetako bi indusketa aipagarriak: Andra Mari katedralekoa eta Armentia bako basilikakoa.

Aurreko belaunaldien "zaborra"

Salbuespenak salbuespen, Euskal Herriko indusketa arkeologikoetan, "aurreko belaunaldiak utzitako zaborra" topatzen da gehienbat: zeramika puskak, hezurak, txanponen bat... Inaki Garcia Camino Bizkaiko Foru Aldundiko arkeologoaren hitzak erabiltzearen. "Hortik aurrera, historia berreraiki behar da. Hori da helburua, eta ez museoetarako aleak topatzea. Dena dela, historia berrosatzeko datuak ez ezik, hiritarrek bisitatzeko moduko aztarna batzuk edo museo batean erakus daitezkeen gauzak aurkitzen badira, askoz hobe".

Aranzadi Zientzia Elkarteko Alfredo Morazan ustez, arkeologiak osasun ona dauka gaur egun Euskal Herrian. "Orain 40 urte baino askoz gehiago industen da, eta baita orain 20 urte baino gehiago ere". Iaz, esate baterako, Gipuzkoako Foru Aldundiak 80ren bat indusketa egiteko baimena eman zuen. Bizkaian, berriz, 30en bat izaten dira urtero, eta Nafarroan, 50 inguru. Gipuzkoa hain nabarmen gailentzearen arrazoia, bide batez esateko, Aranzadi elkarte

Indusketak, zabalik ala itxita?

Gasteizko Andra Mari katedralaren zahar-berritzea eta Armentia bako basilikaren berreskuratze-proiektua dira, seguruenik, gaur egun Euskal Herrian burutzen ari diren ikerketa arkeologikoen esanguratsuenetakoa. Ez-ohikoak ere bai, alderdi askotan. Horietako bat, jende aurrean eduki duten zabalkundea. Gasteizko katedralari, konparazio baterako, 400.000 lagun inguruk egin diote bisita orain hamar urte lanak hasi zirenetik.

Proiektu biak zuzentzen dituen Agustín Azkaratek adierazi digunez, egiten ari diren lanak zabaltea behar etikoa da. "Beti esan dugu diru publiko egiten dena herriari itzuli behar zaiola era ulergarri eta, ahal izanez gero, jostagarrian. Normalean, lan-eremuak itxi egiten dira, eta gero politikariak joaten dira inauguratzera. Herriarrek ez dute jakiten zer egin den, urtetan zehar, beren diruarekin. Guretzat funtsezkoa da herriari etengabe azaltzea zer ari garen egiten, eta horregatik katedrala egunero egoten da zabalik".

Arkeologia-lanak ez erakusteak, normalean, arrazoi argia dauka: herriar arruntek lanak oztapa ditzakete. Hala da Gasteizko katedralean ere, baina Azkaratek ontzat ematen du galga hori: "Malgutasuna eta pragmatismoa behar dira. Geure lan egiteko era egokitu behar dugu: segurtasun-neurriak hartu behar ditugu, bisitariarentzako ibilbideak maiz aldatu behar ditugu lekuz, gu lanean gauden aldetik ezin daitekeelako pasa... Lana ematen du, bai, baina guretzat —eta hau ez da demagogia, kontzientzia etikoa baizik—, jendea da protagonista nagusia".

Arkeologia munduan denak ez datoz bat Azkaratekin. Inaki Garcia Caminok dioenez, "egia da ez direla indusketak ezagutarazten; izan ere, arazo handiak daude hori egiteko. Kasu bakoitza desberdina da. Hemen ere, San Anton elizako indusketak egin zirenean, jendea sartzen utzi genion epe labur batez. Baina beti ezin da. Ezin da Gasteizkoa edonon egin".

da; hark eskatzen —eta eskuratzeko dituen— baimen gehien. Beste alde batetik, kantitateak ez ezik kalitateak ere gora egin du, Alfredo Morazak nabarmentzen duenez. Garai bateko kemenak —behar adinako ezagutza eta bitartekorik gabea askotan— profesionaltasunari utzi dio lekua, non-bait.

Edonola ere, ez da iker daitekeen guztia iker-tzen. Esan nahi baita, arkeologoen ezagun duten aztarnategi bat baino gehiago ukitu gabe dagoela oraindik. "Bitartekoak falta dira, dirua falta da", dio Inaki Garcia Caminok. "Eta bitarteko egokirik ez, hobe da ikerketarik ez abiatzea. Ezin da ebakuntzarik egin ukiu batean. Beraz, ez dugu ikertu ezagutzen dugun guztia, eta gainera ez litzateke komenigarria. Indusketa arkeologiko bat abiatzea ekintza suntsizailerik da berez. Liburu bat irakurri ahala orrialdeak kentzea bezalakoa da. Behin baino ezin da irakurri. Jatorrizkoa desegiten den bitartean apunteak hartzen dira, jakina, baina ezinbestekoa da apunte horiek ondo hartzea. Horregatik, zenbat eta gutxiago egin, hobe. Eta beti ere, ikerketa guztiek helburu argia eduki behar dute, hasiera-hasieratik".

Helburuak zehaztea ezinbestekoa izanagatik ere, ezinezkoa da ikerketa batean zer aurkituko den jakitea aldeztu aurretik. Dena dela, ustekabe gutxi izaten da. "Arkeologia, azken batean, zien-

tzia da —dio Morazak—; aurretik dauden datuak aztertuta, jakin daiteke zer aukera dagoen leku jakin batean zerbait egiteko. Ezusteak izan daitezke, baina ez da arruntena, ez behintzat Euskal Herrian. Zorteak, beraz, badu eraginik, baina ez erabatekoa".

Arkitekturaren arkeologia

Agustin Azkarate Gasteizko Andra Mari katedraleko zahar-berritze lanak zuzentzen ditu orain dela ia hamar urte. Katedrala erortzeko zorian zegoela-eta, haren zolua altxatu dute guztiz, eraikinaren "gaixotasunaren" jatorria bilatu nahian, eta hantxe agertu zaizkie antzinako eliza biren eta garai batean Gasteiz inguratzen zuen harresiaren hondarrak, besteak beste. Baina hori euren lanaren ondorioetako bat baino ez da izan. Arkeologo talde honek ez baitio lur azpikoari soilik begiratzen.

Azkarate EHUKo Arkitekturaren Arkeologia Ikerkuntza Taldeko burua da. Zuzentzen duen taldea arkeologiaren adar horretan oinarritu zen, hain zuzen, katedralaren zahar-berritzeari ekiteko. "Tradizioz, beti pentsatu da arkeologia zuloak egitea dela. Baina arkeologia aztarnen azterketa estratigrafikoa ere bada, eta nonbait ageri bada estratigrafia, eraikin historikoetan da. Arkeologiak berdin azter ditzake lur azpia edo eraikin bat".

Gasteizko katedralaren arazoari ekin aurretik, Azkarateren taldeak hari buruzko agiri historiko guztiak aztertu zituen. "Gai-xoaren historia ezagutu behar da ebakuntza egin baino lehenago. Hala, katedralak hainbat 'patologia' zituela ikusi genuen, denak historikoak, eta horiek konpontzen gabiltza. Hori da arkitekturaren arkeologia".

Legeek diotena

Leku askotan —hirigune historiko gehienetan, esaterako— ezin daiteke lurra mugitu aurretik azterketa arkeologikoa egin gabe. Hala ezarrita dauka legeak. Premiak eragindako ikerketa

horiek dira, hain justu, Euskal Herrian gehien direnak. Ikerketak egiteko beste arrazoia jakin-gura hutsa da, baina Armando Llamosas Eusko Jaurlaritzako arkeologoak dioskunez "hemen gutxi ikertzen da ikertzearren". Beste horrenbeste gertatzen da Nafarroan.

Hego Euskal Herrian, lege desberdin bik arautzen dute ikerketa arkeologikoekin zer ikusia daukana. EAEk badu berea 1990etik. Nafarroan, berriz, Espainiakoa (1985ekoa) dago indarrean. Jesus Sesma Nafar Gobernuako arkeologoak azaldu digunez "gurea da, une honetan, Espainia osoan berezko legerik ez daukan erkidego

Andra Mari katedralean ikus daitekeena

- 1- Gasteizko Andra Mari Katedralako indusketetan agerian geratu den eliza zaharreko horma.
- 2- Etxeak zurezkoak zirenean zutabeak sartzen ziren ageri diren zulo horietan.
- 3- Indusketetan bi hilobi agertu dira. Bata hutsik; bestea gorputza barruan duela.

bakarra, baina hori laster da aldatzekoa. Denbora dezente daramagu lege bat sortzeko lanean, eta uda ostean eramango da parlamentura onar dezaten".

Iparraldean, berriz, Parisko gobernuari atxikia dagoen Departamentuko Arkeologia Zentroak

INIGO AZKONA

Hauek dira Euskal Herrian aurkitutako harribitxi arkeologikoetako batzuk:

Ezkerrean goian, Santimamiñeko kobazuloko irudia; ondoan, Mikeldi, zezen itxurako harritzko idoloa; behean ezkerrean, Oiasson (Irun) aurkitutako erromatar pieza bat eta alboan, Oiasson baita ere aurkitutako oinetako baten zola izan daitekeen larruzko harribitxia. Harribitxizat dugu, ez baita ohikoa larruzko objektuak hain luza-roan horrela mantentzea.

ARKEOLAN

ARKEOLAN

dauka ardura arkeologia kontuetan. Tamalez, ez diete gurekin harremanean jartzeko eskariei erantzun. Beraz, gutxi esan dezakegu Iparraldeko legediari buruz. Zerbait jakin ahal izan dugu, baina. Frantses legearen arabera, bere jabetzako lur eremuan ondasun arkeologikoa aurkitzen duen norbanakoa da ondasun horren ugazaba. Hala ere, ez dauka saltzeko eskubiderik, eta oso mugatua dauka haren erabilera oro har. Espainiako Estatuan, aldiz, administrazioa da ondasun guztien jabe bakarra, eta hiritarrek aurkitutakoa hari emateko beharra daukate. EAEn behinik behin, "diru-sari bat jasotzen da horren truke, baina oso gutxi da, objektuaren balio materiala besterik ez", Armando Llamasasek azaldu duenez.

Negozioa ere bada

Hego Euskal Herri osoan, legeak babespeko izendatu dituen gunetan lanen bat hasi aurretik, azterketa arkeologikoa egin behar da. Ingurune inpaktu azterketek ere, ataltxo bat eskaintzen diote arkeologiari. Etxebizitzak erakitzen dituzten enpresa handiak ondo prestatuta egon ohi dira horrelakoetarako, baina etxean aldaketaren bat egin nahi duten norbanakoentzat zailagoa da. Beraiek kontratatu behar dute azterketa egingo duen enpresa —arkeologia, hein handi batean, negozio pribatua baita— eta, EAEn behintzat, administrazioak ordaintzen du lan horren erdia. Beste erdia etxeko ugazabaren poltsikotik ateratzen da. Azterketa horiek, gehienetan, ez dute bizpahiru aste baino gehiago irauten.

Laborategian ere badago zer eginik

Arkeologoentzat, laborategian egiten den ikerkuntza indusketan bertan egiten dena bezain garrantzitsua suerta daiteke, baina Agustin Azkarateren iritziz "askotan landa-lanari eman zaio lehentasuna —aurrekontuetan ere bai— laborategi-lanaren kaltetan, eta akats handia da hori". Azkarate bera jardunbide biak parekatzen ahalegintzen da.

Egun bat ematen badu landa-lanean, beste horrenbeste arituko da laborategian. Baina hori ez ei da jarerrarik hedatuena.

Eta zertan datza laborategi-lana? "Informatika, gehienbat", argitu du katedradunak. Bada besterik: jasotakoa garbitu, neurtu, mikroskopioz begiratu... Datazioak laborategi espe-

zializatuei eskatzen zaizkie, "oso prozesu zaila eta garestia da". Denetik aztertzen da laborategietan, baita arkeologiarekin lotu ohi ez ditugun gauzak ere: "Esate baterako, lur-rean dauden aleak jasotzen dira, eta zer nolako nezakaritza zeukaten aztertzen da, zer jaten zuten, zer nolako basoak zeuden..."

Aldundiek -Nafarroan, gobernuak- daukate azterketa horiei baimena eman ala ukatzeko ardura. Iñaki Garcia Caminok dioskunez, "arretaz begiratzen dugu zein enpresari eman, eta gero jarraipena egiten dugu. Zenbait baldintza bete behar dira baimena eskuratzeko: proiektu ona aurkeztea, araudia betetzea... Bizkaian, barbarako, Historiaurrean aditua den batek ezin dezake indusketarik egin Erdi Aroko hirigune batean, eta alde-rantziz".

Babespeko 8.000 gunetik gora Hegoaldean

1990etik, Nafarroako Gobernuak herrialdeko aztarnategien katalogoa egiten du urtero. Arkeologia-enpresak bidaltzen dira herri guztietara, aztarnak bila ditzaten eta aurkitutakoa idatziz jaso dezaten. Gero, administrazioari dagokio haiek babestea. Gaur egun, 2.000 aztarnategi inguru daude katalogoan.

EAEn, Eusko Jaurlaritzak hiru taldetan sailkatu ditu babespeko gunek. Babes maila handiena ondasun kalifikatuek daukate: "Ehun inguru izango dira lurralde osoan", dio Armando Llamasasek, "berebiziko garrantzia daukaten lekuak". Sailkapeneko hurrengo maila ondasun inbentariatuek osatzen dute, hau da, "garrantzizko ondasun arkeologiko baten babes-maila normala dutenak". Multzo hone-tan daude hirigune historiko gehienak, esatera-

Paisaia, balizko ikergeia arkeologiarantz

Arkeologiak adar asko eduki ditzake, eta batzuk ez dira batere jorratzen, Iñaki Garcia Caminoren ustez. "Gauza asko daukagu 'zain'. Paisaia, esaterako. Oraindik ez da ikertu, eta historiari buruzko informazio-iturri bikaina da, aztarnategi arkeologikoak bezalaxe". Bizkaiko Foru Aldundiko teknikariaren iritziz, gaur egun dugun paisaia belaunaldi askoren ekintzaren ondorioa da: "Belaunaldi horiek euren arrastoa utzi dute bertan, eta arkeologoon lana garai bakoitzeko arrastoak aurkitzea eta ezagutzea da. Paisaia gizakiaren lanaren emaitza da ia mundu osoan, eta batez ere Europako Mendebaldean. Hortxe daude laborantza soroak, eta abar. Hala ere, Euskal Herrian ez da paisaiaren azterketarik egin apenas".

ko; ehunka batzuk dira, guztira, EAE osoan. Azkenik, 6.000 inguru presuntzio arkeologiko gune daude. Hots, gune "susmagarriak", babes gutxien dutenak. Lehenengo maila bietan edozein obra egin nahi duenak badaki, aldeztu aurretik, arkeologoa kontratatu beharko duela derrigorrez. Presuntzio arkeologikoko guneetan, berriz, aldundiek erabakitzen dute beharrezkoa den ala ez. Llamasasen ustez, "harrigarria izango litzateke zerrenda hauetan sartuta dauden lekuetatik kanpo ezer aurkitzea". Esan dugu lehenago ere: arkeologiak ustekabe gutxi ematen du Euskal Herrian. ■

Getxo Folk

Iraila 1,2,3,4 Septiembre

2005

FOLK!
GETXO

EUROPEAN
FORUM of
WORLDWIDE MUSIC
FESTIVALS

OSTEGUNA 1 JUEVES

/19:00/ LUETIGA (Cantabria)
/21:30/ BOBAN MARKOVIC ORKESTAR (Serbia)
/23:15/ ANABEL SANTIAGO (Asturias)

OSTIRALA 2 VIERNES

/19:00/ EAI + TTAUMPA (Andalucía - Euskadi)
/21:30/ SHARON SHANNON (Irlanda)
/23:15/ XERA (Asturias)

LARUNBATA 3 SÁBADO

/19:00/ BLUE HORSES (Reino Unido)
/21:30/ MALKIT SINGH (India)
/23:15/ AIRA DA PEDRA (Castilla y León)

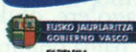
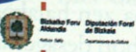
IGANDEA 4 DOMINGO

/12:00/ OSKORRI "Doktor Do, Re, Mi" (Euskadi) Haurrentzako kontzertua/Concierto Infantil
/20:30/ KORRONTZI (Euskadi) + oLODUM (Brasil)

ETA GAINERA.../Y ADEMÁS Munduko Terraza / Terraza Del Mundo, Bidezko Azoka / Mercado Justo, Munduko Azoka / Mercado del Mundo, British Airways Pipeband (Escocia), Trak tekapelle (Baviera).

PLAZA DE LA ESTACIÓN DE LAS ARENAS (GETXO) (4) METRO AREETA

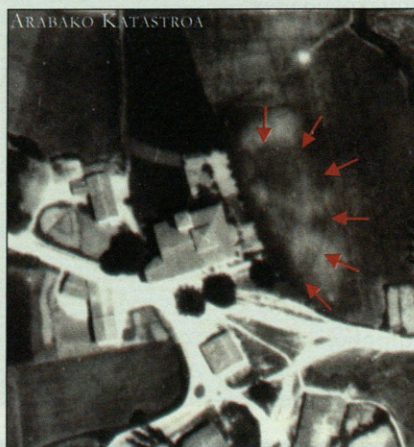
SARRERA DOHAIRIK / ENTRADA GRATUITA

Euskal Herrian gaur egun dagoen indusketarik garrantzitsuena, beharbada, Armentiakoa da, Gasteiztik gertu. EHUko Arkeologiaren Arkitekturaren Ikerkuntza Taldea ari da bertan, alegia, Gasteizko katedralaren zahar-berritzeaz arduratzen ari den berbera.

Armentia, ustekabez betetako indusketa

Sakrariaren agerpena

Baliteke ustekabeko aurkikuntza batek ematea galdera horren erantzuna. Basilikaren lur azpian lubaki bat topatu dute. Hasieran harritu egin ziren, ez baitzekiten zer zen hura. Baina ondoren, 1933an airetik egindako argazki bat jaso zuten. Argazki horretan zirkulu bat ikus daiteke basilikaren inguruko zelaletan. Zirkuluak guztiz bat egiten du, gainera, basilikan aurkitutako lubakiekin. Honezkero, ikerlariek zalantzarik gabe dakite zer den: "Sakraria bat da. Oso ezagunak dira Europako herrialde batzutan, baina penintsulan, orain arte, Katalunian baino ez dira aurkitu".

"Sakrariak XI. mendeko Europan elizen inguruan egiten ziren zirkuluak ziren –azaldu digu Azkaratek–, zeintzuen barruan debekatuta baitzegoen indarkeria erabiltzea. Normalean 30 pausoko erradioa izaten zuten, eliza erdian zegoela". Armentia sakrariak, ordea, bete-betean zeharkatzen du gaur egungo basilika. Hortaz, pentsatzekoa da sakraria beste tenplu baten inguruan eraiki zela, eta pentsatzekoa da, halaber, tenplu hori izan daitekeela oraingoz aurkitu ez den katedrala. Hori da, behinik behin, iker-taldeak darabilen hipotesia.

Baina sakraria ez da ezuste bakarra izan. "Azken hilabeteetan beste zirkulu bat agertu zaigu, lehenengoaren inguruan eta zabalagoa. Oraindik ez dakigu zehazki zer den". Bestetik, ez-ohiko nekropolia aurkitu dute basilikan: "Hildakoen ondoan objektu mordoa agertu da: hezurrezko orraziak, txanponak... Erromatarren garaian, eta geroago ere, ohikoa zen halakoak jartzea hilobietan, baina ohitura hori desagertuta zegoen Goi Erdi Aroan". Zer gehiago ote dago gordeta Armentia azpian? ■

"ORAIN DEL BI URTE hasi ginen lanean –azaldu digu Agustin Azkarate proiektuaren buruak–. Lehenengo helburua Armentia garrantziaren zergatiak jakitea da. Badakigu X. mendean Armentia apezpikutzat izan zela. Gaur EAE esaten diogun horretako lehenengoa, hain zuzen. Kontua da apezpikutzak ez zeudela edonon, esangura handia zuten tokietan baizik, baina zergatik zen Armentia esanguratsua?"

Bigarren helburua arkitekturaren arkeologia-ekin lotuta dago. "Gaur egun Armentian dagoen basilika oso ederra izan zen sorreran, baina XVIII. mendean guztiz eraldatu zuten, izugarri zakartuz. Orain, XII. mendeko basilika nolakoa zen jakin nahi dugu". Lan horrek emaitzak eman ditu dagoeneko: XVIII. mendeko hormen atzean XII. mendekoak aurkitu dituzte, oso-osorik. Aukera legoke, nahi izanez gero, XVIII. mendekoa eraitsi eta lehengoa, askoz ederragoa, agerian uzteko. Baina horrek eztabaida sakona dakar: "Badugu zilegitasunik halakorik egiteko?"

Hirugarren helburua ustez Armentian egon behar lukeen katedrala topatzea da. "Apezpikutzat izan bazen, katedrala eduki behar zuen. Baina ez dago katedralik. Gaur egun dagoen basilika ezin da izan, XII. mendekoa delako, hau da, apezpikutzat Kalagurrira eraman ostekoa. Katedral zaharraren aztarnak inguruan behar dute, lur azpian, baina non?"

Goian, Armentia-ko basilikaren kanpoko lubakia. Behean, 1933an airetik egindako argazkia. Bertan, basilikaren inguruko zirkulua ikus daiteke.

Menchu Gal

Bizitza = pintura

Espainiako Pintura sari nazionala irabazi zuen Menchu Galek 1959an. Horixe izan zuen lehenengo-lehenengo lorpen handia. Emakume batek saria jasotzen zuen estreinakoa izan zen. Menchu Gal, pintore profesionala. Artista. Pintura izan du bere mundu. Are, "bizitza". Emakume bete-betearen bizimodua izatea galarazi dion artea. Eman beste kendu diona. Irunen eta Madrilen bizi da, sasoia joan eta gero, gutxiago pintatzen, baina lanari uzteko kapazitatetik gabe.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

«Pintatzeko bizi nintzen. Gaur egun, bizi behar duzulako bizi zara»

Bi hilabete ere badira zuri ekainaren hasieran elkarriketa egitera lehenengoz Iruna etorri nintzenetik. Ondoezik zeunden eta atzera buelta egin nuen. Harrezkero, makina bat aldiz jardun dugu telefonoz eta beti matraka bera: beroa! Gaur bezala...

Bai, asko antzematen diot. Lehen ez, baina orain bai eta, batez ere, aurtan. Bero da aurtan.

Gipuzkoako diputazioaren Urrezko Domina zaitugu, aurtan bertan. Bestalde, Eusko Jaurlaritzak ere nabarmendu zaitu. Irunen, zure izeneko museoa egiteko asmotan da udala. Menchu Galen urtea, nonbait. Dena dela, zure lehen titulu handia 1959koa da, Espainiako Pintura saria irabazi zenuen urte hartan. Hura irabazten zuen lehenengo emakumezkoa izan zinen, lehenengo pintore profesionala. Aitzindari zarela iruditzen al zaizu? Aitzindari? Zorte handia izan duen emakumea

Nortasun agiria

Menchu Gal (Irun, 1919). Pintorea. Ez ei du besterik egin bizi osoan: pintatu. Bizitza berdin pintura izan da beraren kasuan. Umetan, Gaspar Montes Iturrioz izan zuen irakasle. Hamabost urte zituela negua igaro zuen Parisen, pintura akademian ikasten, kubismo puristaren aita zen Amédée Ozenfantekin. Hurrena, Madrilan, Aurelio Arteta izan zuen maisu. 1959an Espainiako Pintura saria jaso zuen. Ez du garai hartako koadrorik gorde, eta damu du gaur egun. Eta pintatu eta pintatu egin du zahartu den arte. Bitalista omen da beraren lana. Hori entzun eta kontraesana nabarmentzen du artistak: 86 urte ditu gainean eta bere buruak ez duen bitalismoa du beraren pinturak. "Hori ikusi eta gaizki pasatzen duzu".

naizela iruditzen zait. Horixe da nire irudipena. Saria jaso nuela? Ez dago gaizki. Baina sari gehiago ere etor litezke, ez?

"Zorte handia", esan duzu, baina errazegi da hori. Zoria da, ala lana beltz eginarean ondorio?

Denetarik. Txorakeria da esan dizudana, boutade bat. Lana, bai... baina zoria ere bai. Nik esango nuke izango zirela nik hainbeste lan egin zuten pintoreak, baina niri eman zidaten saria! Askotan esaten dut nire izenak ere lagunduko zidala horretan, oso laburra da eta: "Menchu Gal". Eta kito. Zera izan balitz, "Mercedes", edo horrelakoren bat, zailago izango zen saria jasotzea. Baina "Menchu Gal" esan, eta esanda dago dena.

Izena ongi asmatu behar! Hollywoodeko artistek bezala...

Bai. Horregatik aldatzen dituzte horiek ere bere izenak, ezta?

Zein da zure izen osoa, jakin baliteke?

Carmen Gal Orendain, baina Menchu esan izan didate beti, txikitandik, eta horri eutsi diot. Ehun urte beteko ditut eta "Menchu" esango didate oraindik: atso zahartuta, bastoia eskuan... eta "Menchu" izango naiz betiko!

Nola izan zen sariaren kontua?

Uste dut urte hasiera izan zela. Gabonak igaro berri genituen. Urtarrila, baldin baitere. Irunen bertan igaro nituen Gabonak, familiarekin, eta bertan nengoela, sariaren berri eman zidaten gero. Ni harri eta zur geratu nintzen. Mutu. Azkenean, ahal izan nuenean, esan nuen: "Ondo zegok!". Eta biharamunean prentsan azaldu zen albistea, eta jendea telefonotik hoska hasi zitzaidan, zoriontzen batzuk, elkarriketak egiten

besteak... Horrela. Gogoratzen naiz saria hotel polit batean eman zidatela; eraitsi zuten hotel hura ere. Jendetza bildu zen bertan.

Eta familiaren harrera, saria eman zizutela jakin zuenean...

Ez zioten kasu handirik egin. Amak bai, amak kasu egin zion. Gozatu ere egin zuen, asko. Oso gaizki konpon-tzen ginen elkarrekin, baina nire karre-rari eta lanari zegokionez, errespetatu egin zuen egiten nuena. Sariaren berri izan genuenean eta jendea hoska hasi zitzaidanean, ama puztu egin zen. Telefonoa jotzen zuenean berak har-tzen zuen, hitz egiten zuen eta inpor-tante ikusten zuen bere burua, zenbait galdera erantzun egin behar izaten zuen eta.

Zu txikitandik hasi zinen pintatzen...

Horretan daramat nire bizitza guztia. Beti horretan.

Eta Gaspar Montes Iturrioz izan zenuen irakasle; lehenengo irakaslea, eta garrantzitsuenetako bat...

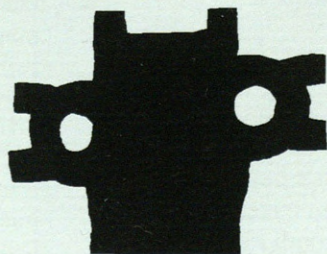
Bai horixe! Gaspar laguna zen gurean. Eta halaxe ezagutu nuen. Nik ez nuen bost-sei-zazpi urte baino gehiago izan-go eta bera gure etxean zebilela gogo-ratzen dut. Herriko festak zirenean ere gurean zen hura. Jai handiren bat toka-tzen zenean, beti gurean; baita Gabo-netan ere. Etxekoa genuela, alegia. Gasparrek bezala pintatzea zen nire ametsa. Gorenekoa iruditzen zitzai-dan, noizbait hark bezala pintatzera iristea egiten nuen amets.

Haren ikasle izan zinen. Nolakoa zen Gaspar?

Oso irakasle gogorra, estua, asko eska-tzen zuena, pazientzia gutxikoa... Hala

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

ere, haren ondora iristea ikaragarria zen niretzat. Nire lehenengo irakaslea izan zen, eta irakasle, urte askoan.

Zer edo zer ikusi zuen, beraz, neskaitila hartan... Nonbait! Zera esaten zuen beti: "Neskaitila honek talentua du!". Irakasle gogorra zen, baina asko ikasi nuen haren ondoan.

Nolakoak ziren neskaitila haren egunak? Pintura besterik ez zen nire buruan sartzen. Inguruko neska-mutilak jolasean, eta ni pintatzen. Horrelaxe izan zen nire bizitza guztian.

Eskolara joango zinen, noski... Bai, hemen bertan, Irunen. Mojen ikastetxera joan nintzen: Mariaren Lagundia zen. Behin, egun batean, ikasgelatik kanpora bidali ninduen moja batek, ezgauza nintzelako. Pintatzeko ezgauza nintzelako!

Pinturak eman, pinturak kendu

"Pinturak bizitza eman dit, bizitzeko ilusioa, gogoa... Bestalde, ordea, emakumearen bizimodu bete-betea galarazi dit, beharbada. Eta, nolabait, badut damua. Garai batean, hogeita hamar urtetik gora nituela, herioan esnatzen nintzen gauez, 'ez dudala umerik izango, ez dudala umerik izango!', esaka. Baina, goizean, esnatu eta ahaztu egiten zitzaidan. Atzera nire biziora itzultzen nintzen, pinturara. Baina gauez, egurra berriro. Aldi luzea izan nuen horrela. Gau txarrak eta, goizean, betiko bizioa".

Matisse, Paris

"Parisen egon nintzen neguan Montparnassen bizi nintzen, baina beti kolean nintzen. Behin, han non ikusten dudan jende mordoia galeria batetik irteten. Ez nekien zer zen ere, baina sartu nintzen: Matisseren erakusketa bat zen, eta inor konturatu gabe sartzea lortu nuen. Asko gustatu zitzaidan. Ikaragarri.

Kolore asko dauka eta! Niri ere horixe gustatzen zitzaidan, kolorea. Aldiz, Parisen izan genuen irakasleak ez zuen batere kolorerik, dena marroi pintatzen zuen. Tira, erakusketara sartu eta handik pixka batera bai, konturatu ziren: 'Zer egiten du neska txiki horrek hemen?', eta bota egin ninduten, baina ordurako erakusketa ikusi nuen, eta Matisse bera ere bai!".

Gasparrek bestelakoa zuen iritzia...

Justu kontrakoa Gasparrek. Huraxe izan zen bizian izan nuen lehenengo disgustu handia. Moja hura ere! Baldarra zen gajoa! Ez zuen ezer ulertzen. Irakasle eskas bat, bere buruagan segurantz handia zuena. "Entzun, Carmen: pena da zure familiak dirua alferrik gastatzea. Zuk ez duzu balio". Sekulako disgustua izan nuen, pintatzea zen eta nire bizitzako ilusioa: pintatu, pintatu, pintatu... Hori aditzeak min egin zidan. Baina biharamunean hots egin zidan, atzera eskolara joateko. "Berriz saiaturako gara", esan zuen mojak. "Izan ere, zu... ezberdina zara, ez zara besteak bezalakoa". Gero, badakizu, Parisa bidali ninduten... Gazteegi.

Gazteegi?

Bai. Hamabost urte besterik ez eta!

Nori bururatu zitzaion?

Gurasoek iritzia eskatu zioten Gasparri, eta honek, onartu: "Oso ongi, primeran! Asko ikasiko du han, oso onuragarri izango du". Niri, aldiz, gazteegi nintzela iruditzen zait. Horixe da nire iritzia.

Zer esan zizuten senideek?

Senideek? Ezer ez. Bost inporta haiei! Bost inporta edo. Gogoratzen naiz nire neba zaharra batxilergoa egiten ari zela eta marrazkia egin behar zuenean niri eskatzen zidala hura egiteko. Eta ni baino bost urte zaharrago zen! Ni neska txikia nintzen artean, oso txikia, eta, hala ere, nik egiten nizekion marrazkiak. Tranpa egiten genuen, eta niri ikaragarri gustatzen zitzaidan joko hura.

Negu bat eman zenuen Parisen...

Bai, negu bat. Oso handia iruditu zitzaidan Paris. Handia, era guztietara. Akademia batera joan nintzen, Amedee Ozenfant nuela irakasle; oso aurreratua bere garaian. Ni ordutik lehen joan nintzen Parisa: hamabost urte nituen eta akademia hartan, berriz, 45 eta 50 urteko jendea zegoen. Eta haiekin batean, ni, hamabost urteko neskaitila! Baina ezerk ez zidan inporta. Oso errebeldea nintzen. Irakasle hura ere oso estua zen: ikaragarri mugatzen zizkigun koloreak. Bospasei kolore besterik ez zigun erabiltzen uzten: lur koloreak, zuria eta beltza. Niri, aldiz, kolore biziak gustatzen zitzaizkidan: bermiloia, berdeak, urdin indartsuak... Azkenean, irakasleari "pikutara!" nire baitarako esan eta nahi nuen bezala pintatzen hasi nintzen. Irakasleak, orduan: "Espainiarra izan behar! Ez dago zer eginik!".

Beste irakasle bat ekarri nahiko nuke hona. Hurrengoa. Gerra Zibilak Madrilen harrapatu zin-

tuen, Arte Ederren eskolan ikasten. Artista handi bat izan zenuen han ere irakasle.

Bai, Aurelio Arteta. Handia. Maitagarria.

Maitagarria?

Bai, maitagarria. Lotsatia oso. Kezka ematen zion zuzentzeak.

Aurreko biak ez bezalakoa zen orduan...

Gutziz alderantzizkoa. Oso oroitzapen ona dut eskola hartakoa. Uste dut asko ikasi nuela bertan. Parisen ez, gazteegi joan nintzen hara eta.

Oso inportantea iruditzen zait irakasle onak izatea. Zuk, Montes Iturrioz Ozenfant, Aurelio Arteta izan zenituen.

Zori on handia izan nuen. Asko ikasi nuen. Ez dut Artetak baino tolerantzia handiagoa zuen irakaslerik ezagutu. Gogoratzen naiz, behin, biluzia egin nuela. Baina irudia erori egiten zitzaidan. Artetak, makulua pintatu zion, eusteko bezala. Eta ikaragarri gustatu zitzaion. Hurrengo biluzia egin nuenean, gauza bera, erori egiten zen. Eta esan zidan: "Ez, makulu gehiago ez, gehiegi dira". Maitagarria, Arteta.

Irakasleak esan dugu baina, nola ikasten da pintatzen? Zenbateraino da norberaren lana, zenbateraino irakaslearena?

Irakasleek lagundu egiten dute, ikusten laguntzen dute, zeren, hasieran, interesgarri ez dena ikusten duzu eta interesgarri den hartaz ez zara jabetzen. Irakasle on batek ikusi behar dena ikusten laguntzen du. Eta horixe zen Arteta. Gainera, ezer ez zitzaion oso gaizki iruditzen. Bikaina zen. Lotsatia. Gizon txikia. Tolerantzia handikoa. Oso oroitzapen ona dut hartaz.

Espainiako Gerra Zibila igarota, gerra ostea zen. "Garai latzak", Dikensek bezala esatera...

Pinturarentzako garai ona ez, behintzat. Pintatzen ikasteko, esan nahi dut, zeren pinturak, arteak, berak bakarrik defenditu izan du beti bere burua. Baina pintatzen ikasteko ez zen garai onena, beste gauza batzuk zeuden aurretik, askoz mingarriagoak, eta bizitza bera baino inportanteagoak... Orduan, pintura, bigarren mailako gauza zen, garrantzi txikiagokoa.

Eta, giro eta garai latz hartan, nola iritsi zitzaizun 1959ko saria?

Nola iritsi zen? Bera bakarrik. Kar-kar-kar... Egun batean esna-

tu eta ez dakit irratian entzun nuen edo jakinarazi zidaten. Ez naiz gogoratzen. Baina guztiz ustekabea hartu nuen. Oraintxe printzesa naitzela esango balidate bezala. Batere uste ez nuela jaso nuen albistea.

Zure lanak ezagunak izango ziren, erakusketak ere eginak izango zenituen...

Ez. Oraindik ez nuen batere erakusketarik eginga.

Ez?

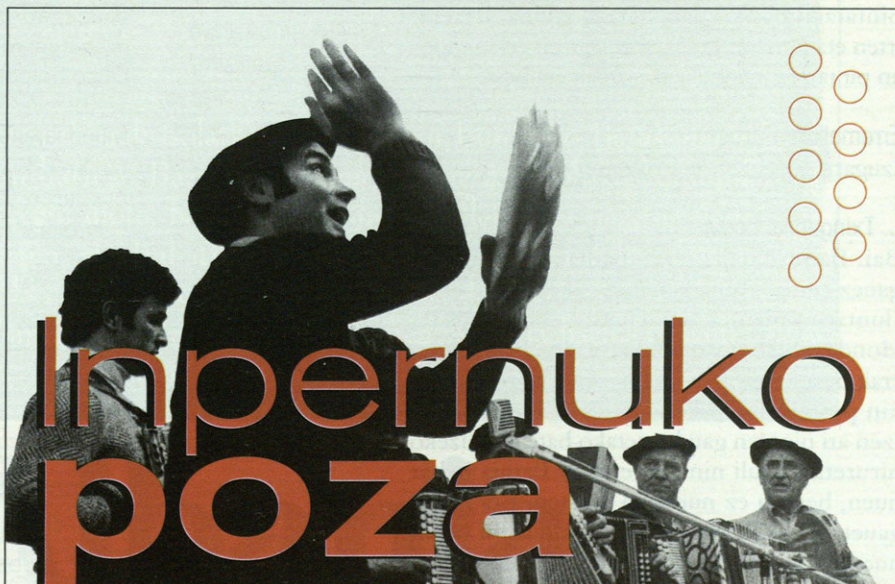
Ez. Gaztea nintzen oso! Ni, beti pintatzen ari nintzen. Ez nuen beste ezertarako denborarik.

Eta nola sortu zitzaizun pintatzeko tirria hori?

Ez dakit ba. Bakarrik. Bere kasa piztu zen. Inor ez nuen izan familian horretara zaletua. Gaspar beste inor ez, etxeko laguna. Amak zera esaten zuen: "Niregandik ikasi du honek, zeren nik beti izan dut pintatzeko jarrera, disposizioa". Oso harro esaten zuen. Baina bai zera! Marrazki eskolak jasotzera joaten zen emakume bat zen, beste emakume asko eta asko bezala. "Disposizioa", hitz horixe erabiltzen zuen.

Zer sentiarazten dizute orduan pintatu zenituen koadroak ikusita?

Garai hartako koadroak? Batere ez daukat eta! Pena handia ematen dit orduko koadrorik ez

Inpernuko poza

TRIKITIXAREN III. JARDUNALDIAK
IRAILAK 5-8 / 19:00-21:00
 Donostiako Koldo Mitxelena kulturunea

Antolatzailea Laguntzailea

Euskal Herriko Trikitixa Elkarte

gordea. Tartean, Parisen egindako marrazkiak nituen, oso politak, gure irakasle Ozenfant hark nabarmendu zizkidanak. Asteazken zehar haren morroi batek —ingelesez zela gogoratzen naiz—, zaintzen gintuen; zaindu, eta pixka bat lagundu. Baina larunbatean, irakaslea bera etortzen zen eta zuzenketak egiten zizkigun. Eta zer edo zer berezi ikusten bazuen, gelditu eta ikaslearekin hitz egiten zuen. Behin, aste bateko gauzarik interesgarriena neuk egin nuela esan eta nabarmendu ninduen. Eta nik hamabost urte besterik ez nituen!

Zer da pintura?

Zer den pintura? Niretzat, bizitza. Bizitza.

Dena, hortaz.

Ba bai. Nire bizitzaren oinarria izan da.

Zer diozu, "izan da"?

Bai, "izan da", orain ez dudalako lehen besteko gogorik ezertarako. Zorritzarekin, ematen du garai hori joana dela, bizitzak zer dakarren huraxe hartu zain gaude, ezerekin bila abiatzeko gogorik gabe. Hala ere, pinturak apasionatu egiten nau oraindik, eta zoragarria iruditzen zait.

Baina pintatzen segitzen duzu?

Bai. Bolada txarra darabilt aspaldi. Irunen bertan geratu naiz eta nagituta bezala nago. Baina pintatzen hasiko naiz berriz, jakina. Etxetik irten eta pintatu. Izugarri gustatzen zait kanpoan pintatzea, naturalean, soroak eta beste.

Erremelluri, Baztan...

Izugarri gustatzen zait Baztan.

... Txingudiko badia...

Bai. Badut koadro bat, badiakoa, gauekoa, gauez egina. Baina benetan gauez egina gero! Iluntzean piztuta zeuden argi eskasaren pean, Hondarribiko portuan. Farol altu eta oso txarrak beste argirik ez nuen izan. Argi horrekin pintatu nuen koadro hura. Hura pintatzen ari nintzen gau horietako batean goizeko hiruretan itzuli nintzen etxera! Ilargia behar nuen, bestela ez nuen eta ikusten. Eta ilargigauetan, ahalik eta gehien aprobetxatu behar nuen. Gogoratzen naiz behin edo behin guztiz blaituta ailegatu nintzela etxera, gaueko hezetasunak bustita. Goizeko hiruretan, ilargia aldatzen hasten zen, argia ere gutxi, eta etxera joan behar. Pintatzeko bizi nintzen garai batean. Gaur egun, bizi behar duzulako bizi zara. Indarra galtzen duzu... Niri, behinik behin, horixe gertatu zait.

Pintatzea, bakarrik egoteko modua dela irakurri dut, nor bere baitan gordetzeko bidea, mundutik aparte...

Argiya, "luz"

"Euskaraz tutik ere ez dakit orain. Aldiz, zazpi urte bete nituen arte ez nuen gaztelaniaz hitz egiten. Etxeko neskameekin ibiltzen nintzen beti, eta beti euskaraz. Hiru neskame ziren gurean, Sunbillako hiru ahizpa, baztandarrak, badakizu, euskara itxia zutenak. Eta nik, eskolan hasi arte, ez nuen euskaraz besterik hitz egin. Horrek zailtasunak ekarri zizkidan eskolara hasi nintzenean, gaztelaniaz normal hitz egiten zutenen artean gizarteratzeko... Aizu, eta hau non argitaratuko da? 'ARGIA aldizkarian. Dekanoa euskarazko prentsari'. A!, argiya, 'luz'... Eskerrik asko nitaz akordatzeagatik".

Ez. Nire iritziz, kontrakoa da: pintura bizia da, bizitzeko oinarria, dena.

Pintura poesia al da?

Izan liteke. Niretzat, lana izan da. Estimulua.

Koadrorik onena pintatu gabe dagoena al da beti?

Ez. Ez zait iruditzen. Batzuetan, asmatu egiten duzu, ez dakizu nola izan den, baina asmatu egin duzu: horixe da inspirazioa. Beste batzuetan, berriz, ez duzu ikusten. Hamaikatan gertatu zait: mendira edo basora joan eta "ez dakit ba, zer pintatu hemen". Dena ikusten duzu, gehiegi, ez dakizu nondik hasi ezer pintatzen. Beste egun batzuetan berehala asmatzen duzu ikusten. Horiek egun onak dira, zoriontsuak.

Aurten bertan jakin dugu Menchu Gal Museoa egitekoa dela Irungo udala hemen bertan.

Bai, eta ikusi dut lekua ere. Inportantea da museoa egitea. Asmo ederra iruditzen zait. Batzuetan kezkatu ere egiten nau, pentsatzen hasten naiz museoak zein itxura izango ote duen, parte hartuko ote dudan, nola parte hartuko dudan. Borroka egiteko modu bat da, baina nik horretan eman dut bizi guztia, borrokan. Eta horrelaxe segituko dut, hil arte, etsitzen ez badut behintzat, etsi eta esan: "Nahikoa da!".

Borroka, zeren edo zeinen kontra, Menchu?

Zuk egin nahi duzuna egiten uzten ez dizun gauza guztien kontra. Horren kontra defenditzeko borroka.

Munduaren kontra?

Lanaren kontra, pintura beraren kontra, zeure buruaren kontra. Aukeratzeko jakin beharra: egin behar duzuna, egin behar ez duzuna... Ez da erraza, ez da batere erraza. ■

Bertsoa

DOINUA:
LAGUNDURIKAN DENOI

Ez zenuela zure
gogorik beteko,
bizi berria haurtxo
bati emateko.
Argitzean sentitzen
bazinen hobeto
sortzen zenuen margo
bakoitza tarteko
era ezberdin bat da
ama izateko.

Aitor Mendiluze

Albaniako amona bat
zigarroa erretzen.

50 urtez diktadura maoistak isolatu eta gero, egun Europako Batasunaren muga blindatuak ditu harresi. Bazterketa ekonomikoaz gain, ohiko komunikabideek entzungor egin diote, balkandar korapiloan elementu nagusia den arren. Greziako mugan, eta Italiatik 50 kilometrora dago, baina herri misteriotsua da guretzat oraindik ere. Nolako da Albania?
Nortzuk dira albaniarrek? Bidaia kronika honek Albania barneko irudi urrietako bat eman nahi dizue.

Albania

Europako bazter ahaztuan

ALBANIARREK *Shqipëria* deitzen diote euren herrialdeari, "arranoen lurraldea". Guk aldiz, ahalegin handia egin beharko genuke Albania hitzarekin ideia bakar bat lotu ahal izateko. Izan ere, gutxitan ikusi ditugun irudiak

KARLOS
ZURUTUZA
Argazkiak: K. Z.

herrialdetik kanpokoak dira. Milaka pertsonen zamatutako itsasontziak Italiako Bariko portuan; poliziak atxilotutako gaizkile talderen bat, Mendebaldeko herrialderen batean, edo Jugoslaviako kosovar gerlari porrokatuak

dira, besteak beste, tarteka iristen zaizkigun berri bakunak.

Bart, Ohrid lakuaren Mazedoniako aldetik, Albania beraren lehen irudia jaso nuen. Gaueko argiak ziren, Pogradec herrikoak alegia. Munduko beste edozein toki izan zitekeen, baina argi xume horiek berebiziko ikusmina sorrarazi zidaten. Gaur goizean muga zeharkatzean, nire zalan-tzak eta beldurak bertan behera gelditu dira. Bisa izapide hotza bete eta gero, mugako polizia berriak kafe turkiarra atera didate. Geroxeago, taxista bibotedun batek izozki bat erosi dit Pogradec herrira iristean. Europako herrialde txi-roenean nago, baina albaniarren ongi etorri beroak hasierako mamuak uxatu ditu dagoeneko.

Korça Albania hegoaldeko hiri nagusira joateko *furgon* bat hartu dut. Taxi publikoaren antzera funtzionatzen du: errepide ondoan eskua altxaz hartzen da, eta ibilbidearen edozein puntutan jaitsi naiteke. Gidariak albaniar musika eskaini digu, eta erritmo orientalak errepidearen astinduekin bat egin du. Baina sintonia hau furgoneta-ren hamaika geldialdirekin hausten da, kanpoko nahiz barruko jendeak eskatuta. Halakoetan, leihoetatik sartzen den haize korronteak ere etena hartzen du, auto barneko tenperaturaz jabe gaitezen. Bidaia batzuk zutik doaz, eta eserita gaudenok masa konpaktoa osatu dugu, errepideko zigorrari eusteko.

Motel goaz. Errepideak ez du asfaltorik, eta zaldi gosekilek tiratako gurdiak ezin ditugu hain erraz aurreratu. Mercedes autoek, ordea, ez dute guk adinako pazientzia, eta ziztu bizian ikusi ditut gure ezkerretik; zenbat dauden ikusteak harritu nau. Beste batean, taxista Mercedesdun batek txiste batez argituko dit misterio hau: Albaniara turismoa erakartzeko lelo bat behar zuen gobernuak. Aukera oso txikia zenez, honako hau hautatu zen: "Etor zaitez Albaniara, zure kotxea zain duzu!". Europako auto lapurtuen azoka handiena oso hurbil dago, mugakidea den Montenegron hain zuzen ere.

Mantso-mantso goazenez, erraz erreparatu diet onddo itxurako zenbait egitura bitxiei. Militarrek eraikitako bunker txiki eta borobilak dira. Herrialde osoan zehar daude porlanezko perretxikoen antzera, Albaniako paisaiaren ezinbesteko elementu bilakatura. Zenbat diren inork ziur ez dakien arren, ia milioi bat eraikinarazi omen zituen Enver Hoxha agintari maoistak. Denbora luzez, Albaniak Txina izan zuen aliatu bakarra; asiar erraldoia ezik, edozein izan zitekeen etsai. Mussolinik

Albania menderatu zuen behin, Adriatikoaren bi ertzak italiarrak izan zitezen. Berriz gertatuko ote zen beldurrez, herrialde honen ondartzat zuriak ere porlanezko perretxikoez josi zituzten. Hona inoiz turistarik badator, eguzkitik babesteko toldorik ez du beharko. Tamalez, zoritxarreko inbasioa gauzatu da dagoeneko: bunkerrek espaziotik etorritako ontziak dirudite, eta greziar, bizantiar, edo bestelako aztarna arkeologikoen ondoan ere, lurreratu dira.

Gerra Hotzeko oroigarri hauek desagerraraztea eraikitzea bezain garestia litzateke. Honexegatik, gehienak abandonaturik daude, nahiz eta batzuk etxebizitza, etxola, baita taberna ere bilakatu diren, albaniar txiroenen irudimenak birmoldatuta.

Porlanezkoak dira ere eraikitzen ari diren etxeen egitura biluziak. Batzutan bukatzeaz edo botatzear dauden jakitea zaila da, baina bakoitzak Albaniako bandera bana du, gorria, arrano beltz biburukoa erdian daukana. Udako eguzkiak alabaina gorri bizia nabarmenki zuritu du, agian Europako banderarik zaharrena dela gogorarazteko. Eguzkitik ihesi, zakurrak eta ahuntzak ikusi ditut paretarik gabeko etxeen itzalpean, noizbait etxeko egongela izango den eremuan.

Bat-batean nire aldameneko lagunak zerbait esan du, marmarka. *Jo* errepikatu du hiru bat aldiz. Izan ere, bost emakume gure autoa gelditu dute. Hirurogei urtetik gora izango dituzte, eta hiru beltzez jantzita doaz. *Lantumir* batez gure ahalegina eskertu eta gero, elkarren atzetik sartu dira euren aitzurrekin. Alargunetako batek ez du eragozpenik izan nire belaunen gainean esertzeko, irribar batez baimena eskatu ondoren; esertokia eskaintzeko denborarik ere ez dit utzi. Gehiagi gara, eta hiru aldiz *jo* esan duen gizonak, laugarren batez errepikatu eta alde egin du haserre. *Po eta jo* ("bai" eta "ez") dira, hain justu, albanieraz erraz buruz ikas ditzakedan hitz bakarrak; *tungjatjeta* mila bider irakurrita ere, beste hainbestetan ahaztuko zait, "kaixo" esan nahiko dudana guztietan.

Bidaia-erreak eta etorri berrien lanabesak antolatuta bezain laster, bagoaz, berriro ere, musikaren erritmo hipnotikoan. Oraintxe ohartu naiz nire gaineko emakumearen bi txirikordetaz. Buruzapiaren azpitik jaio eta gerri-raino iristen zaizkio ile urdinez eginiko bi sokak. Ili-riarrak, albaniarren ustezko arbasoak, honela orrazten omen ziren direla milaka urte.

Kosovo, Mazedonia... ala Albania Handia?

Albaniako egungo mugak 1913an marraztu ziren Londresen, bere populazioaren erdia kanpoan utziz. Azken urteetako Kosovo nahiz Mazedoniako gatazkak konplexuak izan diren arren, albaniarren hasierako sakabanaketa hau dute oinarri. Jugoslavia ohiko eskualde hauetan 2,5 milioi albaniar bizi dira. Euretako batzuk Albaniarekin batu nahiko luke, baina Albanian bertan mugimendu honek ez du sustapenik; Alemania aberatsa bateratze prozesuaren ordaina jasaten ari bada, Europako herrialde txiroenak nekez egingo lioke aurre honelako erronkari. Bestalde, kosovoarrek autonomiako bidetik jo dute Serbia-Montenegrotik aldentuz, eta Mazedoniako albaniarrek euren eskubideak bermatzea dute helburu, herrialdea zatitu gabe. Funtsean, inork ez du elkartu nahi pobreegoa den herrialde batekin.

Goian, Tiranako Skanderberg plaza eta egokitutako bunker bat. Behean, kaleko postuak Korça hirian eta antena parabolikoak etxeetako balkoietan.

Gidari musikazaleak zerbait esan du, eta bidaiakideak niri so gelditu dira. Ondokoak, abestiari erreparatzeko keinua egin dit eta jarraian, hatz lodia altxatu du, kantaren kalitatea azpimarratu nahian. Nire aurreko bizarduna bat dator, *mir* (ona) dela esan du. Erritmo haustezina jarraituz, kantaren leloak *germani* errepikatzen du, ziurrenik Alemanian dagoen albaniar emigrante baten bizipenaz mintzatuz. Ez da harritzekoa, aberrian baino, albaniar gehiago baitaude atzerrian. Kasetaren kaxa erakutsi didate hirira iristerakoan Grupi Tepelenesen zinta eros dezadan. Karatulan boskote jator bat ageri da, Lord Byronen omenezko eskultura baten ondoan. Albaniar maiteminduriko poeta abenturazalea.

Hirirantz ttipi-ttapa gerturatzen ari gara, errepidetako txirrindulariak hautsezko kortina azpian utzita. Bizikleta sendoa hauek Txinatik ekarri zirenetik jada berrogei urte pasa dira. Errepide hauetatik hainbeste urtez osorik iraun badute, erraz egin lezakete Pekinerainoko bueltako bidaia, pentsatu dut.

Zorionez, Korça kanpoaldeko lehen etxe osatuak bistan ditugu. Autobus geltokira iristean, bidaiakide guztiok elkarri agur esan diogu, eta gidariak, albaniar ohitura eskuzabalei eutsiz, ez

dit kobratu. Bostekoa luzatu eta *lantumir* (eskerrik asko) esan diot, makina bat aldiz errepikatuko dudana albaniar hitza.

Halitekin solasean

Gaur gotorleku turkiar batean lo egingo dut. Han Elbasan izeneko eraikin hau XVIII. mendekoa omen da, eta ez dirudi geroztik ezer aldatu denik. Bere logela xume eta ttipiek harrizko patio batera ematen dute, eta honen erdian putzu bat dago. Aterpeak xarma izugarria badu

ere, dutxa bat eskertuko nuke bidaiaren sargori eta hautsaz ahazteko. Hamabost bat gela daude, baina komun bakarra, azpiko zoruan. Beherako bidean Halit banku batean topatu dut, gerizpean. Antza denez, aterpe honetako bezero bakarrak gara, eta *Hello* alai batez agurtu nau. Mutil gaztea da, begi argi eta biziak, eta aurpegia eguzkiak erreta. Bere esku handiei ere erreparatu diet. Ingalaterran

lanean aritu zen bi urtez, eta ingelesez oso ondo hitz egiten du. Honi esker, beste bi urte eman zituen Kosovon, NATOren ofizialentzat itzultzaile lanetan: “*Lan erraza, soldata ona eta hotel boheagoak*”, azaldu dit irribarretsu. Gaur Greziatik bueltan dago. Egia esan, ez du apenas bisitatu ondoko herrialdea, zati txiki bat baino ez: atzo

Balkoi bakoitzeko antena
paraboliko bana, zeruari begira.
Telebista izan da herri honen
exodoaren eragileetako bat; Europa
aberatsaren irudiak tentagarriegiak
izan dira hainbat urtetan

Irudian, Kosovoko neskato bat. 1913an marraztu ziren gaur eguneko Albaniako mugak, populazioaren erdia kanpoan utziz. Azken urteetako Kosovoko eta Mazedoniako gatazkek albaniarren hasierako sakabanaketa hura dute oinarri.

gauean ezkutuan sartzen saiatu zen menditik, baina mugako poliziek harrapatu eta bueltan bidali zuten, komisaldegian ordu batzuk eman ostean.

—Ez dio axola, hurrengoan lortuko dut— dio arduragabe.

Izan ere, ez da bere lehenengo saiakera, baina aurrekoan zorte okerragoa izan zuen: Greziar poliziek, gainean zeraman diru guztia ostu eta gero, jipoi itzela eman zioten. Oraingo honetan bere aurrezki urriak banketxe batean gordeta zeuzkan, badaezpada ere.

Direla hamar egun Grezia iparreko mendietan nenbilen, eta mugako polizi berberarekin topo egin nuen nik ere. Nire pasaportearen begiratu eta gero, Epiro mendikatetik ibiltzearen arrisku nagusiez ohartarazi ninduten: ziraunak eta albaniarrek.

Haliten ikuspuntua oso bestelakoa da, baina ez du saminez hitz egiten bere bizipen gogorre-taz. Etsigaitza ematen du.

—Goazen zerbeza bat edatera— esan dit altxatzean.

Gutxiengo ezezaguna: Siziliako albaniarrek

Siziliako mendietan *arbëreshë* albaniarrek aurki ditzakegu, Italiako gutxiengo bitxienetako bat. Egun artzaintzaz bizi dira, baina euren arbasoak XV. mendean iritsi ziren Balkanetatik, Aragoiko Koroari laguntzeko. Italia hegoaldeko matxinoen kontra sutuki borrokatu zuten, eta ordainsaritzat bertako lurraldeak jaso zituzten. *Arbëreshë* edo antzinako albaniar hizkuntza desagertzeko zorian dago, baina oraindik entzun daiteke Siziliako dozena erdi bat herritan. Palermo hiriburutik ordubetera Piana degli Albanesi herri txikia dago. Bertakoek *Hora e arbëreshëvet* (*arbëreshën* etxea) deitzen diote, eta herriko plazak Skanderbeg izena du, XV. mendeko Albaniar heroi handiaren omenez.

Kalean trafiko txikia dago, baina iskanbila izugarria da. Argi indar mozketak oso ohikoak dira hemen, horregatik generadore elektrikoak espaloien erdian daude taberna, denda edo argi indarra ezinbestekoa duen edozein tokiren parean. Kafetegiko terraza batean hirukote bat hizketan dago, oihuka, aparagailu zaratzatu baten ondoan, eta sekulako Internet cafe bitxiena ikusi dut: Matrix izena du, baina filman ez bezala, barruko ordenagailuak kanpoko gasoil motore batek elikatzen ditu.

Porlanezko bloke zatar asko daude, eta euren balkoi bakoitzeko antena paraboliko bana, zeruari begira. Telebista izan da, hain zuzen ere, herri honen exodoaren eragileetako bat; Europa aberatsaren irudiak tentagarriegiak izan dira hainbat urtetan.

Azkenik terraza batean eseri gara. Oso erne ibili naiz neronek ordaindu ahal izateko, eta 200 lek (bi euro) izan direla konturatu naiz. Albaniar batek 100 euro irabazten baditu batezbeste, nola daiteke terraza hau gainezka egotea?

—Hauek denak Suedian, Grezian, Frantzia... etorkinak dira. Udako oporrak igarotzeko bueltatzen dira urtero— argitu dit nire lagunak.

Halit Kukës herrikoa da, Albaniako iparraldean. Balkanetako paraje menditsu haietan *fis* edo klan handietan antolatzeko era gaurdaino mantendu da. Euren artean *Hakmarria*, mendeku hilketa, ohiko praktika da, baina Erdi Aroan ez bezala, tiroka burutzen dute egun. 1997ko krisiak herrialde osoa kolapsatu zuen; etsipenak jota, jendea koarteleetan sartu zen, eta besterik ezean, armak ostu zituen. Halitek etxean bi *kalashnikov* fusil omen dauzka. Inoiz bere herrira joaten banaiz, erakutsiko dizkidala esan dit.

Gau beltza da baina Korça hiriko parkean jende asko paseatzen dabil. Alboetako bankuetan gazteak solasean ari dira talde txikitik, inongo zaratarik gabe. Parke honetan ez dago farolarik. Ez dio axola, hiri barrukoak ere itzalirik daude. Aldian behin, metxeroen garrak, edo sakeleko baten pantaila nabarmentzen dira iluntasunean, ipurtargi-modura.

—Albaniarrok ez dugu argirik behar paseatzeko, hala nahiago dugu— dio Halitek. Ez dut zalantzan jarri; alegia, nahiko irudi lasaigarria iruditu zait.

Aterpera bidean, garagardo ugari edan ditugula konturatu naiz, baina zorionez, Halit bidez gogoratzen da. Bihar elkarri agur esango diogu. Bere ausardia eta kemena miresten ditut, baita bere sosegua ere. Zorte ona opa diot bihotz-bihotzez.

Goizeko ordubiak dira, beranduegi, generadore zalapartatsuak martxan jartzeko; zenbait etxetako leihoetan kandela argi dardartiak antzeman ditut, Albaniako gaueko argiak. ■

Arisko Urmeneta

EUSKAL TOTEMISMOAREN GAINEKO POLEMIKAZ KLASIKOEN EKARPENAK

EGUN:

JOHAN UHARTE
GARAZIKOA
(1530 - 1588)

"BATZUEN IZPIRITUA AHUNTZAREN DUZU:
AHUNTZA EZ DA ORDOKIAN LAKET,
GOIKO HAITZETAN IBILTZEN DA BAKARRIK,
ETA AMILDEGIETARA HORBILTzea MAITE"

"ARRAS BESTERIK DUZU ARDI IZPIRITUA:
ARDIA EZ BAITA SEKULA BIDETIK ATERATZEN,
EZ ZAIO MORTUA GUSTATZEN, ETA BESTE
BATEN ATZETIK DOA BETI "

ETA AITZINTTO: "ASKATASUNIK GABE BIZI DENAK, KOLERA GARA
TZEN DU, ETA KOLERATIK IRUDIMENA" JUDUEZ ARI DUZU BAINA.

Iñan Zaldúa

IDAZLEA

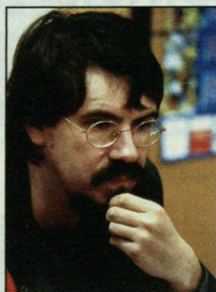
Aitak ezberdintzeko zenbait aztarna

Gure ekosistemetan, batik bat hiritarretan, bada animalia azpi-espezie bat ezagutzea komeni dena: aitez ari gara. Denok ezagutzen ditugu halako piztiekin topo egitearen arriskuak; kumerik gabe doazenean, ordea, ez da erraza izaten aita ez direnengandik bereiztea. Hona hemen zeregin horretan lagungarri izan daitekeen ezaugarri zerrenda labur bat:

1. ORBANAK. Aita batek beti izango du orbanen bat —edo gehiago— bere jantziaren kokapenik desegokienean; izan daiteke purearena, biberioiko esnearena, mukiena edo lerdearena, edo horren guztiaren nahasketa batena. Ez da kentzeko zaila izango —edo bai—, baina, zalantzarik ez izan, ikusgarria izango da oso. Hala ere, aita ez da konturatuko —irakaslea baldin bada— eskolan lezioaren erdian egon arte, —aurrezki kutxa bateko langilea bada— eguneko lehenengo bezero preferentzialak bulegoan hartu arte, —edozein motatako enpresako atalburua bada— ugazabari hilabeteko txostena aurkeztu hasi arte. Eta abar.

2. BEGI ZULOAK ETA NEKE AURPEGIA. Goizean, arratsaldean edo gauerdian; lanegunetan edo asteburuan; oporrik ez dagoenean edo, batez ere, oporretan: berdin dio uneak, beti izango ditu. Jakina aita ez direnek izaten dituztela, haiek ere, ezaugarri horiek guztiak. Baina aitena ez da ohiko neke aurpegia, inondik ere: neke-aurpegi horiek beste dentsitate mota batekoak dira, azalaren azpiko estratuetan finkatzen direnak eta, ondorioz, egonkorra bihurtzen direnak. Eta ez zaie sekula kentzen, Corporación Demoestéticaren laguntza gabe behintzat —eta hala ere...—.

3. GALDERA ESISTENTZIALAK. Mota honetakoak: a) Nolatan garatu dugu gizakiok Martera iristeko teknologia, eta ez ume-orgako guardasolari tente eutsiko dion tramankulu *benetan* eraginkorrik? b) Zelan izan gara gai baztangarentzat edo tuberkulosiarentzat sendagaiak aurkitzeko, eta ez inoiz gainezka egiten ez duten pixoihalak asmatzeko? c)

ALBERTO ELOSEGI

Eta, bide batez, nola da posible aingerutxo honen sabelustutzeek horren gaizki usaintzea? —ohitu dela esaten duen aitak, gezurra dio—. d) Nork esan zuen oporrak atseden hartzeko abagunea zirenik? E? e) Zergatik, zergatik, zergatik? —eta horren aldagai guztiak—. Ez dira bakarrak, baina bai ohikoenak.

4. GEOGRAFIA FANTASTIKOEI BURUZKO EZAGUTZA ZEHATZA. Adibidez, parkeena edo kulunkaren bat izan dezakeen edozein hiri-txokoarena. Adibidez, —dabiltzan— iturri publikoen kokapenarena. Adibidez, txiki-park eta ludotekena. Adibidez, Txirri Mirri eta Txiribitonon munduko biraren ibilbide osoarena. Adibidez, etxera itzultzeko bide azkarrenarena —edo entretenigarrienarena, presarik ez dagoenerako—. Edonola ere, aita izan aurretik existitzen zirenik ere susmatzen ez zituen parajeen geografik.

5. TOLERANTZIA-MAILA. Hots, tolerantzia-mailaren murrizketa asaldagarria. Hau film bat ikustean nabarmentzen zaio batik bat aitari, batez ere aita berriei: telebistan eskaintzen badute, katez aldatuko du bizkor; zineman badago, begiak itxiko ditu edo, muturreko kasuetan, aretotik alde egingo du. Seme-alabak izan aurretik gertatzen zitzaion bezala, aitak ez du imintziorik egingo pantailak —helduen— masakre odoltsu bat eskaintzen badio, edo boxeo-borroka basati bat, edo *Marathon maneko* dentistaren eszena. Baina norbaitek ume bati ile bakar bat ukituz gero, ziur egon, ezingo du jasan.

6. SOINU-BANDA. Noizean behin, normaleki lekuri ez-aproposetetan, txistu eginez edo are ahapez abestuz ere, nahi gabe, belarriak gozatuko dizkie ingurukoei "Tximeleta mendian", "Epo itai tai ye" edo "Ttantomarigorrinboa" bezalako *bitekin*. Aitak, nola ez, gorroto ditu kantuok —tira, kantu hitza dagokiela adosten badugu behintzat—, baina ezin du saihestu halakoak ezpaineratzeko bulkada. Betiko geratu zaizkio burmuinean grabatuta, eta heriotz-ohean "Argia, argi

gehiago" edo "Duintasunez bizi izan dut neure bizitza" bezalako azkeneko esaldi distiratsuren bat botatzeko asmorik izanez gero, jai dauka: "Mari Andresan korotza"ren —edo zerbait okerragoaren— leloa baino ez zaio aterako.

7. SUSPIRIOAK. Bere bizitzan umerik ez zegoen garaiak gogoratzean —ia sumaezina—. Emakume gazte-eder bat ondotik pasatzean —suabea—. Tabernariari gin-tonic-ari mese-dez ginebra gutxi botatzeko eskatzean, hura azkeneko potea izango dela erabaki bitartean, biharamuneko diana zazpitan izan ohi da eta —nabarmenagoa—. Edonola ere, ihes-biderik ez dagoela konstatatzean —suspirio handia—.

8. ELKARRIZKETA-GAIA(K). Umea da beti, batzuetan hala ez dirudien arren. Seme-alabarik ez daukan norbait aurrean suertatuz gero, sekulako ahaleginak egin behar dituelako gaia ekiditeko —egin beharreko zerbait, adiskideak galdu nahi ez badira—: ahalegin horiek arrakasta izaten dutenean ere, umeek jarraitzen dute izaten aitarentzat elkarrizketaren gai nagusia, hots, nola demontre segitu hitz egiten gaia ukitu gabe —hainbestearino ezen apenas den gai elkarrizketari berari men egiteko eta —zeinu ukaezina— gogotik izerditzen hasten—. Beste aita batekin elkartuz gero, guztiz ebitaezina da gaia: norbaitekin hustu behar dira barruak lasaitasunez. Ondorio jasanezinekin inguruko ez-gurasoentzat, noski.

9. LERDEA. Kasu honetan aitzak kanporatzen ohi duenaz ari gara, seme edo alaba txikiaren edozein ekintzaren aurrean: txorakeriren bat esaten duenean, gehienetan, baina baita metro batzuk katuka ibili edo baloi bat dorpeki ostikatzea bezalako ekintza epikoen aurrean ere. Ugaria izan ohi da, eta lodita-

sun aldakorrekoea, eta mota honetako esaldiez lagunduta etorri ohi da: "Baina zein azkarra den!", "Bizilagunenak, adin berean, ez zuen erdia ere egiten", "Maitea: ez al duzu uste superdotatua izan daitekeela?". Baita, askotan, ergel-aurpegi nabarmenaz ere.

10. POST-MORTEM ESPLORAZIO BATERAKO ERABILGARRIAK —*CSI-Las Vegaseko* Gil Grissom-en ohar-kaieratik jasoak—. Itxura orokorra: zaharkitze goiztiarra, ile eskasa edo zuritzen hasia —argibide gehigarrietarako, ikus 2. puntua—. Bizkar-hezurra: lunbalgia zantzuak; disko-herniak maiz. Urdailaren eduki tipikoa —behin-betiko frogatuta: potito arras-

Gaia umea da beti, batzuetan hala ez dirudien arren.

Seme-alabarik ez daukan norbait aurrean suertatuz gero, sekulako ahaleginak egin behar dituelako gaia ekiditeko

toak, liseritu gabeko askari-ogitarteko zatiak, organuaren paretetan itsatsitako *Nocilla* geruzak, gusanitoen eta bestelako litxarrerien hondakinak, ardo kopuru nabarmenak —maila ezberdinetaoak, *Don Simone*-tik erreserba handira, aitaren gizarte-mailaren arabera; askotan valerianarekin edo valiumarekin nahastuta—.

Nota bene: ezaugarri hauetako asko, jakina, hala aitei nola amei dagokie, baina onartu beharra dago batzuk, zerrenda honetako puntu bakoitietakoak batik bat, *Homo sapiens sapiens*aren ar garaikidearen etologiari lotuta daudela. ■

Irakurleak Mintzo

Joxe Joan Gonzalez de Txabarriri erantzunez

Ohartxo pare bat Gipuzkoako Ahaldun Nagusiari: euskal kontsumitzaileoi euskarazko kontsumoa bermatzeko onartutako legeak bere garapena behar du, nahitaez. Garapenik ez badu, sustapen soilean errenditzen bada, datozen hogeita bost urtetsuan, gaztelaniaren aldeko liberalkeria eta merkatarien gain uztearen borondatekeria kausa, hogeita bost urte alfer samarrik galtzea gerta lekiguke. Gauza bertsua administrazioaren euskalduntzeari dagokionez, ezagutzaren sustapenera eta borondatezko jardunera mugatzeak, lan-zirkuitu euskaldunak ez finkatzeak,

onenean, herritarren zerbitzua bermatuko digu, langileen lan-hizkuntza gaztelaniak izaten jarraituko duen bitartean, ez dakit noiz arte. Harrigarria gertatzen zait HABE sarearen planifikatzaile nagusiak plangintzazale omen garenoi plangintzakeria edo aurpegiatzea. Denbora gutxian galdera asko eta askotarikori erantzun beharrak sorrarazia izan liteke.

Pako Sudupe

(2003-2004. zenbakian, uztailaren 31n, publikatu zen Gonzalez de Txabarriren elkarrizketa)

Juan Cruz Lakasta

KAZETARIA

Jai despotismoa

Iruñeko alkate Yolanda Barcina tematu egin da Mario Vargas Llosa idazle atzerakoia urtero sanferminetara gonbidatzearekin. Iaz etorri zen. Eta aurtan Nafarroako Erresumako Ardandegizain Nagusi saria eman diote, itzul dadin. Izendapena, jakina, gaztelera hutsean jaso du, y greko askorekin: Bodeguero Mayor del Reyno de Navarra. Mihi gaiztoek diote gonbite errepikapenaren xedea dela sanferminei buruzko liburua idatz dezan konbentzitzea. UPNk sanferminak berriatz nahi ditu. Ez du gustuko literatura unibertsalak sanferminenez duen erreferentzia bakarra, Ernest Hemingwayren *Fiesta*. Edo, hobeki, *The sun also rises*, gehienok *Fiesta* ezizenarekin eza-gutzen dugun eleberria.

Liburuan, Nobel saridun iparamerikarrak festan eztanda egiten duen hiriaz mintzo da. Bederatzi eguneko festa etengabeen urtean zeharreko arau estu guztiak hausten dituzten herritarrez. Eta, bistan denez, ez da hori erre-gionalismoak sanferminez zabaldu nahi duen irudia. Nahiago luke Mario Vargas Llosa bezalako ezkertiar ohi batek, konbertsoaren fedez, bestelako sanfermi-

MIKEL SAIZ

nak deskribatzea: fedea, dotorezia, glamourra... Ez dut segituko. Vargas Llosak egin dezala lana, baldin eta enkargua onartzen badu.

Halako sanferminak nahi ditu UPNk, eta, halako sanferminak lortzen ahalegintzen ari da. Haren hedabideak erabiltzen ditu guri sinistartzeko sanferminen oinarri nagusia ekitaldi erlijioso eta instituzionalak direla. Behin eta berriz errepikatzen digute iruindarrok saildu beltzaranarekiko fede itsua dugula, eta ohitura zaharren zale amorratuak garela. Egutero aurkeztzen digute zezenketen aurreko *apartado* zozo eta elitista jaietako ekitaldi erreferentziala bailitzan. Eta, lana biribiltzeko, gero eta *unetxo* irentsi ezin gehiago saltzen dizkigute: martxa honetan esanen digute unetxo guztien ama prozesioan San Ferminen alkate anderearen ile beltza ikusten duen lehen aldi hori dela.

Halaber, sistematikoki zapaltzen dituzte jaiaren adierazpen herrikoi guztiak. Barraka politikoak desagertarazi zituzten. Peñek ekitaldi bat antolatu nahi duten aldioro isun, berme eta aseguru astronomikoekin zamatzen dituzte. Eta jaiaren bihotza, alde zaharra, poliziaz betetzen dute. Azken urteotan, peñarik jendetsuena, urdinez jantzitakoena izan da.

Testuinguru horretan, agintari-iei kritikarik ñimiñoena egiten diegularik, festak politizatzea leporatzen digute, eta saildu beltzaranaren izena darabilte gu isilarazteko: "San Fermin! San Fermin!". Gibela behar da. Festa apolitikoen tradizioa Amiensko apezpikua bera bezain apokrifoa da. Sanferminak betidanik subertsiorako gune izan dira, urte osoan agintari-iei ezin izan zaiena esan esateko unea. Umoretsu. Jai izpiritua galtzeko. Baina ziria zorrotz sartuz. Orain kamuts berpiztu nahi duten

UPNk hedabideak erabiltzen ditu
guri sinistartzeko sanferminen
oinarri nagusia ekitaldi erlijioso
eta instituzionalak direla

Sanferminak betidanik subertsiorako

gune izan dira, urte osoan agintariei

ezin izan zaiena esan esateko unea.

Umoretsu. Jai izpiritua galtzeke.

Baina ziria zorrotz sartuz. Orain

kamuts berpiztu nahi duten Riau-riaua

xede horrekin sortu zen, agintariei

ziria sartzeko. Badirudi ez direla

oroitzen. Ez dute oroitu nahi

Riau-riaua xede horrekin sortu zen, agintariei ziria sartzeko. Badirudi ez direla oroitzen. Ez dute oroitu nahi.

Jai despotismoa da: jaiak herriarentzat, baina herririk gabe nahi dituzte. Herritarrak baztertuak, eta protagonismoa agintarientzat. Antisanferminak. Okerrena da irudipena daukadala emeki-emeki lortzen ari direla, tanta txinatarraren moduan, herritarron burmuinak pixkanaka-pixkanaka zulatzten ari direla, eta esaten digutena sinesten ari garela. Bitarteko asko dauzkate. Baina nago arazoa ez dela hori bakarrik. Nago gizartea aldatu dela. Gu aldatu garela. Garai batean, ez zen sosik, ez zen urtean zehar parranda egiteko aukerarik, ez zen hamabi hilabetetan eguneroko arau estuak hausterik, eta festekin batera, katarsia heltzen zen. Nago, jai guztietako protagonista nagusiek, gazteek, astebururo egiten dutela parranda, astebururo hausten dituztela arauak, eta Festak, hizki larriz, heltzen direlarik, ez dietela xarma handiegirik atzematen.

Beste modu batean adierazita, irudipena daukat jai herrikoï parte-hartzaileen erdua krisian dela, eta ez bakarrik Iruñean, baizik eta Euskal Herri osoan, euskal herri, hiri, auzo guztietan. Edo gehienetan, behintzat. Hori horrela, berandu baino lehen hausnarketa egin beharko litzateke, erdua nola garatu, nola berpiztu aztertzeke. Izan ere, bestela, festek doazen bidetik segitzen badute, UPNren jai erdua gailenduko da Euskal Herri osoan. Eta Donostiako Aste Nagusia euskal hiriburuetakoa festarik animatuena izanen da. Eta hori gertatzen bada, barkatuko didazue, baina ni sanferminetan, jubilatuen moduan, Saloura joanen naiz, deserrira. ■

TXANDAK

Juan Ramon Mankuso

Espaloian

Bizitzan badira pasarteak, norberarenak direnak, gizon emakumeok era ezberdinetan jasotzen ditugunak. Hementxetik, oraingo honetan nire txanda delako, aukeraz baliatuko naiz. Hemen dudana espazio hau, hizkia eta hitzez beteko dudana, azken finean pentsamendu xume batzuk izango dira. Aitortu beharrean nago idatziz, idazle bihurtzen zarela, eta azkenik, lapur bat. Kasu honetan are gehiago, artikulua idazteko gonbidapena jaso baitut, eta honek bihurtzen nau behatzaile sutsu bat, pentsatzen dudalako edozein pasadizo baliagarria dela ene txandarako. Eta txanda honetan Londreseko espaloietaz berba egingo dut. Londreseko espaloiak biztanle prosakito berriaz hornitzen ari dira. Eta ez dira azaltzen gida turistikoetan Buckingham jauregi atarian goizeko hamaika t'erdietan ematen den guardia aldaketa bezala. Ez, gidetan ez, baina espaloietan gizon edo emakume bakartiak ikus daitezke zigarroa eskuetan daukatela, erdi ezkutan bere zigarroa errez, bere laneko banku, denda etxe atarian, baina atarian ere ez non-nahi, hantxe espaloian daukatelako idatzita non erre eta non ez. Nik espaloietan gizon emakumeak ikusi nahi ditut, bere duintasunaren jabe, ez debekuaren ikonoak.

The queen save us! ■

HIRUKO TXIRIAN

Joxe Mari Ostolaza

Kantu

Onak bizirik dirau, garai eta egoera zehatz bat oinarri hegan egiten duena ez da herdoiltzen, ez du denborak irensten. Orain hogeita hemezortzi urte, Donostiako Bulebarrean maiatzaren lehenean egin manifestazioan aita zena atxilotu zuten. Basoerdi batzuk hartzera omen zihuan lagunekin, grisak plaza okupatu eta parte zaharrera peloteroekin egin zutenean. Pim, pam, pum batean ari omen ziren jendeak bere burua non sartu ez zekielerik. Edozein soto eskaratza ihesbide, hura ez iritsi izana izan zuen hobena, manifa jada bukatua baitzen. Lau bat bizkarreko hartuta eraman omen zuten furgoirak, lagunak etsipena lekuko. Amara Berriko Gobernu Zibileko kalabozotan igaro zituen eguna eta gaua. Biharamunean libratu zuten. Ez zuen damurik, gorrotoa baizik. Bertan utzi omen zituen zenbait gazte. Tartean, neska euskaldun hiru. Haietako bat, bi poliziek helduta interrogatoriotik zekartena kantari hasi omen zen. "Giltzapian sartu naute poliki-poliki, negar egingo luke gure amak baleki". Kalabozotan zeudenek jarraitu omen zioten kantari armonian, aitzak esana, kantu hori inoiz entzun izan zuen era ederrenean. Kultur soka ez da eten, errepresioa bezalaxe. Dekoratu, zerbait. Hala ere, gutxi. Gaur ere garai hartako kantuak balio du, martxa honetan egun sortzen ditugunek gero balioko duten bezala. ■

Jesús M. Ariznabarro Zubero

LABEKO KOMUNIKAZIO IDAZKARIA

Subiranotasun partekatua: hitz-jokoa ala iruzur berria

Udan zehar urtero pizten dira zenbait eztabaida politiko, batez ere ondorengo ikasturte politikoari begira jarrerak adierazteko, bazterrak zirikatzeako, diskurtsoak argitzeko, edo nahasteko. Batek daki! Aurtengoan, beste hainbat konturen artean Josu Jon Imaz EAJko buruak zirkulazioan jarri duen "subiranotasun partekatuak" kezkatu nau bereziki. Azken hogeita bost urteotan "autogobernu" hitzarekin egin duten iruzur bera orain subiranotasun hitzarekin egiten hasiko diren beldur naizelako.

Nahi izan dutenean autogobernu kontzeptua autodeterminazioarekin eta subiranotasunarekin lotu eta sinonimo gisa saldu dute herritarrek engainatzeko. Baina, hasieratik, autogobernu hitza Espainiako Erresumaren subiranotasun bakar eta zatika ezinean oinarritutako autonomien estatu modeloari dago lotuta. Onartzen den burujabetza bakarra Estatuarena da, eta honek autonomia desberdinei zenbait atal kudeatu edo gobernatzeko ematen dien ahalmen mugatuari deitu izan zaio autogobernua. Eta horrek zerikusi oso gutxi du Euskal Herria bere buruaren jabe izatearekin eta bere etorkizuna askatasun osoz erabaki eta eraikitzearekin. Maltzurkeriaz erabili izan da, behin eta berriz, autogobernu hitza diskurtso posibilitetetan, nazio eraikuntzarako bide faltsuak salduz Estatuarekiko morrontza eta gure herriaren eskubideekiko etsikeria estaltzeko eta mugimendu independentista erasotzeko.

Zoritzarrez, sektore abertzale zabalaren egon da urte luzeetan zehar Espainian eroso bizitzeko estrategia autonomista horretan murgilduta, autogobernuaren esanahi anbiguoaren inguruan alderdi eta sindikatu espainiarrekin bizikidetzan, 90. hamarkadaren bigarren partean autonomismoa krisialdian sartu eta Lizarra-Garazi Akordioak euskal politikan egundoko inflexio-puntua sortu arte. Hortik aurrera argi bereizten dira bi garai: garai zaharra autonomismoari, autogobernuari eta gatazka politikoari lotua; garai berria subiranotasunari eta gatazkaren konponbideari lotua.

DANI BLANCO

Kontestu politiko honetan PP, UPN, PSOE -PSE eta PSN barne-, CCOO eta UGT garai zaharren defendatzaile sutsu agertzen dira mundu abertzaleak subiranotasunaren bidetik urratsak egiten dituela ikusita. EAJk hanka bat garai berrietan eta bestea zaharretan dauka eta hor dirau bere diskurtso bikoitzekin eta hitz-joko nahasgarriekin. Baina, badirudi, bere "mitxelinen" interes ekonomikoengatik, edo buruzagien ausardi ezagatik, edo abertzaletasun ahulagatik, edo alderdiko sektore espainolista-ren presioagatik, edo dena delakoagatik, gorputzaren pisu nagusia garai zaharretan jarrita dagoen hankaren gainean jartzen duela.

Nire susmoa da, autonomismoaren eta autogobernuaren diskurtsoa oso gaindituta dagoenez, EAJk subiranotasunari "partekatua" adjektiboa ondoan jarritz hitz-joko nahasgarrien bitartez garai berrietako kontzeptuak erabili nahi dituela garai zaharretan kokaturik duen estrategia politikoa herritarren aurrean zuritzeko. Horrexegatik nago hain kezkatuta.

Euskal Herriaren subjektu politiko izaeraren eztabaidan sakondu ahala gatazka politikoaren konponbidean urrats erabakigarriak egiteko baldintza objektiboak sortzen ari dira. Abertzale eta ez abertzaleen artean, denen artean, adostu beharko da euskal herritar guztiek Euskal Herriaren etorkizuna erabakitzeko duten eskubidea gauzatzeko era. Autodeterminazio eskubidez eta adjektibo mugatzaile gabeko subiranotasunaz ari gara. Eta subiranotasunaren giltzak bi ate zabaltzen ditu: bata, konponbidearena, bakearena; bestea, demokraziarena, proiektu politiko guztiak aukera berdintasunean jartzearena. Orain konponbideak du lehentasun osoa. Ondoren, konfrontazio politiko demokratikoaren esparruan saldu

beharko du bakoitzak bere proiektua herritarren babesa lortzeko. Baina eragile guztiek ondoren horretarako planteatzen dituzten estrategia eta helburu politikoak zehatz eta garbi adieraztea oso onuragarria litzateke konponbide prozesua bizkortzeko eta, alderantziz, diskurtso nahasiek kalte handia egiten diote prozesuari. ■

Nire susmoa da, autonomismoaren

eta autogobernuaren diskurtsoa

oso gaindituta dagoenez, EAJk

subiranotasunari 'partekatua'

adjektiboa ondoan jarritz hitz-joko

nahasgarrien bitartez garai

berrietako kontzeptuak erabili nahi

dituela garai zaharretan kokaturik

duen estrategia politikoa

herritarren aurrean zuritzeko.

Horrexegatik nago hain kezkatuta

Artea sendabide
Artea
terapeutikoa
denean

□ Ezpalak
□ Argitalpenak

□ Denbora-pasak
□ Ihesi
□ Makina bat kontu

Osasuna
Barizelaren
kontrako txertoa
laster hemen

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Maider Lopez

Veneziako Biurtekoko artista gazteena

Urtarrila aldean, Maider Lopez artista donostiarrak (1975) munduko arte erakusketarik garrantzitsuenetarikoa den Veneziako Biurtekoan (ekainak 12- azaroak 6) parte hartzeko gonbidapena jaso zuen. Bera da Bienaleko artistarik gazteena, eta baita Euskal Herriko bakarra ere. Beraren lanak bereziak dira gainera, ez baitaude ohiko erakustaretoetan, haien arteko pasabideetan edo sarreretan baizik. Sarrera bera ez direnean behintzat.

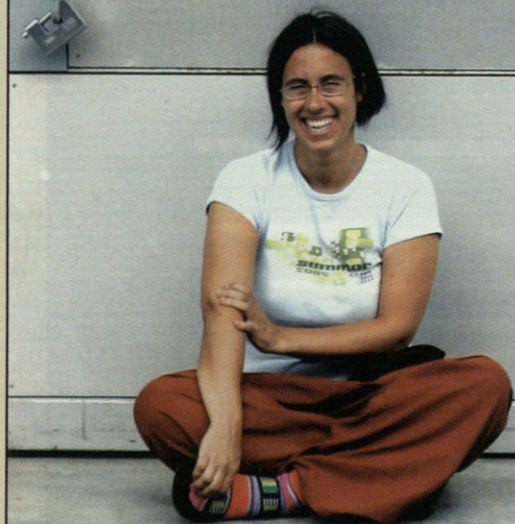
Venezian lan dezente egin ostean, erakusketa hasi eta egun gutxira itzuli zen Lopez italiar hiritik. Donostian aurkitu dugu beraz, Bienalean baino lasaiago baina lanean, ohi duen bezala.

UNAI BREA

Argazkiak: Dani Blanco

«Ez zait objektua interesatzen, bertan gertatzen dena baizik»

Nola heldu zitzaizun Veneziako Biurtekora joateko gonbidapena?

Hemen nengoela, bertako curatorrak, Maria Corralek, esan zidan Bienalerako propio nik egindako pieza bat nahi zuela. Hau oso garrantzitsua da nire ibilbidean, eta oso poz handia hartu nuen.

Eta nolako pieza eskatu dizute?

Bi desberdin dira, egia esan. Nire lana, ia beti, espazio zehatz baterako espreski egindakoa izaten da. Hala izan da kasu honetan ere.

Denbora nahikoa eduki duzu egiteko?

Azkar ibili naiz, presaka, baina denbora egon da. Urtarrilean jaso nuen gonbidapena,

beraz denbora izan dut. Berehala joan nintzen Veneziara, lekuak ikustera, eta gero hemen egin dut lan. Garrantzitsuena, azkenik, muntaia izan da. Nire lanean, nahiz eta pieza eginda eraman, objektua muntatu arte ez da ezer existitzen.

Zer dakarkizu Bienalean egoteak?

Dakidanean esango dut, orain ez dakit eta. Baina maila teorikoan, badakit Bienala oso gauza handia dela, eta ekarriko didan guztia ona izango dela. Lan gehiago, nire izena eza-gunagoa izatea...

Erantzukizun handiegia, beharbada?

Bai, baina barruan egonda, ez dut nabari-

tzen. Nik ia gehienetan ez dut beldurrik edukitzen. Baditut barne beldurrak, baina ez diot beldurrik izaten porrotari.

Ekaina erdialdean heldu zinen Veneziatik. Zer nolako giroa dago?

Batez ere muntaia giroa bizi izan dut. Hori izan da luzeena eta bizipenik handiena ekarri didana. Edonon bezala arazoak sortzen dira, eta edozer gauzak, nahiz eta erraza irudit, lan handia eskatzen du. Niretzat, hala ere, oso interesgarria izan da beste artistekin egotea, eta baita erakusketa nola garatzen joan den ikustea ere. Izan ere, bitan joan naiz muntaia egiteko, lehenik maiatzean eta berriro ekainean. Otsaila edo martxoa aldean ere han egon nintzen, espazioa behatzen, eta oso interesgarria izan da bilakabide osoa ikustea. Erakusketaren inaugurazioa, berriz, azkarregi joan zitzaidan, ez ditut horrelako gauzak hain bizitasun handiz gozatzen. Nahiago dut muntaian egon, lanean.

“Teknika ona behar da, pieza ondo egin behar bada. Baina ez du zertan artistak hori egin. Nik egindako olanak ez ditut nik gauzatu; ideia, proiektua, diseinua... gauzatu ditut. Eta olana beste norbaitek egin du”

Han dinosauro ugari egongo da –sekulako ospea daukaten artistak alegia–, beharbada zirkulu hertsia samarrean ibiltzen direnak, eta zaila izango da, zu bezalakoentzat, zirkulu horietan sartzea...

Dinosauro handiak egon arren, Bienalarentzat denak gara berdinak, eta hori bai nabaritu dudala. Beste edozein artista bezala tratatu naute, eta hori eskertzekoa da. Gero, bakoitzak

Bienaleko artelanez mintzo

Zein lan eraman duzu Veneziara?

Bi egin ditut. Lehenengoa, Italia pabiloian. Sartu eta berehala areto handi bat dago, eta zorua nik egin dut. Egurrezkoa da, egur xafraz egindakoa hain zuzen. Baina xafak ez daude lurrari lotuta, jarrita daude besterik gabe. Zoru horren kolorea aretoak berez duenaren modukoa da, beraz ezkutatuta dago, handik igarotzen zara eta ez duzu ikusten. Baina ertzak laranja dira, oso distiratsuak. Gainetik ibiltzean, zorua pixka bat mugitzen da, eta ertz laranja ikusten dira. Lehenengo momentuan ez da ikusten, baina ibiltzearen ondorioz konturatzen da jendea zorua dela arte-lana.

Hori lehenengoa da. Bigarrena?

Bertan egindakoa da. Espazioaren plano bakoitza banatu egin dut, eta bakoitzari kolore eta neurri jakinak eman dizkiot. Orduan, espazio autoerreferentziala da, "ni hau naiz" esaten diguna, "ni 126 x 200 naiz". Bere burua aurkezten du, neurri eta koloreen bidez. Horrek eragiten du ikuslearengan espazioa eraldatzea, eta xehetasun txikiei arreta ematen hastea. Espazioa berrikustea proposatu dut.

era desberdinean bizi du giro hori. Eta nik ez dut nire ez den beste errealitate batean bizi nahi, ez dut dinosauro horien errealitatea bizi nahi, nirea baizik.

Arkitekturak ba omen dauka garrantzirik zure lanean. Besteak beste, arkitektura ikasi duzula...

Arte Ederrak egin nituen, baina doktoregoa arkitekturari. Hasi egin nintzen eta ez dut amaitu oraindik, baina bai, esango nuke nire lana arkitektura, arte eta diseinuaren artean dagoela. Egiten dudana arte mundutik abiatuta egiten dut, baina beste diziplina batzuk ere ukitzen ditut, eta ez dakizu non bukatzen den pieza eta non hasten den eraikina. Zer den zer. Zorua zoru baino ez da, eta bat-batean ohartzen zara horixe bera dela pieza; edo baliteke oso mahai berezia egitea, baina mahaia azken batean, eta beraz erabiltzeko modukoa. Egiten dudana erabilia izateko da. Espazioa bada, bizitzeko modukoa izateko; objektua bada, erabilpena emateko.

"Gure bizimodua askoz ere zailagoa da berdintasun eskubiderik gabe"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

**gure hizkuntzan
bizitzeko eskubidea**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Auzoak
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

Garrantzi handia ematen diozu erabilgarritasunari?

Bai, piezak beste nonbaitetik jarraitu behar du bere bidea, ez da estudioan gelditu behar. Mahaia bada, erabilia izan behar du; zorua bada, gainetik ibili behar da. Behin olana batzuk egin nituen Madrilgo eraikin batean, eta eguzkiaren arabera zabaldu egiten dituzte ala ez. Artea da berez, eta ikuspuntu horretatik eginda dago, baina erabilpen horrek beste bizi bat ematen dio, beste zentzu bat.

Orduan, objektuari ematen diozu garrantzia? Arte objektuala da zurea, kontzeptuala baino?

Ez, inoiz ez, zeren objektua, lehen esan dizudan bezala, ez da existitzen erakusketa egin arte. Nire proiektuak, askotan, hormak dira, edo lurra. Lur hori, seguruenik, desagertu egingo da, ez dut berreskuratuko. Ez zait objektua interesatzen, bertan gertatzen dena baizik.

Gaur egun zaila da artisten definizio zehatza ematea. Lehen pintoreak zeuden, eskultoreak... Orain, ezin halakorik esan artista askotaz. Denetik jakin behar duzue?

Bai. Egia da diziplinak ez direla existitzen lehen existitzen ziren bezala. Batzuk pintoreak dira eta oso ondo, ez dute zertan beste zerbait izan. Baina nire kasuan behintzat, askotan nik jartzen dizkiot mugak egiten dudanari. Inork ez dit eskatzen denetik jakitea, baina proiektu baten aurrean nagoenean, gai horri buruz ezer ez badakit, ikasi egin behar dut gauzak nola egin. Bat-batean lanparak egin nahi baditut, argiari buruz zerbait ikasi behar dut, aurretik ez dakidalako.

Eta zer garrantzia dauka orduan teknikak?

Teknika ona izan behar da, pieza ondo egin behar bada. Baina ez du zertan artistak hori egin. Nik egindako olanak ez ditut nik gauzatu; ideia, proiektua, diseinua... gauzatu ditut. Eta olana beste norbaitek egin du. Nik gauza asko egiten ditut neure eskuz, noski: lanparak,

mahaia... baina gaur egun ez du zertan norberak egin. Norberak baino hobeto egiten dakien espezialista bat egongo da. Bilatzen denaren arabera ere bada: batzuetan piezak perfektua izan behar du; besteetan, berriz, artistaren eskua nabaritu behar da. Zure nahia- ren arabera, beste batengana jotzen duzu ala ez. Edo ikasi. Nik neuk hala egin dut gehienarekin: ikasi. Teknikak, beraz, ez du oztopoa izan behar. Hala bada, gaizki.

Ikasketak burutu zenituenetik arteaz bizitzea lortu duzu, eta horrek badu meriturik. Hala ere, ez dakit zure lanak, euren ezaugarrien- gatik, saltzeko modukoak diren...

Badira saltzeko modukoak, baina ez dut askorik saltzen. Ni arteaz bizi naiz, ez egiten ditudan lanen salmentaz. Desberdina da. Saldu egiten dut noski, eta espero dut gero eta gehiago saltzea aurrerantzean. Eta ez bakarrik diruagatik, baizik eta nahi nukeelako jendeak ulertzea artea

erostea ez dela soilik objektu bat erostea, proiektu bat ere erosi ahal dela, lekuaren arabera aldatu egiten den zerbait. Erraza izango zela pentsatzen nuen, baina oraingo ez da. Ideia hori ez dago oraindik jendearengan barneratuta. Salmentei esker bizi naiz, eta bekei esker ere bai. Orain asko ez dut bekarik jaso, baina hor egon dira beti, eta lagundu egiten dute. Horretaz guztiaz bizi naiz ni. Egonkortasun handirik gabe, baina. Halako batean dirutza jaso, eta ondorengo bost hilabetetan ez daukat diru sarrerarik.

Eta egonkortasunik ez izateak sormena akuilatzten du, ala galga da?

Pertsonaren arabera izango da hori, baina niri ez dit laguntzen behintzat. Nik ez dut diru arazorik nahi. Eta ez daukat, egia esan, baina egonkortasunik eza ere ez da ona nire lanerako, sortzea eragozten ez didan arren. Sortzeko hobe dela ahalik eta okerren bizi dioen topiko hori ez da egia. Nik ez dut halakorik nahi nire bizitzan, ez dut estudio batean hotza jasaten egon nahi. ■

Marrazki eta melodien ahalmen terapeutikoa

Antzina, Mozarten musika eroak baretzeko erabiltzen zen. Izan ere, kultur adierazpenek dituzten ezaugarri terapeutikoak aspalditik dira ezagunak. Hitzak motz geratzen zaizkigu askotan barnean daramagun guztia askatzeko eta kultur ekintzak muga horiek gainditzeko gai diren adierazpide bihurtzen dira. Egun, aurrerapausoa eman eta musikak, arteak, antzerkiak edo dantzak izan ditzaketen eragin onuragarriak profesionalizatu nahi dituzte. Metodologia bat jarraituz, arazo fisikoak nahiz psikologikoak dituztenei laguntzeko tresna baliagarriak baitira kultur adierazpenak. Norbere gorputza eta barrunbeak hobeto ezagutu nahi dituenarentzat ere egokiak dira. Teknika berriak sakoneko sentimenduak astintzera datoz.

ANTIBIOTIKOAK ETA PILULAK ez dira depresioari edo ezintasun fisiko bati aurre egiteko modu bakarra. Adituek geroz eta argiago dute melodia lasaigarri bat edo gure barnetik ateratako adierazpen artistikoa mesedegarria izan daitekeela sendatze prozesuan. Hain zuzen ere, artea eta terapia uztartzea ohiko bihurtu da jada Europa eta Amerikako hainbat ospitaletan. Illo horretatik jaio dira, esaterako, musikoterapia, drama-terapia, dantza-terapia eta arte-terapia bezalako espezialitateak. Edozein adierazpen izan dai-

MIKEL GARCIA

teke terapiarako baliagarri; haurrekin, txotxongiloak, panpinak edo jokoak ere erabili ohi dira. Funtsean, batzuetan hain mehatxagarria gerta daitekeen hitza erabili ordez, beste modu batera adierazten laguntzea da helburua, norbere burua ulertzeko edo terapiara eraman gaituen arazo, zailtasun hori hobeto ulertzeko.

Irantzu Olabarrieta arte-terapeutak adierazi digunez, "zenbaitetan zailgia zaigu ditugun arazoak hitzen bidez entzutea, agian inkontzientean daude eta ez gara konturatzen

Birak, saltoak, algak eta begiradak

Kultur adierazpenek dituzten balio terapeutikoak frogatzeko, Orekan gorputz eskolak eskaintzen dituen ikastaroetako saio bat ikustera hurbildu gara. Iluntzen hasia da dagoeneko, baina lokala koloretsua eta itxia da, kanpoko eraginetatik at. Iritsi garenean, bi irakasleak eta ikastaroko bost emakumeak arnasketa, erlaxamendu eta luzatze-ari-kekin ari dira, isiltasunean murgilduta eta oinutsik. Ondoren, pilota bat hartu eta biribilean jarrita elkarri pasa diote modu eta mugimendu desberdinak landuz. Bi pilota ere erabili dituzte eta elkarren arteko begirada mantentzearen garrantzia gogoratu diete irakasleek. Bukatzean, gelan zehar ibiltzen hasi dira eta irakasleen keinu, txalo edo txistu bakoitzari dagokion ekintzarekin erantzun diote uneoro (salto egitea, lurra ukitzea, norabidez aldatzea...). Behin baino gehiagotan nahastu dira eta barreak ugariak izan dira. Gaur, Kristina izan da gutxien nahastu dena. Segidan, musikaren erritmora gorputzeko zatiak mugitzen hasi dira, atalez atal, eta bikoteka hari ikusezinak atera dizkiote elkarri gorputzeko leku desberdinetatik. Bitxia benetan. Saioko unerik biziena orduantxe iritsi da: Nerea, Aitziber, Inma eta gainontzekoei "uneoro kontziente izanik kontrola galtzea" proposatu diete Amaia eta Jordi irakasleek. Aurretik, neskek ura edan dute eta musika nahiko altu ipini ostean, biraka hasi dira lokalean zehar, punta batetik bestera. Lurretik ibili dira, paretaren kontra, begiak itxita, oihukatuz edo irrintziren bat botaz, alde batetik bestera gorputz guztia bortizki astinduz. Eta batez ere, mundutik at. Lasaitasuna berreskuratu ostean, ariketari buruz mintzatu dira lurrean eserita. Azkenik, Amaiak soka bat luzatu du gelan zehar eta alga bat dela esan die neskei. Begiak itxita, algaren adarrak direla eta itsasoa daudela irudikatu dute, sokarekin kontaktua galdu gabe. Musika-katetik kaioen eta olatuen hotsak entzun dituzte neskek, batzuetan olatu lasaiak, bestetan indartsuagoak. Gainera, Amaiak urez zipriztin du ditur lurrin pote batez baliaturik. Konturatzerako, bi ordu igaro dira. Saioa komentatu, eskuak emanda biribilean jarri, arnasketa ariketak egin eta agur esan diote elkarri, irribarretsua, indarberrituta. Kanpoan gaua da dagoeneko eta ziur egun osoko estresa askatu ondoren gus-turago bukatu dutela eguna.

arazo horiek ditugunik". Pazienteak, ordea, marrazkien nahiz buztinarekin egindako irudien bidez isla ditzake, sinbolikoki. "Denbora behar du sinbolo horiek ulertzeko, barnertzeko eta bere baitan integratzeko", eta prozesu horretan laguntzean datza profesionalaren lana.

Arteak ez ezik, musika, antzerkia edo dantza ere komunikatzeko modu alternatiboak dira. Terapia saioetan, gaixotasunaren eta bakoitzaren beharren arabera, helburuak zehaztu egiten direla kontatu digu Rebeka Eizagirre erizain eta musikoterapeutak. Erritmo eta melodien bidez, memoria (alzheimerre dutenen kasuan) edo mugimendua (esklerosia dutenentzat) lantzea dira helburuetako batzuk. Gaixo autisten artean komunikazioa eta harremanak indartzea eta drogazaleekin sormen musikala eta autoestimua bultzatzea beste adibide urri batzuk baino ez dira. Izan ere, makina bat buruhauste eta gaixotasun izan daitezke norbait terapia egitera bultzatu dutenak:

Onurak

Teknika hauek komu-nikazioa errazteko duten gaitasuna da profesio-nalek gehien nabar-mentzen duten ezau-garria. Gainera, beste hainbat balio terapeu-tikoren artean, afekti-bitatea, sentsibiltatea, mugimendua, soziabi-litatea, memoria, auto-estimua, lasaitasuna eta oreka psikologiko eta fisikoa indartzen dute.

atzerapen fisikoa edo psikologikoa, depre-sioren bat, kantzerra, koma, gaixotasun kronikoak, istripu baten osteko errehabili-tazioa, gizarte arazoak eta abar.

Terapiara hurbiltzeko ez dago musika, arte edo gorputz-espresio jakintzarik izan beharrik. Bakoitzak dakiena egiten du eta saioetan inprobisazioa izaten da garrantzitsuena, unean uneko egoeraren adierazle. "Ez doaz artistak izatera, adieraztera baizik; adierazteko gai direla sinestea baino ez da behar", dio Olabarrietak. Saioak bakarkakoak edo taldekoak izan daitezke, beti ere beharren arabera. Taldea sozializazioa lantzen da eta lagungarria da askotan, baina hainbat paziente ez da gauza taldean aritzeko. Rebeka Eizagirrek musikoterapia saioen berri eman digu. Hasieran, pazientearen bizitzako abestiak, musika-rekin duen harremana eta gustuko edo gorroto dituen kantak eta musika-tresnak aztertzen dituzte, eta bizpahiru saioetan bezeroaren beharrak eta helburuak zehazten dira. Ondorengo saioak era askotakoak izan daitezke: besteak beste, uneko egoera, haserrealdiren bat edo hainbat gai musikaren bidez adieraztea eskatu ohi zaio gaixoari. Prozesuaren jarraipena da garrantzitsuena. Terapeutak aztertu egingo du, esaterako, ea beti tresna berak erabiltzen dituen, erritmoak errepikatzeo ala berrietara irekitzeko joera duen, melodia fuerteak eta suabeak nahastan al dituen, tresnekin kontaktu zuzena duen ala baketak eta halakoak erabiltzen dituen eta abar. Musikaren aurrean erakusten duen jarreraren bidez, gaixoaren bilakaera jarrai dezake terapeutak. Arte-terapiaren ere garrantzitsuena prozesua dela dio Olabarrietak. Berak zuzendu gabeko saioekin egiten du lan: dauden arte materialekin bezeroak nahi duena egin dezake eta ondoren burututakoa komentatzen dute. Hori bai, interpretatzeko garaian kontu handiz ibili behar dela azpimarratu digu. "Bezeroaren esku dago interpre-

ANTONI CABELADA / ARGAZKI PRESS

tatutakoari buruz hitz egin nahi izatea. Ni bera laguntzeko nago eta prozesua komentatzea da nire egitekoa, ez zuzentzea edo interpretatzea”.

Nola jakin ibilbidea noiz bukatu den? Olabarrietaren esanetan, aldaketa bat egon dela nabari denean, arazoa desagertzen doala ikustean; hau da, “persona arazo horren jakitun eta bere barnean integratzeko gai denean”. Eizagirrek gaineratu du bezeroak berak edo terapeutak erabaki dezakeela prozesuaren amaiera, helburuak bete direnean eta gaixoa autonomia lortzen hasten denean. Hala ere, gehienetan, eta nahi izanez gero, beti dago zer hobetu eta zer sakondu norberarengan.

Aisialdirako ikastaroak

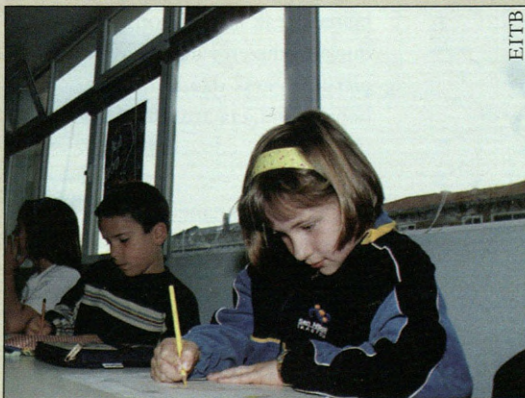
Arrazoi berarengatik, nahiz eta gaixotasunik ez izan, mota horretako jarduerak gomendagarriak suerta daitezke gure gorputza eta burua hobeto ulertzeko eta ditugun behar fisiko eta sentimentalak askatzeko. Hala, geroz eta ohikoagoak dira musika, dantza edo antzerkia erabiliz edozeini zuzenduta antolatzen diren ikastaroak. “Ez dira terapia saioak, baina bai oso saio terapeutikoak”, azaldu digu Amaia Otamendi Orekan gorputz eskolako irakasleak. Jordi Ramonek eta berak dantzarekin zerikusia duten ikastaroak eskaintzen dituzte Lasarten.

Taldearen eta partaide bakoitzaren arabera, Orekaneko irakasleek ere prozesu bat jarraitzen dute beraien ikastaroetan. Otamendik eta Ramonek bakoitzak bere kabuz ikasitako eta praktikaturako jakintzak uztartu eta zerbait berria sortu dutela diote, dantzan oinarrituz mugimendua, artea, musika, natura, jokoak eta beste hainbat ekintza nahasten dituen. Gero, eskoletan egindakoa den artean komentatzen dute. Ikastaroetan adin guztietako lagunek eman ohi dute izena, baina %95 emakumeak direla aitortu digute. Gizonak ez omen dira ausartzen. “Dantzak emozioekin lotura zuzena du eta gizonak orokorrean nahiko blokeatuta daude sentitzeko garaian, gure barrunbeetara begiratze-ko garaian”, dio Ramonek.

Hasiera batean, dantza gozatzerako edo erlaxatzerako joan ohi dira asko Orekaneko ikastaroetara, baina saioek aurrera

Goiko argazkietan, Sheila Pereiro Arazaok elkarteko musikoterapeuta, musikaren bidez Down Sindromea duen ume batekin komunikatzeko ahaleginetan. Behean, haurrak margotzen, arte-terapiari gehien erabiltzen den teknika.

egin ahala helburuak eta beharrak zabalduz doazela argitu digu Otamendik. Komunikatzeko, gizarteak egun ipini dizkigun tabu eta zentsurak gainditzeko, gertatzen zaiguna ulertzeko desioa pizten da eskoletan. “Guk laguntza lana egiten dugu, aurrera egiteko tresnak ematen dizkiegu, bakoitzaren erritmoa, beharrak eta desioak errespetatuz”, dio Otamendik.

Ikastaroek esker, lor daitezkeen onurak asko direla ziurtatu du Otamendik: “Gainontzekoekin harremanak izaten lagun zaitzake, zure burua errespetatzen, bakoitzaren beharren kontzientzia izaten, desinhibitzen, aurreiritziak ezabatzen, gure buruari oztoporik ez jartzen...”

Terapia saioetan ere, teknika horiek guztiek komunikazioa errazteko duten gaitasuna da profesionalek gehien nabarmentzen duten ezaugarria. Azken finean, komunikatzerakoan eraikitzen du pertsonak bere nortasuna. Gainera, beste hainbat balio terapeutikoren artean, afektibitatea, sentsibilitatea, mugimendua, sozialitatea, memoria, autoestimua, lasaitasuna eta oreka psikologiko eta fisikoa indartzen dituzte. “Musika jotzen duzunean barne-barnean duzuna ateratzen duzu, biluztea bezalakoa da, ezin duzu zure burua ezkutatu eta

zaren bezalakoa agertzen zara”, dio Rebeka Eizagirrek. Musikoterapiatz ari da, baina ideia gainontzeko espezialitateetara zabal daiteke.

Hala ere, Euskal Herrian espezialitate horiek ez dira oraindik profesionalki aintzat hartu. “Terapia alternatiboa deitzen diote eta profesionalek pentsa dezakete ez dela serioa —azaldu digu Eizagirrek—, baina gai honen inguruan ikerketa zientifiko piloa dago eta fidagarria dela ikusten dutenean kontuan hartzen dute”.

Estatu Batuetan, Ingalaterran, Italian edo Alemanian, esaterako, teknika horiek aspalditik erabiltzen dira ospitaleetan. Gure artean, ordea, geroz eta hedatuago dauden arren, ezjakintasun handia dago oraindik “eta ausardia pixka bat falta da”, gaineratu du Otamendik, dantza ikastaroen harira. “Baina jendeak jakingura du, asko galdetzen dute”, aitortu digu. Pixkanaka, terapia alternatiboak beren bidea egiten ari dira gure artean. ■

Ezpalak

KATIXA GARATE

C. DE PRADA

Peio Serbielle

kantaria espetxean da urriaren 3an ustezko etakideak etxean hartzeagatik atxilotu zutenetik. Hari sostengua adierazteko, ekitaldia egin zuten abuztuaren 26an Maule Baitha aretoan artista ugari, Niko Etxart, Maddi Oihenart eta Beñat Sarasola tartean. Irailaren 24an beste bat egingo dute Biarritzko Plazaberrin. Britainiako artistek ere sostengua adieraziko diote irailaren 17an Drome eskualdean eskainiko duten kontzertuan.

Koldo Serra

zinemagilea lehen film luzea errodutzen ari da egunotan Artikutzan: *The Backwoods*. Virginie Ledoyen, Paddy Considine, Gary Oldman eta Aitana Sánchez-Gijón aktoreek, besteak beste, gorpuztuko dituzte filmeko pertsonaiak.

Lauaxeta

ren omenezko diskoa argitaratuko du Gaztelupeko Hotsak diskoetxeak urrian. Rafa Rueda gidari dutela, hamaika kantarik (Txuma Murugarren, Mikel Urdangarin, Xabier Montoia, Anje Duhalde...) Lauaxetaren poemak musikatuko dituzte.

Ivan Zulueta

ren erakusketa zabaldu dute Donostiako Noventa Grados denda-areto berrian. Azaroaren 6a arte, Ivan Zuluetak egindako argazkiak eta film labur bat ikusi ahal izango dira.

Susana Soto

da Donostiako San Telmo museoko zuzendari berria. Rafa Zulaika zuzendariak dimisioa aurkeztu zuenetik museoaren eguneroko kudeaketaz arduratu da Soto. Adierazi duenez guztiaren gainetik honakoa da bere kezka: "Museoaren irudia hobetzea".

Mikel Garmendia

aktore ezaguna zendu zen abuztuan. Aktore ordiziarrek makina bat lan egin zuen antzerkian, zineman nahiz telebistan: *Ama begira zazu*, *El florido pensil*, *Hamaseigarrenean aidanez*, *Goenkale...*

ALBERTO ELOSEGI

Biarritz dantzarekin maiteminduta

MAITALDIA dantza jaialdia egingo dute Biarritzen irailaren 9tik 18ra bitarte, hamabosgarren aldiz. Aurtengoak hegoaldeko kutsua izango du, Europako hegoaldeko talde andana hurbilduko baita. Asia eta Amerikatik ere gerturatuko da talderik. Hamar egunetan 42 dantza saio izango da, aretoetan eta kalean. Hip hopetik hasi eta neoklasikoraino. Besteak beste, Aterballetto (Italia), Elirale (Euskal Herria), Teresa Nieto (Espainia), Asami Maki Ballet Tokyo (Japonia), Biarritzko baleta (Euskal Herria), Gelabert Azzopardi (Katalunia) konpainiak izango dira oholtaza gainean. Dantzaren gaineko dokumental eta filmak ere izango dira ikusgai.

Folkarekin hitzordua Getxon

KULTUREN ETA SOINUEN BILGUNE izango da Getxo irailaren 1etik 4ra bitartean; izan ere, Getxo Folk nazioarteko jaialdiaren 21. edizioa egingo baitute. Musikari handiak izango dira Areetako Geltoki plazan eta Munduko Terraza gunean: Serbiako Boban Markovic Orkestar, Irlandako Sharon Shannon, Erresuma Batuko Blue Horses, Asturiasko Xera... Euskal Herriko taldeak ere ez dira faltako: Oskorri, Korrontzi eta Ttakunpak kontzertuak eskainiko dituzte. Kontzertuez gain, bidezko merkataritza azoka eta munduko azoka antolatu dituzte.

Infernuko hauspoari eragiten

HIRUGARREN ALDIZ egingo dira *Infernuko Poza* trikiti jardunaldiak Donostian, Euskal Herriko Trikitixa Elkartearen eskutik. Irailaren 5etik 8ra, Koldo Mitxelena kulturunean. 5ean Xabier Amurizak Bizkaiko koplak zaharrak izango ditu hizpide eta Mixel Ducaurekin batera arituko da kantuan. 6ean Jabier Kaltzakorta tradiziozko dantza koplez mintzatu da. 7an *Kopla zahar eta berriak* hitzaldia eskainiko du Joxe Mari Iriondok eta Antton Valverdek koplak kantatuko ditu. Amaitzeko, 8an Laja eta Landakanda eta Iñaki Zabaleta eta Txetxu Urrutiak trikitilariak

William Douglassek adierazpenok egin zizkion *Berriari*: «Euskal munduari buruzko ingelesezko ondare intelektuala Euskal ikaske-ten Pogramak sortu du».

Ismael Manterolak *Garam* idatziak: «Ez dut uste artearen helburu nagusia komunikazioa denik, baina arteak zerbait komunikatzen duela iruditzen zait. (...) Mundua ulertzeko erak daudela onartu behar dugu, eta artea era bat izan daiteke beste edozein bezala».

Xabier Gantzarainek hitzok izkiriari zituen *Nabarran*: «(Merkatuaren) Logika horren arabera, kultura produktu bat da, saldu eta erostekoa, eta kitto. Baina ez da hori bakarrik; logika

bihurri horren arabera, (asko) saltzen ez dena ez da ona, ez da kultura, eta ez du merezi irakurtzerik, entzuterik, ikusterik. (...) Arrakastaren publizitatea egiten da, ez obrarena. Berdin zaigu obrak zer ematen duen, zer esaten duen, interesgarria den: ezer berri-rik dakarren. (...) Eta Arrakastaren Logika iritsi da euskal kulturaren eremu marjinal eta bazterrekora ere. Kostatu zaigu, baina homologatu gara».

Eñaut Elorrietak (*Ken Zazpi*) *Berriari*: «Edozein musika eskaintzatan oso talde onak daude. Baliabide gutxirekin eta pirateriaren auzia kontuan hartuta, sinesgaitza da Euskal Herrian dugun eskaintza».

Udaren azkenean, rocka

Rockak Gasteiz hartuko du hilaren 1etik 3ra. Gasteizko Azkena Rock musika jaialdiak talde entzutetsuak bilduko ditu Mendizabalan laugarrenegoz; eszenan beteranoak direnak eta talde gazteak. Ostegunean The Soulbriker Company, The Seepwater Band eta Los Deltonosek eskainiko dute kontzertua. Ostiralean Deep Purple, Wilco, Split 77, Drive-By Truckers eta Rose Hill Drive izango dira, besteak beste, taula gainean. Larunbatean, The Pogues, Queens of the Stone Age, Bad Religion eta Hash, besteren artean, arituko dira zuzenean. Antolatzaileek iazko 28.000 ikusleko kopurua gainditzea espero dute. Rock doinuen laguntzaz.

kantatuko dituzte koplak. Bestalde, aurreko bi edizioetako hitzaldi eta mahai-inguruekin osatutako liburua plazaratu du Trikitixa Elkarteak.

Film laburren lehiaketa Bidasoan

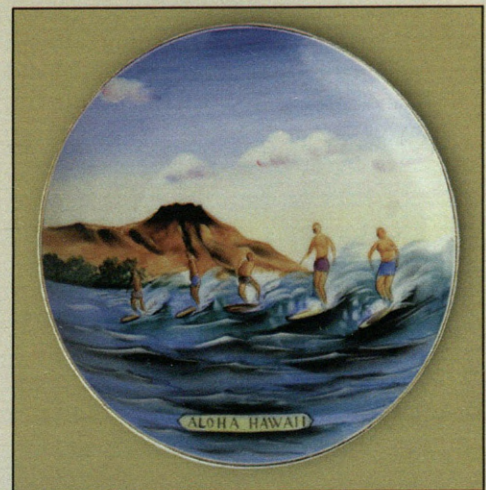
ABIAN DA Bidasoako Film Laburren Nazioarteko Jaialdia. Geroz eta film gehiago aurkezten da jaialdi honetara; aurten 81. Horietatik 32 film aukeratu dituzte atal ofizialean lehiatzeko, iaz baino sei gehiago. Film gehienak (hogei) Madriletik iritsi dira, mordoska bat Kataluniatik eta Italiatik bat. Euskal Herriko lau zuzendari lehiatuko dira: Koldo Almandoz (*Amuak*), Iñaki Martikorena (*La luz de primera estrella*), Iñaki San Roman (*Eduard y el resto*) eta Alan Griffin (*Dos encuentros*). Filmok Beran, Donezteben, Elizondoko eta Hendaian erakutsiko dituzte eta irailaren 9an sariak banatuko dituzte Elizondoko Lur aretoan.

Antzerkiola Imaginarioak

Nazioarteko Topaketak egingo ditu bigarrenegoz Urduñan, irailaren 5etik 22ra. Kultur trukea helburu duten jardunaldiotan aktoreentzako ikastaro eta mintegiak eskainiko dituzte. Besteak beste Aitor Agirianok, Roberto Iallik eta Wendell Welsek eskainiko dituzte ikastaroak.

Surfing Visual Art erakuske-

ta zabalik izango da Getariako Museoan (Lapurdi) urriaren lehena arte. Gérard Decoster bildumagilea surfzale amorratua da eta surfa gaitzat duten objektu andana du pilatuta: eskulturak, pinturak, bitxikeriak... egungoak nahiz zaharrak. Horiek guztiak daude ikusgai. Erakusketaren katalogoa ere osatu dute.

DONOSTIA

Irailaren 2tik 18ra, Gipuzkoa Plazan

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Metro bateko letrak

Julen Gabiria

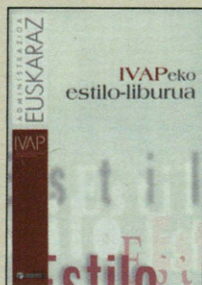
ELKAR

194 orrialde
9,95 euro

Alfabetoan oinarritutako ipuinak

Julen Gabiriak haurrentzat idatzitako aurreneko liburua da *Metro bateko letrak*. Kontalaria, gure artean bizi den bederatzia urteko neskatila errumaniarra dugu. Sekulako herrimina dauka, eta handitzen denean Errumaniara bueltatu eta Olinpiar Jokoetan hiruzpalau domina irabaztea nahi luke. Hala, batean, metroan bakarrik joatea erabakiko du, eta hara nondik metro hori gelditu egingo den, ez atzera ez aurrera, eta gainera ilunpean utziko dituen bertako bidaia-riak. Neskatoa pozik dago nobedadearekin, baina bagoiko besteak urduritzen hasiak dira. Orduan, gizon beltz eta guztiz luze batek,

beharbada hilabetea pasa beharko dutela han eta, proposamen bitxi bat egingo die bidaia-riek: alfabetoko letretan oinarritutako istorioak kontatzera jolastea. **I**

IVAPeko estilo-liburua

Batzuen artean

HERRI ARDURALARITZAREN
EUSKAL ERAKUNDEA

448 orrialde
18,72 euro

Administrazioan ere idazki argiak kaleratzeko tresna

Eusko Jaurlaritzako Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeak euskaraz eta gaztelaniaz plazaratu duen *IVAPeko estilo-liburuaren* bitartez sail horrek duen erronka bati erantzun nahi lioke: idazki zuzenak, argiak, jatorrak eta erakargarriak kaleratu ahal izateari herritarrekin jarduteko garaian, "Nik Administrazioan ere euskaraz" lema egia bilaka dadin. Estilo-liburuok IVAPERako espreski diseinatuak izan badira ere, euskaraz lan egin nahi duten guztiei zuzentzen zaie eskaintza, IVAPeko arduradunak ziur baitaude Euskal Herri osoko makina bat administrazioi ere lagungarri izango zaizkiola hizkera modernoa eta eraginkorra erabiltzeko Administrazioa herritarri hurbiltzeko orduan. **I**

Sukaldaritzaren historia eta kultura

Rosetta Testu Zerbitzuak euskaratuak lan honen egileak Jose Angel Iturbe eta Francisco Letamendia ditugu. Sukaldaritza ekin-tza sozial erabatekoa delakoan daudenez, hori agerian uzteko *Euskal Herriko Sukaldaritza* lanean honako gaiak jorratu dituzte: sukaldaritzaren historiaurrea, erromanizazioa, musulmanak eta Nafarroa, Santiago bidea, euskaldunak eta itsasoa, Amerika eta euskal elikadurari egindako ekarpenak, otordu komunitarioak gure herrian, Frantziako iraultzak gastronomian izan zuen eragina, gai horretan garapen industrialak eta turismoak izandako eragina, emakumezko sukalkinak euskal sukaldaritzan, urtaroak eta jakiak, txakolindegia-askaldegia, sagardotegiak, gastronomia kofradiak, euskal sukaldaritza berria, eta ardoak Euskal Herrian. **I**

Euskal Herriko Sukaldaritza

Jose Angel Iturbe,

Francisco

Letamendia

IBAIZABAL

188 orrialde
14,20 euro

Euskal emakume idazleen lekua

Jakin aldizkariaren 148. zenbakian azaltzen diren lanen artean Amaia Alvarez Uriak idatzitako *Euskal emakume idazleen lekua literaturaren historian*. Dorrearen arrakalak agerian uzten dago. Egilearen iritziz, izan ere, orain arteko historia ofizial androzentrikoak ez ditu euskal emakume idazleak aintzat hartu, baina izan beti izan dira, eta horren adibide modura XVI. mendetik gaur egunera arteko emakume idazle sorta bat aurkeztu du. Bestalde, Alan R. Kingek El Salvadoroko nawat hizkuntzaren berreskuratze prozesuaz hitz egin digu *Maiatzeko ura! Hizkuntza berreskurapenaren artasorua lantzen* lanean, eta Pruden Gartzia Jean Paul Sastrenen pentsamenduan kokatzen du Txillardegiren konpromiso intelektuala Kunderarenarekin parekatuz, *Kundera etorri duk hitaz galdexka* idazkian. **I**

Jakin

Batzuen artean

JAKIN

130 orrialde
9,10 euro

Bost urte,
bizitza osoa

Batzuen artean

EREIN

350 orrialde
20 euro

Ohitura osasuntsuak nerabezaroan

Besteak beste Medikuntza eta Kirurgiako doktore diren Lourdes Sarriá Urigüen eta José Manuel González Aramendi eta Futboleko Entrenatzaileen Eskola Nazionaleko irakaslea den Santiago Coca Fernándezen artean osatu dute *Bost urte, bizitza osoa. Ibarduera fisikoa eta ohitura osasuntsuak nerabezaroan*. Bertan, haurtzaroaren eta adin helduaren arteko bizitza zati horretan sartzeak zer suposatzen duen, ohitura toxikoak eta portaera negatiboak izatearen ondorioak, jarduera eta ariketa fisikoak zein kirola estrategia gisa erabiltzeak haur eta gazteengan ekar ditzaketen onurak eta eragin ditzaketen kalteak, eta ariketa fisikoaren eta kirolaren gaur egungo egoera aztertu dituzte. ■

Gordina heldu da Ostiela!ren udako zenbakia

Urgull mendian ostatu eta komun zerbitzuak bisitariari eskaintzen ahalegintzen den Xabi Belokik egindako aitorpenen bidez osatu dute *Ostiela!koek Donostia: hiri zendua* lan mamitsua. Horrez gain, *Gaur ere ez du biltzeko eguraldirik* egin-gu liburuaren egile Iñaki Segurolari egindako elkarriketa, hainbaten olerkiak, Juan Luis Zabalak Neil Youngen *Thrasher* kantuari egindako itzulpena, E. M. Cioranen

Ostiela!

Batzuen artean

PAPERZALEAK KULTUR

ELKARTEA

46 or./3 euro

EDORTA KORTADI

«Oteizaren lanaren sintesia eskaintzen duen 120 orriko liburua da»

Nola ekin zenion Jorge Oteizari buruzko lan hau osatzeari?

Txillida hil zenean, Madrilgo Sintesis argitale-txeak Txillidari buruzko liburu bat eskatu zidan, eta 2003an argitaratu zen. Oteiza hil ondoren, gauza bera egiteko eskatu zidaten, baina programazio arazoak zirela-eta, Erein argitaletxeak kale-ratu du. Eta hemen duzue fruitua: Oteizaren lanaren sintesia eskaintzen duen 120 orriko liburua. Zer-nolako ezaugarriak ditu?

Ez da doktore tesia, ez eta Oteizaren bizitza eta pentsamenduaren gaineko saiakera ere. Haren bizitzak eta artelanak izan zituzten harremanak eta loturak erakusten ditu. Saiatu naiz, besteak beste, hainbat datu biografiko ezezagun biltzen, lehenda-biziko garaiko artelanak aztertzen eta lantzen, artelan garrantzitsuenen formak eta esanahiak uztartzen eta adierazten, eta baita *Ley de los Cambios* izenburuko liburuaren ildo nagusiak ere azaltzen. Eta zein helbururekin egin duzu hori guztia?

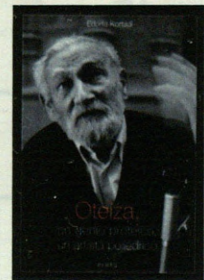
Oteizaren bizitzaren ikuspegi zabalago eta borobilagoa izan dezagun. Horrela jakingo baitugu zein gustu, mania, gorroto eta maitasun izan zituen. Beretzat euskalduna izatea zer zen, adibidez. Liburu irakurterraza da nire hau, baina ez sinplea. Laburra da, baina eskematikoki Jorge Oteizaren pentsamenduaren konplexutasuna adierazi nahi du. Modu diakronikoan eginga dago, faseak, artelanak, materialak, datak eta iritziak bere horretan errespetatuz. Eta, bestalde, dibulgazioa du xede, hau da, edozeinek irakurtzeko modukoa izan dadin ahalegindu naiz.

egileari galdezka

Jorge Oteiza eskultoreari buruzko irakurketa

Txillidaren bizitza eta lanaren gaineko lana argitaratu eta gero, Jorge Oteiza eskultoreari buruzko *Oteiza, un genio proteico, un artista poliédrico* deritzan hau plazaratu du Edorta Kortadik, Oteiza Fundazioaren argazkiak eta Gorka Salmeron Murgiondo, Antton Elizegi eta Jose Manuel Bielesa argazkilarien irudiak agertzen dituen liburua. Lan honetan, artista oriotarraren bizitzaren eta emaitzen inguruan egin duen irakurketa eskaintzen du arte kritikaria eta Deustuko Unibertsitateko irakasle den Edorta Kortadik. XX. mendearen bigarren erdialdeko funtsezko eskultore izandako Jorge Oteiza, abstrakzio geometrikora atxikia zen. Haren lana Euskal Herrian sortu zen, iragan mendeko 30eko hamarkadan, Aitzolen pentsamendua jaun eta jabe zen garaian. Oteizak, ordea, pentsamendu horri aurre egin zion, Lekuona,

Oteiza, un
genio proteico

Edorta Kortadi

EREIN

120 orrialde
13 euro

Balenciaga eta ezeri uko egingo ez zion euskal arte modernoan sinesten zuten beste abanguardia-ko gazte batzuek bezala. Euskal arteak —Oteizaren ustez— arte unibertsalera irekia egon behar zuen, baina bere sustraiak herrian eta inguruan zituela sekula ahaztu gabe. Eta herriarren zerbitzuan egon behar zuen beti, deuseri uko egin gabe, are gutxiago herriaren pentsamenduari. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Ergel	▼	Ipar EH-n, zama	▼	Juntagailua	▼	Umorezko kolpe	▼	Fruitu mota
	Mahatsondo sailak		Hurritza		Garra		Nafarroako basoa		
	▶		▼		▼		▼		
	Adimentsu	▶							
	Baionako								
Ordotsak, apoteak	▼	* DEITURA	▶	▼			Bokala	▶	Kontsonantea
Eguzkia		* IZENA					Nafarroako ibaia		Zaborra
▶		▼		Musika nota	▶		48 ordu barru	▼	
				Musika nota			Izaniko		
Filologia- ren adarra	▶			▼					Moduak
Gipuzkoan, itxaron									
▶						Hektarea	▶	Nori atzizkia	▼
						Euskal sindikatua		Zoro	
Mendebaldean, zen	▶			551	▶	▼		Eako	▶
Aurrez aurrekoa				K birritan				Aluminioa	▼
▶				▼			Hiltzeko tresna	▶	
							1		
Barrabilak	▶								

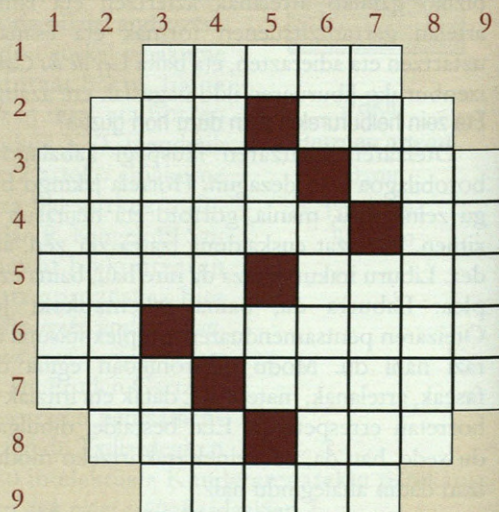
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Lore mota. 2.- Bizkaiko mendia. Bete. 3.- Aurpegiko ile. Oratu aditzaren oina. 4.- Euri xuria. Ez eme. 5.- Beharra, egitekoa. Emakume dotorea. 6.- Erbioaren ikur kimikoa. Arabako udalerria, Errioxa arabarrean. 7.- Jardun. Amaren ama. 8.- Erne! Juntagailua. 9.- Emakume izena.

GOITIK BEHERA

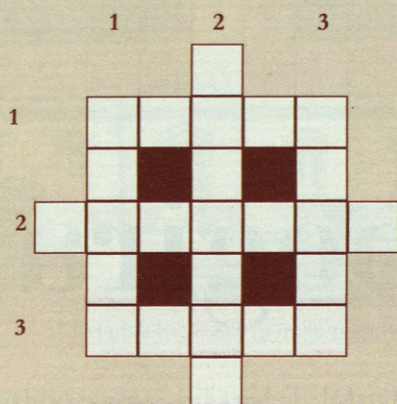
1.- Hegazti beltza. 2.- Oiloaren arra. 3.- Zikin, gordin. Zezen zikiratu. 4.- Mihiseak, maindireak. Iridioaren ikur kimikoa. 5.- Röntgen. Kontsonante bikoitza. Antzinako Egiptoko jaunkoia. Uranioaren ikur kimikoa. 6.- Kasik, abantzu. Azkartasun. 7.- Arras, txit. Ordots, aketz. 8.- Eroana. 9.- Aranondoaren fruitua.

Hiru bider hiru

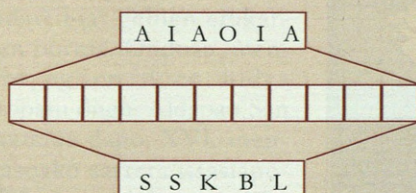
Goitik behera eta ezker eskuin, hitz bat eta bera.

1. Gure lurraldera iristen den basapiztia mota.
2. Astearen laugarren egun.
3. Motela, makala.

Hitz banatua

Ordena aldatu gabe, kirol mota baten izenaren bokalak eta kontsonanteak, hamaika guztira, bereizi ditugu. Elkartu eta esaguzu zein den.

Kike Amonarrizen umorea

Hepatitis

Honakoa euskaltegi batean gertatutakoa da.
Arratsalde on esan orduko, ikasle bat ez dela
oraindik iritsi ohartu da irakaslea:

- Arantza ez al da etorri?
– Ez, andereño –erantzun du ikasle batek–.

Dauka hepatitis.

Hori entzutean, aldameneko ikasleak zuzendu egin dio:

- Hepatitis ez, hepatitisa!
Eta aurrekoak erantzun:
– Hepatitis A ez... Hepatitis B!

Sara - sara

"S" a eta "Z" bereizten ez zituen irakasle bati gertatutakoa Bilboko Gabriel Aresti Euskaltegian.

Lehen urratseko ikasleen lehen eguna. Ohi bezala, lehen ariketak, norberak bere burua aurkezteko eta besteen izenak ikasteko prestatutakoak dira. Irakasleak, ia-ia hasi orduko esan dio ikasleetako bati:

- Zu Sara "sara".
- Bai -erantzun dio Sarak.
- Eta zu? -aldameneko ikasleari galdetuz.
- Ni? Mertxe Mertxe.

Soluzioak

Hiru bider hiru
1. Otsua, 2. Osegun, 3. Abula
Hiru banatua
SASKIBALTOIA
Hiru gurutzeak
Ezker eskua: 1. Laito, 2. Oza, 3. Bizar Oza, 4. Oza, 5. Ase, 6. Bizar Oza, 7. Aita, 8. Ezker eskua, 9. Aita, 10. Oza, 11. Aita, 12. Oza, 13. Aita, 14. Oza, 15. Aita, 16. Oza, 17. Aita, 18. Oza, 19. Aita, 20. Oza, 21. Aita, 22. Oza, 23. Aita, 24. Oza, 25. Aita, 26. Oza, 27. Aita, 28. Oza, 29. Aita, 30. Oza, 31. Aita, 32. Oza, 33. Aita, 34. Oza, 35. Aita, 36. Oza, 37. Aita, 38. Oza, 39. Aita, 40. Oza, 41. Aita, 42. Oza, 43. Aita, 44. Oza, 45. Aita, 46. Oza, 47. Aita, 48. Oza, 49. Aita, 50. Oza, 51. Aita, 52. Oza, 53. Aita, 54. Oza, 55. Aita, 56. Oza, 57. Aita, 58. Oza, 59. Aita, 60. Oza, 61. Aita, 62. Oza, 63. Aita, 64. Oza, 65. Aita, 66. Oza, 67. Aita, 68. Oza, 69. Aita, 70. Oza, 71. Aita, 72. Oza, 73. Aita, 74. Oza, 75. Aita, 76. Oza, 77. Aita, 78. Oza, 79. Aita, 80. Oza, 81. Aita, 82. Oza, 83. Aita, 84. Oza, 85. Aita, 86. Oza, 87. Aita, 88. Oza, 89. Aita, 90. Oza, 91. Aita, 92. Oza, 93. Aita, 94. Oza, 95. Aita, 96. Oza, 97. Aita, 98. Oza, 99. Aita, 100. Oza, 101. Aita, 102. Oza, 103. Aita, 104. Oza, 105. Aita, 106. Oza, 107. Aita, 108. Oza, 109. Aita, 110. Oza, 111. Aita, 112. Oza, 113. Aita, 114. Oza, 115. Aita, 116. Oza, 117. Aita, 118. Oza, 119. Aita, 120. Oza, 121. Aita, 122. Oza, 123. Aita, 124. Oza, 125. Aita, 126. Oza, 127. Aita, 128. Oza, 129. Aita, 130. Oza, 131. Aita, 132. Oza, 133. Aita, 134. Oza, 135. Aita, 136. Oza, 137. Aita, 138. Oza, 139. Aita, 140. Oza, 141. Aita, 142. Oza, 143. Aita, 144. Oza, 145. Aita, 146. Oza, 147. Aita, 148. Oza, 149. Aita, 150. Oza, 151. Aita, 152. Oza, 153. Aita, 154. Oza, 155. Aita, 156. Oza, 157. Aita, 158. Oza, 159. Aita, 160. Oza, 161. Aita, 162. Oza, 163. Aita, 164. Oza, 165. Aita, 166. Oza, 167. Aita, 168. Oza, 169. Aita, 170. Oza, 171. Aita, 172. Oza, 173. Aita, 174. Oza, 175. Aita, 176. Oza, 177. Aita, 178. Oza, 179. Aita, 180. Oza, 181. Aita, 182. Oza, 183. Aita, 184. Oza, 185. Aita, 186. Oza, 187. Aita, 188. Oza, 189. Aita, 190. Oza, 191. Aita, 192. Oza, 193. Aita, 194. Oza, 195. Aita, 196. Oza, 197. Aita, 198. Oza, 199. Aita, 200. Oza, 201. Aita, 202. Oza, 203. Aita, 204. Oza, 205. Aita, 206. Oza, 207. Aita, 208. Oza, 209. Aita, 210. Oza, 211. Aita, 212. Oza, 213. Aita, 214. Oza, 215. Aita, 216. Oza, 217. Aita, 218. Oza, 219. Aita, 220. Oza, 221. Aita, 222. Oza, 223. Aita, 224. Oza, 225. Aita, 226. Oza, 227. Aita, 228. Oza, 229. Aita, 230. Oza, 231. Aita, 232. Oza, 233. Aita, 234. Oza, 235. Aita, 236. Oza, 237. Aita, 238. Oza, 239. Aita, 240. Oza, 241. Aita, 242. Oza, 243. Aita, 244. Oza, 245. Aita, 246. Oza, 247. Aita, 248. Oza, 249. Aita, 250. Oza, 251. Aita, 252. Oza, 253. Aita, 254. Oza, 255. Aita, 256. Oza, 257. Aita, 258. Oza, 259. Aita, 260. Oza, 261. Aita, 262. Oza, 263. Aita, 264. Oza, 265. Aita, 266. Oza, 267. Aita, 268. Oza, 269. Aita, 270. Oza, 271. Aita, 272. Oza, 273. Aita, 274. Oza, 275. Aita, 276. Oza, 277. Aita, 278. Oza, 279. Aita, 280. Oza, 281. Aita, 282. Oza, 283. Aita, 284. Oza, 285. Aita, 286. Oza, 287. Aita, 288. Oza, 289. Aita, 290. Oza, 291. Aita, 292. Oza, 293. Aita, 294. Oza, 295. Aita, 296. Oza, 297. Aita, 298. Oza, 299. Aita, 300. Oza, 301. Aita, 302. Oza, 303. Aita, 304. Oza, 305. Aita, 306. Oza, 307. Aita, 308. Oza, 309. Aita, 310. Oza, 311. Aita, 312. Oza, 313. Aita, 314. Oza, 315. Aita, 316. Oza, 317. Aita, 318. Oza, 319. Aita, 320. Oza, 321. Aita, 322. Oza, 323. Aita, 324. Oza, 325. Aita, 326. Oza, 327. Aita, 328. Oza, 329. Aita, 330. Oza, 331. Aita, 332. Oza, 333. Aita, 334. Oza, 335. Aita, 336. Oza, 337. Aita, 338. Oza, 339. Aita, 340. Oza, 341. Aita, 342. Oza, 343. Aita, 344. Oza, 345. Aita, 346. Oza, 347. Aita, 348. Oza, 349. Aita, 350. Oza, 351. Aita, 352. Oza, 353. Aita, 354. Oza, 355. Aita, 356. Oza, 357. Aita, 358. Oza, 359. Aita, 360. Oza, 361. Aita, 362. Oza, 363. Aita, 364. Oza, 365. Aita, 366. Oza, 367. Aita, 368. Oza, 369. Aita, 370. Oza, 371. Aita, 372. Oza, 373. Aita, 374. Oza, 375. Aita, 376. Oza, 377. Aita, 378. Oza, 379. Aita, 380. Oza, 381. Aita, 382. Oza, 383. Aita, 384. Oza, 385. Aita, 386. Oza, 387. Aita, 388. Oza, 389. Aita, 390. Oza, 391. Aita, 392. Oza, 393. Aita, 394. Oza, 395. Aita, 396. Oza, 397. Aita, 398. Oza, 399. Aita, 400. Oza, 401. Aita, 402. Oza, 403. Aita, 404. Oza, 405. Aita, 406. Oza, 407. Aita, 408. Oza, 409. Aita, 410. Oza, 411. Aita, 412. Oza, 413. Aita, 414. Oza, 415. Aita, 416. Oza, 417. Aita, 418. Oza, 419. Aita, 420. Oza, 421. Aita, 422. Oza, 423. Aita, 424. Oza, 425. Aita, 426. Oza, 427. Aita, 428. Oza, 429. Aita, 430. Oza, 431. Aita, 432. Oza, 433. Aita, 434. Oza, 435. Aita, 436. Oza, 437. Aita, 438. Oza, 439. Aita, 440. Oza, 441. Aita, 442. Oza, 443. Aita, 444. Oza, 445. Aita, 446. Oza, 447. Aita, 448. Oza, 449. Aita, 450. Oza, 451. Aita, 452. Oza, 453. Aita, 454. Oza, 455. Aita, 456. Oza, 457. Aita, 458. Oza, 459. Aita, 460. Oza, 461. Aita, 462. Oza, 463. Aita, 464. Oza, 465. Aita, 466. Oza, 467. Aita, 468. Oza, 469. Aita, 470. Oza, 471. Aita, 472. Oza, 473. Aita, 474. Oza, 475. Aita, 476. Oza, 477. Aita, 478. Oza, 479. Aita, 480. Oza, 481. Aita, 482. Oza, 483. Aita, 484. Oza, 485. Aita, 486. Oza, 487. Aita, 488. Oza, 489. Aita, 490. Oza, 491. Aita, 492. Oza, 493. Aita, 494. Oza, 495. Aita, 496. Oza, 497. Aita, 498. Oza, 499. Aita, 500. Oza, 501. Aita, 502. Oza, 503. Aita, 504. Oza, 505. Aita, 506. Oza, 507. Aita, 508. Oza, 509. Aita, 510. Oza, 511. Aita, 512. Oza, 513. Aita, 514. Oza, 515. Aita, 516. O

*	K	O	S	K	A	B	I	L	O	A	K
*	P	A	R	E	K	O	A	*	A	R	M
*	Z	A	N	*	D	L	I	*	E	A	R
I	T	X	O	I	N	*	H	A	*	R	I
*	E	T	I	M	O	L	O	G	I	A	*
E	K	I	A	*	R	E	*	E	T	Z	I
*	A	*	B	O	R	D	A	*	A	*	W
			*	B	U	R	U	A	R	G	I
M	A	H	A	S	T	I	A	K			
*	B	*	F	*	E	*	G	*			

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
MIKEL GARCIA

Hondarribia (Gipuzkoa)

Itsasoari begira

Kantauri itsasoak bustitzen duen tontorrik altuena da Jaizkibel, baina garaiera ez da mendi honen ezaugarriarik nabarmenena. Izan ere, paisaia paregabeak ikus daitezke bertatik: Hegoaldeko mendi magala itsasoan barneratzen da, xarma bereziko orografia sortuz. Guk Jaizkibel hegoaldeko bide hori aukeratu dugu ibilaldirako, Txingudiko badiari begiratzen dion aparteko erakusleihoa.

Itsasargia Higerreko lurmuturrean (ezkerrean). Ibilbidean zehar, kala ugari aurkitu ditugu (eskuinean).

Hondarribiko portu zaharrean egin dugu hitzordua, herriko lekuri urrunenean. Duela urte gutxi batzuek geroztik, Hondarribiak kirol portua du hondartza ondoan, baina kai zaharra da oraindik ere arrantzaleen itsasontzi koloretsuak eta udako bero sargoriari aurre egiteko hondarribiar gehien erakartzen dituen portua. Ondoan, mendian gora egiten duen bidea segituan topatu dugu. Aldapan San Telmo gaztelua dago, XVI. mendean Bidasoako sarrera itsaslapurrengandik babesteko eraikia. Horregatik, "piraten gaztelua" izenarekin ezagunagoa da herrian. Berehala, Higerreko lurmuturrera iritsi gara eta zabaldegi horretako begiratokietatik begiztatu daitezkeen paisaiez gozatu dugu. Asturiaga kala, Amuaitz harkaitza edo Auspondiko itsaslabarrak, esaterako, bertatik ondo asko ikus daitezke. Hala ere, Higerreko itsasargia da lurmuturreko protagonista, ezbairik gabe.

Kalaz inguratutik

Zabaldegi bukaeran, ur-hondakinen araztegia eskuinera utzi eta Jaizkibel mendia gibeletik zeharkatzen duen bidezidor estua hartu dugu. Bidezidorra zuhaitzez inguratuta dago txangoaren zati handi batean, baina argigune ugari ere izan ditugu ibilbidean zehar. Halakoetan, itsasoa bere osotasunean azaltzen da eta

olatuak mendi magalean nola puskatzen diren ikus daiteke. Gainera, nahi izanez gero, bide nagusitik eskuinera eta beherantz urruntzen diren bidexketako bat har dezake

ibiltariak, itsasertzera hurbiltzeko. Manarranas eta Kornutz kalak bisitatzea, adibidez, aukera polita izan daiteke. Ezagunena, ordea, El Molino izeneko kala izango da, ziurre-

Buelta bat herrian zehar

HONDARRIBIA, Lezo eta Pasaia dira Jaizkibel mendiarekin muga egiten duten herriak. Gure txangorako lehenengotik abiatzea eta bertan bukatzea aukeratu dugu eta, bide batez, herria bera bisitatzeko aprobeitza daiteke. Hondarribiko Alde Zaharra, esaterako, osorik monumentu izendatu dute eta bertako aberastasun artistiko eta arkitektonikoa handia da. Besteak beste, azpimarra-

tzekoak dira Santa Maria Atea, harresi ikusgarriak, Udaletxe barrokoa, Jasokundearen parrokia, Zuloaga Etxea, Casadevante jauregi errenazentista, Rameri Jauretxea, Fraxkueneko Murrua, Karlos V.a enperadorearen gaztelua, Arma plaza edo Gipuzkoako plaza. Hainbeste monumentu eta eraikin garrantzitsuren artean, ordea, giro herrikoa da nagusi eta tabernaz taberna *poteatzeko* leku aproposa da.

Arrantza kutsuko gunea bisitatu nahi badugu, berriz, Marina auzoa da gomendagarriena. San Pedro, Santiago eta Madalen kaleetako

arrantzaileen etxe tipikoek kolore biziko fatxadak eta lorez betetako balkoiak dituzte eta irudi ederra eskaintzen diote bisitariari. Gainera, mota guztietako pintxoak aurki daitezke bertako tabernetan, San Pedro kalean batik bat. Arrantzaileen Kofradia ere Marina auzoan dago: urtero, Santiago egunean, Kutzaren Eskaintza ospatzen da bertan. Neska gazte batek kutxa buru gainean jarri eta biraka hasten da. Tradizioaren arabera, hainbat eta bira gehiago eman, orduan eta hobia izango da arrantza denboraldia. Azkenik, itsasertzera gerturatu nahi duenak Butron pasealekua edo kai-muturra ditu paseatzeko.

nik. Handi samarra izanik, lagun ugari jaitsi ohi da uda partean eguzkia hartzera. Ia ez du belarik eta arroka beteta dago, baita uretan ere. Horregatik, uretan sartzeko ere oinetakoak erabiltzea da gomendagarriena.

Guk ez dugu kaletara jaisteko betarik hartu eta bidean aurrera jarraitu dugu. Ibilbideak ez du aldapa gogorrik eta ez da batere astuna egiten. Txango atsegina da, ia sumatu gabe gorantz egiten duena. Ibilbidearen amaierara iristear gaudela, mendiko bidezidorra asfaltatutako bide bihurtu da. Ingurua, hala ere, ez da gehiegi aldatu. Eskuinera itsasoa dugu; behealdean, olatuen astinduak jasaten dituzten haitzak; eta albo banatan, landaretza oparoa. Zuhaitzak sailkatuta daude eta txartelak ipini dizkiete, ale bakoitzaren ezagueriei buruzko argigarriekin. Bihurgunea igaro eta zelaigunea topatu dugu bat-batean. Jolastokia eta iturria ditu eta ur tragoa ondo etorri zaigu. Geldiunearen ostean, ibilbideari ekin diogu berriro ere. Segituan, aldapa pare bat igo ondoren, Guadalupeko zelaia iritsi gara.

Guadalupe

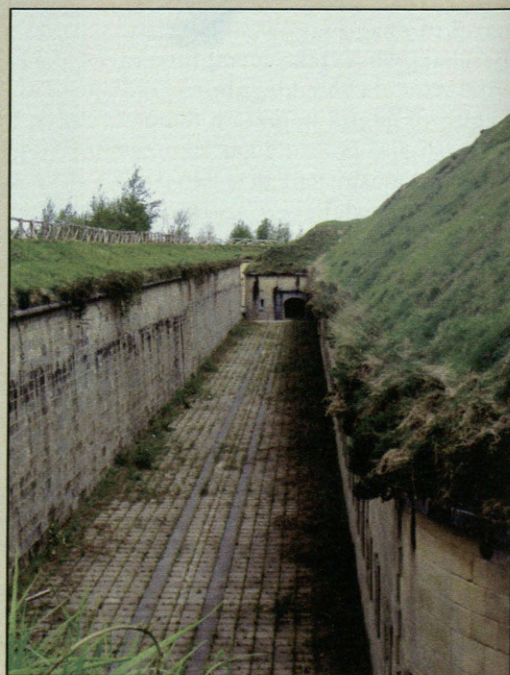
Dudarik gabe, hondarribiarren lekuri maitatuenetakoa da Guadalupe. Bi artzainek Ama Birjina Beltzaren irudia topatu zuten bertan eta aurkitutako leku berean herriak santutegia eraiki zuen XVI. mendean. Santutegia 1638ko erasoan suntsitu zuten eta ostera berreraiki ere bai. Egun, Guadalupeko elizan jarraitzen du Hondarribiko zaindaria den Ama Birjinaren irudiak. Eliza aurrean, begiratoki funtzioa betetzen duen plaza dago. Txingudiko Badia osoa ikusteko aukerarik onenetakoa eskaini digu lekuak.

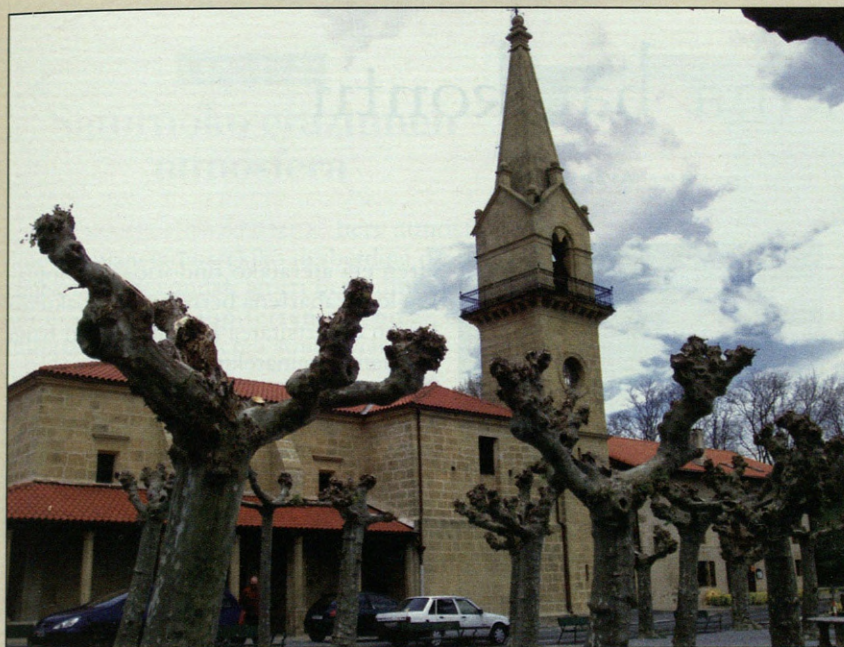
Elizatik metro gutxira, berriz, Guadalupeko gotorlekua dugu. 1890ean egin zuten eta primeran kontserbatu da, 1980ko hamarkada arte erabili baitzuten. Gotorlekua poligonal da, babesteko lubanarro edo zulo batek inguratzen du eta gune estaliak eta irekiak ditu. Barnean, galeria ilunak eta lur azpiko tunelak daude; guda garaietara itzuliko bagina bezala da. Bisita egitea merezi du.

Benetan merezi duena elizaren eta gotorlekuaren artean dagoen kantinara

gerturatzea da. Guk, behintzat, hala egin dugu. Txistorra pintxoak eta botila sagardoa eskatu eta hamaiketako ederra hartu dugu zelaian etzanda. Auto ugari dago aparkatuta. Hainbatek nahiago du Guadalupe kotxez igo eta hortik Jaizkibelgo paradore zaharrera oinez abiatu. Horretarako, kantinaren eskuineko bidea hartu behar da: Guk egindakoa baino ibilbide aldapatsuagoa da, baina tontorretik inguruko mendi guztiak ikus daitezke.

Gure txangoarekin jarraituz, hamaiketakoak bukatu eta itzulerako

baino ez da ipini zutela, Antso III.a Handiaren omenez. Izan ere, Antso Iruñeko errege koroatu zutenetik mila urte igaro zirela ospatzeko bere omenezko eskultura lehiaketa antolatu zuten iaz Hondarribian. Eta hala, Euskaldunen Jauna bezala ere ezaguna izan zen erregearen monumentua iazko maiatzaren bukaeran inauguratu zuten.

Gerturatu ahala, Antso III.a Handiaren Talaia izeneko monumentua argiago ikusi ahal izan dugu. Zazpi eta zortzi metroko bi xaflez dago osatua eta bi xaflek lotuz, atea sinbolizatu nahi duen irudia dago erdian. Juan Jose eta Virginia Aranguren anai-arreba donostiarrek diseinatu dute itsasora begira dagoen eskultura. Bideak muinoa inguratzen du eta beraz, zeharkatu ahala monumentua hainbat ikuspegitatik begiratu daiteke. Bertaratzea ere ez da zaila, baina guk aurrera jarraitu dugu, zirimiria dela-eta.

Itsasargirainoko zatian, ez dugu berezitasun gehiago aurkitu. Hori bai, ia bukaera aldera, Hondarribiko portuko ikuspegi ederra eskaini digu bideak. Laino artean, Hondarribiko hondartza, herria, Irun eta Hendaia ere ikusi ahal izan ditugu. Txingudiko Badia izan arren, hemendik begiztatu dugun paisaiak ez dirudi Guadalupekin eskaini digun bera.

Atertzen hasi du Higerreko lurmuturrera iritsi garenean. Hala ere, bertan dagoen taberna-jatetxera sartu gara eta bazkaltzeko aprobe txatu dugu. Ondoren, zuzenean porturaino, hau da, abiapunturaino, eramango gaituen aldapa jaitea baino ez zaigu faltako. Behin kai zaharrera iritsita, berau bisitatzea ere gomendatzen diogu bidaiariari, udan batez ere. Arrantzale giroak eta itsasontzien joan-etorriek bizilagun ugari erakarri ohi badute ere, lasai egoteko leku aparta da. Bestalde, proposatutako txangoa bizikletan egin dezake gustuko duenak. Guadaluperantzko bidezidorrean errepide zati gutxi aurkitu dugun arren, lurra ez da bereziki malkartsua, ez dago ibilbidea oztopatzen duen sasi edo landaretzarik eta txirrindularitza maite duenarentzat aukera polita da. ■

Guadalupeko gotorlekua (ezkerrean) eta eliza (goian). Lerroon gaineko argazkian, Antso Handiari eskainitako monumentua.

bideari ekin diogu. Guadalupera ekarri gaituen bidezidorra hartu beharrean, ordea, ondoko errepidea aukeratu dugu, barnealderago dagoena, gotorlekuaren alboan. Bide hau asfaltatua dago bukaeraraino eta aurrekoa baino zabalagoa da. Gainera, Jaizkibelgo gibeletik hegala beste ikuspegi bat eman digu. Bihurgune ugari bidea da eta Higerreko itsasargirainoko jaitsiera pixkanaka egiten du, aldapa nabarmenik gabe. Ingurunea oso berdea den arren, bide alboan apenas dagoen zuhaitzik. Zoritzarrez. Euskal Herrian hainbatetan gertatu ohi den moduan, zerua minutu gutxitan estali da eta euria hasi du. Inguruko

baserriren batean aterpe hartu ahal izan dugu, baina zirimiria erraz jasango dugulakoan, amaieraraino euripean jarraitzea erabaki dugu azkenean.

Antso Handiaren omenez

Itzulera hasi eta minutu gutxira, burdinazko monumentu bat begiztatu dugu; urruti dago oraindik eta txiki ageri da, baina erraz ikusi dugu, muino baten gainean baitago. Hondarribiko kaitik, hondartzatik eta beste hainbat puntutatik Jaizkibel aldera begiratzaz gero ere, erraz ikus daiteke. Bere tontorrean dagoela, eskulturak betidanik hor egon dela dirudi. Baina urtebete pasatxo

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZIENTZIA

Legerik zaharrenetakoa

"ZENBAT ETA HANDIAGO" izan espazio edo eremu bat, gero eta handiagoa da bertan bizi den espezie-kopurua" biologiaren legerik zaharrenetakoa da. Lege hau landare eta animaliekin frogatu izan da orain arte, baina ez mikroorganismoekin. Are gehiago, ikerlariek mikroorganismoen kasuan aipatu legea ez zela betetzen uste zuten. Oxfordeko (Ingalaterra) Ekologia eta Hidrologia Zentroko bi ikerlarik bakterioen portaera arakatu dute oso bitarteko arrotzean: Oxforden kokatutako lantegi tekniko handi baten makinatako olio zikina jasotzeko ontziak aztertu dituzte. Ontziak tamaina desberdinetakoak

Bakterioak poluzioaren aurka eragingarriak dira baina hainbat gaixotasun eragiten dituzte.

ziren eta ateratako ondorioak biologiarren lege zaharrena berresten du, bakterio bizien dibertsitatea handitu egiten baita ontzien tamainarekin batera.

Bakterioek eragin handia dute Lurreko ekologian. Batetik landareen hazkundeari lagun diezaiokete eta poluzioaren aurkako borrokan eragingarriak izan daitezke; baina bestetik, patogenoak direnez, hainbat gaixotasun eragin ditzakete landare eta ugaztunengan.

Orain agerian jarri den bakterio-garapenerako ereduak garrantzi handia izango du medikuntzan, nekazaritzan eta biologian, zeren eta, besteak beste, erabilitako urak tratatzeko teknikak hobetzerik izango da, edo ingurumenaren aldaketa baten aurrean bakterioek izango duten portaera aurreikusterik izango da. |

O sasuna

JABIER AGIRRE

Etorkizuneko txerto berriak

BILBON uztaillean egindako kongresuan aipatu zuten nobedadearen arabera, errotabirusagatiko gastroenteritisaren kontrako txertoa urte-pare bat barru gure artean izango dugula dirudi. Eta birus horrek beherako oso larriak eta dehidratazioak eragiten ditu, urtero milioi erdi haur baino gehiagoren heriotza ekarritik -5 urtetik beherako umeak gehienbat eta herrialde ez garatueta batik bat-. Gauzak ondo joanez gero, 2006. urtean hasiko litzateke txerto hori sistematikoki haurrei jartzen, baldin eta txertoa garatzen ari den laborategiak ez baditu bere dirua eta ahaleginak beste ikerketa-ildo batera bideratzen.

Baina errotabirusaren garrantzia gutxietsi gabe, gure gizartean askoz ohikoagoa den beste birus bat ere aipatu zuten adituek Basurton egindako jardunaldian: barizelaren birusa, hain zuzen ere. Barizelaren kontrako txertoa aspalitik ezagutzen da, eta AEBetan, adibidez, duela 10 urte hasi ziren txertaketa-egutegietan astanafarreriarren (edo barizelaren) kontrako txertoa sistematikoki erabiltzen, 12 hilabeteko haurrekin. Esperientzia ezin hobea izan da; izan ere, txertoa erabiltzen hasi aurretik urtero 100-150 ume hiltzen ziren, eta gaur egun 2 heriotza besterik ez dira izaten, urtero, Estatu Batuetan -eta txertatu

gabeko umeak izaten dira-. Txertoa segurua, eta oso eraginkorra da, beraz. Txertatuta dauden umeek gaitza harrapa dezakete, baina sintomak askoz ere arinagoak izaten dira.

Itxura guztien arabera, Osakidetza txertoa erabiltzea erabaki du, eta Osasun Saileko iturrien arabera, hemen 10 urteko haurrak aukeratu dituzte txertatzeko, adin horretan pediaterik normalean eskolako ume guztien azterketa egiten dutela aprobetxatuz. Barizela ez da gaitz oso larria, baina zenbait kasutan komplikazioak ekar ditzake, pneumoniak, hepatitisak edo entzefalitisak -eta baita heriotza ere, lehen ikusi dugun bezala-. Gurea bezalako gizarte batean jaiotzen diren adina umeak jasaten du urtero barizela, eta ikerketa batek frogatu duenez, txertaketa-kanpaina batean inbertitutako euro bakoitzeko, 1,60 euro aurreztuko lirateke gaitzak eragindako gastuetan. Non da beraz txertoa erabiltzeko zalantza?

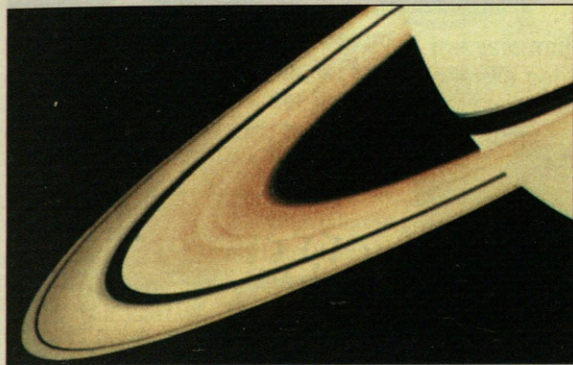

Barizelaren kontrako txertoa erabiltzen hasiko omen da Osakidetza

ESPAZIOA

Saturnoko eraztunen atmosfera

SATURNOKO ERAZTUNEK bere atmosfera dute eta planetarenarekiko desberdina da; datu hauek Cassini zundak igorri berri ditu eta oro har esan daiteke Jupiterren sateliteak diren Europa eta Ganimederen atmosferaren antzekoa dela.

Eraztunen osagaiak nagusiki ur izoztua, hautsa eta hondakinak dira eta kilometro eta erdiko zabalera eta 250.000 kilometroko diametroa dute. Eraztunak inguratzen dituen atmosfera osatzeko eguzki izpi ultramoreek eraztunetako ur-molekulak deskonposatzen dituzte. Horrela, hidrogeno-atomoek ihes egiten dute espazioan zehar eta oxigenokoek, aldiz, bildu eta atmosfera osatzen dute, Europako espazio-agentziako Andrew Coates-ek dioenez.

Londresko College Unibertsitateko kide den Coates CAPS (Cassini Plasma Spectrometer) tresnaren taldekoka da; tresna hau da eraztunak aztertzeke erabilitako bietatik bat. Bestea INMS (Ion and Neutral Mass Spectrometer) deiturikoa da eta talde germaniar-amerikar batek kudeatzen du.

Saturnoko eraztunen jatorria ez da ezagutzen, nahiz eta jakin sistema ezegonkorra dela eta etengabe birsortzen doala materia-galera konpentsatu ahal izateko.

Cassini zunda AEBen eta Europaren arteko elkarlanaren ondorioa da eta 2004ko uztailaren 1az geroztik Saturnoko eraztunak aztertzen ari da. **I**

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Atzekoz aurrera, zorriak zori

AEBETAKOA baino eraginkorrago, zorri ejertzito oso bat omen da lagun baten gutizia den etxeko arrosadian. Landare gajoen petrolio den izerdia amerikarrek Irakekoa baino aise errazago lapurtzen dute.

Zorriak azkarrak izaki, badakite bai zein landaretan apopilo jarri eta hura jabetzerako beren morroi bihurtu. Zorriak nola arraio aurkitzen du, ordea, ostalari inozentea?

Duela ia mende erdi bat zientzialari ugariren lanak baliatuz Frantziako INRA, nekazaritza ikerketarako institutuko zuzendari izan zen Francis Chaboussosusek bota zuen teoria batek zorriaren ostalari otzanena zein izan daitekeen ulertzen lagun gaitzake. Trofobiosiaren teoria deitzen zaio eta inguruan duzun edozein agronomori galde iezaiozu, ea unibertsitatean erakutsi edo badenik ere aitatu dioten... Trofobiosia landarearen elikaduran gertatzen den desoreka bat da. Desoreka hau naturalki gerta daiteke; lehortea, tenperatura gora-behera handiak... edo gizakiak eragin dezake: ongari gehiegi, inausketa latzak, botikak... Ondorioz landarea proteolisi egoera batean murgiltzen da, hau da, proteina eta azukre konplexuak hautsi eta izerdira igaroko diren nitrogeno sinplea eta azukre motzak ekoizten ditu. Ejertzitoka datozen izurriteetako intsektuak eta gaixotasunetako onttoek izerdi gozotua, nitrogenoa eta azukrea oparo, duten landareak aukeratzen dituzte.

Zorriaren zorriena aldatzeko, landarea berezko proteosintesi egoerara itzuli beharko litzateke, intsektu eta onttoentzako batere erakargarri ez diren proteina eta azukre konplexuak osatzera, alegia. Hau lortzeko hona trikimailu pare: baga, alga edo osinak uretan jarri eta lau-bost egunetara beste hainbeste urakin nahastuta landareak busti, biga, koipea ederkari baino hobeto garbitzen duen garbikari baten ttantta batzuk uretan nahasi eta landarea, eta batez ere zorriak busti, lehenengo bustian ez bada bigarrean zorriak hilko dira soineko argizari geruza urtu eta hilko dira.

Intsektizida gehienek landarean proteolisia edo desoreka sustatzen dute, beraien negozioa diren zorriak ugartzeko, noski! Aurreak erakusten omen du atzea nola dantzatu, baina nekazaritzan, beste hainbat eta hainbat gaitan bezalaxe, atzekoz aurrera goazela dirudi... Zorriak zori, zorriak!

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

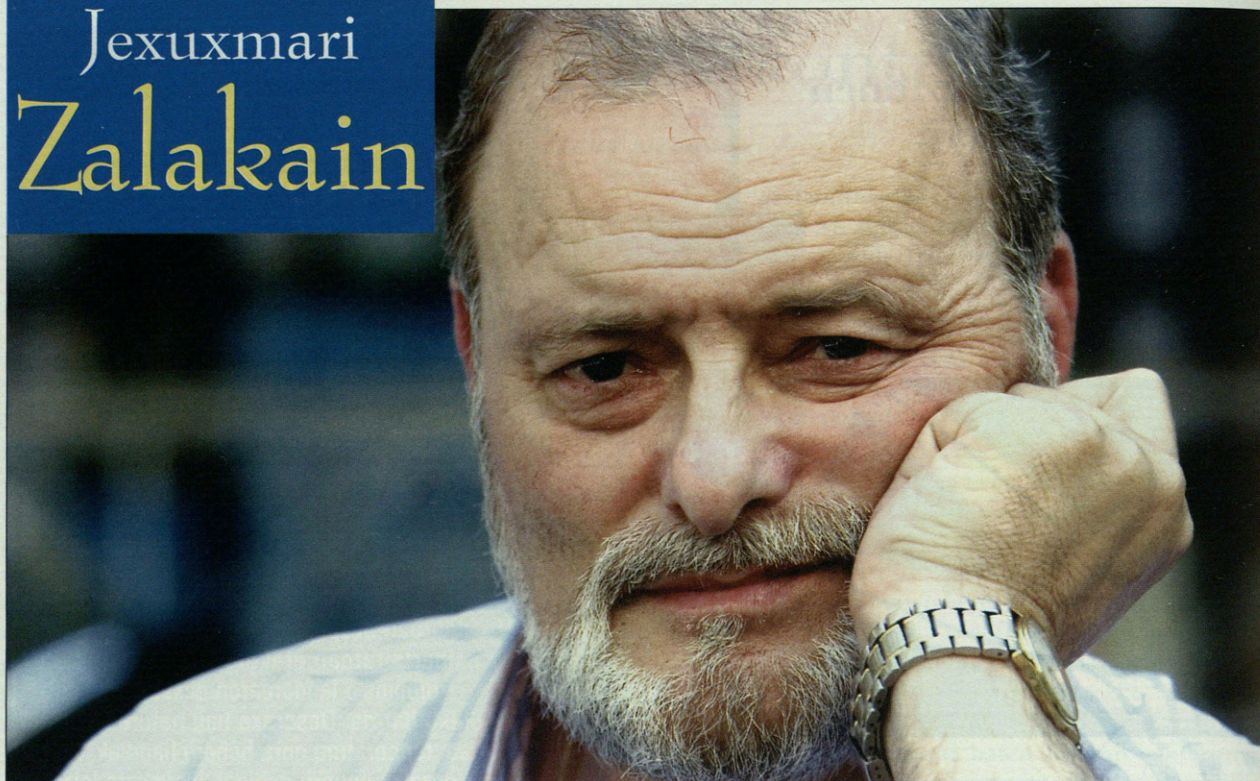

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Jexuxmari Zalakain

(Tolosa, 1947). 30 urte Bizkaian bizi dela. Bilboko Santutxu auzoan azken 22 urtetan eta lehenago Leioan eta Getxon 8 urtez. Filosofia eta teologia ikasia eta apaiza izana. Duela 31 urte ezkondua. Alaba eta bi biloba ditu. Komunikazio Zientzietan doktorea da. EHUtik irakasle kaleratua –berak EHUri UPV deritzo alabaina–. Herria 2000 Elizako kidea da. Talde honek argitaratutako *Soberanías y Pacto* liburuaren karietara solastatu gara berarekin. Irakasle bizitza eta unibertsitatea hizpide hartuta abiatu dugu elkarrizketa.

«Itun baterako lehen pausoak eman diren inpresioa daukat»

Jexuxmari Zalakainen gurasoak baserri-tarrak ziren. Bere jaiotetxea (Txatone) Tolosak Anoeta herriarekin bat egiten duen muga zegoen, ez zen baserria ez kalea, mendiko kale-etxea baizik. Jaiotetxea 1953ko uholde gogoangarriak eraman zuen. Jexuxmariaren ibilbidea eta tankera dela-eta, Pio Barojaren *Zalakain El aventurero* heldu zaigu gogora. Abenturazalea ote den galdetu diogu: "Horrela esaten didate nire izena aipatzerakoan. Nik bestea naizela esan ohi dut. Baina, egia da, nire bizitzak badu apurtxo bat abenturatik".

EHUko irakasle kaleratua da Jexuxmari Zalakain. Beste bost kideekin *Historia de una pancarta* liburuaren egilea da.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Iñigo Azkona

Historia de una pancarta gatazka baten azalpena bezala ulertu izan dugu. Auziaren funtsa gogoratuko al zeniguke?

Gorabehera askotxoko historia baten lekukotasuna da liburua. Hasieran 600 irakasle ginen eta amaieran 6. UPVn bigarren bide bat irekitzeko borroka, hala nola irakasle finko izateko borroka da gurea. Borrokaren bidean Zigor Kodearekin topo egin genuen. Guk funtzionario izan baino, irakaslearen lan kontratua finkatzeko bidea landu nahi izan dugu. Hasieran

uste genuen baino borroka handiagoa bilakatu zen Estatuaren erroak ukitu genituelako. Funtsean, Estatuak hezkuntza arloan duen ardura ukitu dugu, hau da, funtzionaritza bidea. Unibertsitateko funtzionaritza Estatuko aparatua zati garrantzizkoa da eta ez du bere eskutik utzi nahi.

Gaur egunera etorrita, zer aurreratu duzue? Zertan dago auzia?

Borrokaren bidez auzia beste fase batera ekarri dugu. Bigarren bide bat ireki behar dela diogunean, irakasle izateko lan kontratu bat izatea nahikoa dela diogu. Zorionez hori lortuta dago. PPK egindako Unibertsitate

Legeak lan kontratuaren bidea irekitzen du neurri batean. Guk, halaber, arazoa laboral huts-hutsa balitz bezala ikusi ordez, irakaslego propioaren gaia lantzen segitu nahi dugu. Hau da, erroak Euskal Herrian izango dituen, hemengo legeek kudeatua. Eusko Jaurlaritzaren azken legean osagai interesgarriak aurreikusten ditugu irakasle propioaren izaera gauzatzeko.

Pello Salaburu errektorea zela kalera-tuak izan zirenen. Manu Montero etorri zen ondoren. Egun Jose Ignazio Perez Iglesias errektore izaki, zer itxaron duzue? Hasteko, zuek EHU baino UPV dela diozue.

Juan Ignazio Perez errektoreak dioenez, UPV Valentziako Unibertsitatea da. Sigleia begiratuta hala izan daiteke, baina gure Unibertsitateak gehiago du UPVtik EHUtik baino. Hala ere, Juan Ignazio Perez ez da Manu Montero ez Pello Salaburu. Guk Salabururekin harreman liskartsuak izan genituen. Monterorekin ezta hori ere, ez baitzuen gurekin hitz egin izan nahi. Salaburu izan zen gu kanpoan utzi gintuen arduradun nagusia, hala ere. Juan Ignazio Perezekin harremanak lantzeko aukera dagoela uste dut.

EHUko irakasleak berriz izateko esperantzarik ba al duzue?

13 urte daramatzagu borrokan, irakasle funtzionario izatera eramaten gintuen kontratua sinatu ez genuelako. Gure sarrera birnegoziatzeko bidea bilatzen ari gara, oinarri berrietan finkatuta. Oinarri berri batzuk jarrita daude eta negoziatzeko ildo berriak ireki daitezke. Gauzak ondo burutzen baditugu Kazetaritza sailera itzul gintezke.

Bidean borroka kideen artean urradurak izaten dira. Zuen artean ere izango ziren. Lehenengo 10 urteetan gure borroka oso gordina izan zen. Batez ere, hainbat lagunek borroka utzi eta hasierako helburuak eta osagai nagusiak bertan behera utzi zituztelako. Jakina, ezin ikusi handiak eta ika-mika latzak sortu ziren. Bakar-bakarrrik geratu ginen borrokan. Baina, poliki-poliki eta guztion borondatearekin, elementu gordin gehienak leundu dira eta gure aurka gogor jokatu zuten gutxi batzuekin

“Oinarri berri batzuk jarrita daude eta negoziatzeko ildo berriak ireki daitezke.

Gauzak ondo burutzen baditugu Kazetaritza sailera itzul gintezke”

izan ezik, gainerakoekin harreman onak ditugu. Giroa baretu da.

Irakasle multzo hau Euskal Herriko gatazka politikoari lotua agertu da. Nola baloratzen duzu gatazkaren inguruan Unibertsitateak egiten duen lana? Unibertsitateko hainbat irakasle lan egiten dute, baina Unibertsitateak –instituzio modura– ez du parte zuzena hartu Euskal Herriko gatazkaren konponbidean. Aitzitik, batzutan gehiago egin du gatazka areagotzearen alde konpontzearen alde baino. Unibertsitateak duen zor bat da eta zor hori kitatu beharko luke. Alabaina, badago zintzoki ari den irakasle multzo bat, konponbidea argitasunez bilatzen duena edo ahalegintzen dena behintzat. Hori da Unibertsitateko irakasleei eskatu behar zaien gutxiena. Batez ere, hedabide boteretsuek kontrako jarrera agertzen dutela kontuan hartuta.

Herria 2000 Elizako kideak bien bitartean, Euskal Herriaren gatazkaren inguruan buru-belarri ari zarete. Duela bi urte honela esan zenigun ARGIAN: “Herri moduan jarduten eta erantzuten ikasi behar dugu”. Bi urteren ostean zerbait ikasi al du herri honek?

Ez gaude duela bi urte bezala, baina oraindik ez dugu herri modura funtzionatzen. Ari gara ikasten hala ere, eta premia bizia horren ondorioz auzia mahai gainean jartzeko bidean gaudela dirudi. Herri modura aritze-

“Salaburu izan zen gu kanpoan utzi gintuen arduradun nagusia, hala ere.

Juan Ignazio Perezekin harremanak lantzeko aukera dagoela uste dut”

ko beharra lelo modura dabil ahotik ahora. Orain arte eragile bakoitza geure aldetik ibili garenez, prozesua burutzea oso zaila bihurtu da. Azken urte honetako leloa indar politikoen arteko mahaia osatzea da. Horretarako, esertzen ikasi behar dugu, euskaldunok iaioak gara esertzen bazkaltzeko, bada gai politikoak mahai gainean jarrita ere gai izan behar dugu berauei heltzeko. Baldin eta Madril eta Parisekin akordio bat lortu nahi badugu, lehenik gure artean zerbait adostu behar dugu.

Herria 2000 Eliza taldearen azken ekarpena *Soberanías y Pacto* (Subiranotasunak eta Ituna) liburua izan da. Zein da ekimenaren asmoa?

Azaroan urte bat beteko da asmoa gauzatzen hasi ginela. Berau gauzatzeko hiru oinarri zabaldu ziren garai hartan: Ibarretxeren plana, lehenik. Hainbat puntu interesgarri planteatu dituen. Planak herri baten izatea agertu du, hau da, herriak subjektu izateko gogoia eta asmoa. Erakunde publikoetako buruzagi batek Estatuari hori aurrez aurre planteatzea oso interesgarria iruditu zitzaigun. Bigarrenik, Batasunak Anoetako Proposamena egin zuen. Konfrontazioaren aroa atzean utzita, adostasunera iristeko pausoak emateko borondatea erakutsi zuen. Hirugarrenik, Madrilgo Gobernua aldatu ostean kontuan hartzeko abagunea antzeman genuen: PSOE PP bezain zitala izatea zaila baita. Zapaterorekin Konstituzioaren aldaketa edo egokitapena egingo ote den esperantza zabaldu da nolabait. Hiru elementu horiek hizpide hartuta gogoeta sakon eta luzea egiteko aukera zegoela ikusi genuen. Liburua lan eta gogoeta horren emaitza da.

Ondoriorik atera al duzue dagoeneko? 600 orrialdeko liburua da eta ederki saltzen ari da, 18 eurotan. Diru laguntzak izan ditugu –Eusko Jaurlaritza, Bizkaiko Foru Aldundia eta Euskadiko Kutxarena– liburua zabaltzeko. Gure taldea irabazkin asmorik gabekoa denez, alde horretatik arazorik ez. Euskal Herriko biblioteca guztietara zabaldu da eta hori pozgarria da oso. Kontsulta liburua da batez ere, gogoeta ezberdinak eta anitzak biltzen dituen. Hedabide gutxitan

"Oraindik ez dugu herri modura funtzionatzeko, baina ari gara ikasten. Premia biziaren ondorioz auzia mahai gainean jartzeko bidean gaude behintzat".

eman zen bere argitaratzearen berri, ordea. Azken hauteskundearen garaian kaleratu zen, une oso berezia agian, kazetariak beste zeregin larriagoak zituzten nonbait.

Euskarazko artikulu gutxi dago.

Horrela da. Neurri batean, gu hiperdemokratak garelako. Pertsona gehienek euskarazko eta gaztelaniazko gutuna bidali genien. Gure harridurarako, normalki euskaraz idazten duten gaztelaniaz erantzun ziguten. Hurrengo lan batean euskaldunei euskaraz idazteko eskatu beharko diegu zuzen-zuzen.

70 hausnarketa gatazka hizpide eta itun eske. Nola ikusten duzu itun hori? Jarrera zital batzuk ikusten ditut oraindik ere. Itun batera iristeko bidea urratzeko aukera badago ordea, eta lehen urratsak emanda ote dauden inpresioa daukat. Zorritzarrez edo zorionez —batzuek diskrezioa aipatzen dute— ez dugu urrats horien berri zehatzik. Prozesuen hasierak horrela izaten dira ordea. Nik nego-

ziaketetan parte hartu dudanean, aurkariak beti diskrezio osoa eskatu izan digu, eta horren berri publikora ateratzen denean edozein negoziaketa ukatu behar dela eskatu izan zaigu. Demagun lehen pausoa eman dela, eta partearen arteko erresistentzia garaian gaudela, orain arteko konfrontazioa gogorra eta luzea izan baita. Konfrontazio maila apaltzeak borondate handia eskatzen du eta pazientziar aritu behar da egon daitezkeen oztopoak gaindituz joateko.

Demagun prozesua irekia dagoela. Zein da giltzarria prozesua iraunkor eta egonkorra izan dadin?

Nik Euskal Herria herri dela kontuan hartzea funtsezko ikusten dut. Euskal Herriak berezko nortasunak dauzka eta bere etorkizun politikoa erabaki behar du. Euskal Herrian bizi den batentzat hori litzateke logiko eta nor-

malena. Beste batzuek nortasun partekatua ezagutarazi nahi diote herri honi. Ezagutza horren bitartez nortasuna izan dezakezu, autonomoa izan zaitezke, baina ez zara subiranoa. Hor da koska eta arazoa. Noraino eraman dezakete herri hau subiranotasun maila ezberdinekin? Guk gure liburuari "subiranotasunak" jarri diogu izenburuan, subiranotasun bat baino gehiago baitago auzitan. Subiranotasun horien artean itun bat egin beharko da, elkarren errespetuz. Elkarrekin bizitzeko edo aparte bizitzeko, hori geroak esango du. Baina lehenengoz itunak norbera —eta horretan dago gakoa— norbera dela ezagutarazi behar du. Batzuek Euskal Herria konkistatua izan zela eta bere izatea indarrez kendu ziotela diote, beste batzuek borondatezko zerbaite izan zela. Hala edo hala izan zela ere, Euskal Herriak erabaki eskubidea izan behar du Espainia eta Frantziarekin batera bizitzeko edo ez. Auzi historiko hori berretsi egin beharko litzateke. Berretsi edo ezetsi, pertsonen arteko bikote harremanetan legez. Gakoa hor dago. Alde batek besteari bizimodua inposatzen badiu gatazka bizirik izango da beti, aitzitik, askatasun eta eskubide hori onartzen bada, aurrerapauso handia emango dugu. ■

"Konfrontazio maila apaltzeak borondate handia eskatzen du eta pazientziar aritu behar da egon daitezkeen oztopoak gaindituz joateko"

BABCOCK BORSIG-EN ETORKIZUNA

Langileek multinazional austriarra bidali eta jabe berria nahi dute

Bilboko Ezkerraldeko Babcock Wilcox (BW) historikoaren geroa (duela urte eta erdiz geroztik ATB multinazional austriarraren eskuetan dago enpresa) Lakuako Gobernuak eskatuta irailaren 12an egingo den bileraren arabera izango da, neurri handi batean. Bilkuran enpresak, langileek, SEPIk, Lakuak eta PSOEek hartuko dute parte. Langileen iritziz, zegozkion konpromisoak bete ez dituen multinazional austriarrak utzi egin behar du enpresa eta beste jabe bat aurkitu behar da.

DANIEL UDALAITZ

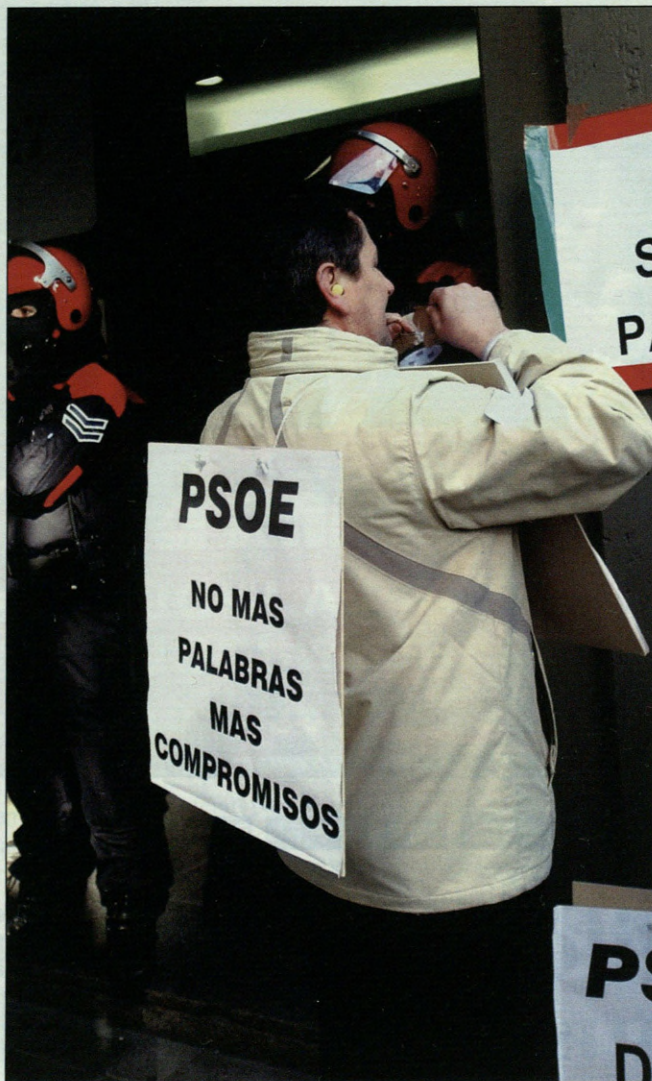
EKIPAMENDUETAKO ONDASUNAK produzitzen dituen Ezkerraldeko BW enpresa historikoa oso egoera larrian dago eta etorkizun gorabeheratsua ikusten zaio, zeren multinazional austriarrak, bere garaian hartu zituen konpromiso guztien artean, bakarria bete baitu oraingoz: lanpos-

tu murrizte progresiboa. Azkeneko hilabete hauetan greba, manifestazio, itxialdi eta era askotako mobilizazio ugari egin dute langileek, egoera salatzeko. Espainiako Gobernuari, bere garaian BWren jabetza izan zuen Sociedad Estatal de Participaciones Industriales

(SEPI) erakundearen jabea denari, eta Gasteizkoari eskatzen diete multinazional austriarrak utz dezala enpresa, kontratuak bete ez dituelako, eta aurki dezatela beste jabe bat.

Testuinguru horretan, eta Lakuako Gobernuaren eskariz, bilera dago aurreikusia Gasteizen, irailaren

12rako. Langileek exijitzen dutenaren arabera, beren batzordeaz gainera, beste hauek guztiek egon beharko lukete bileran: Espainiako Gobernuak (SEPIren eta PSOEn bidez), Eusko Jaurlaritzak eta multinazional austriarrak. Enpresako Batzordeak, uztailearen bukaera aldera, bilera horretara joatea berriro ere azterkizun izango zuela adierazi zuen, baldin ATB enpresaren gestioa multinazional austriarraren eskuetatik libratuta, beste era bateko aterabideak emateko borondatearik ikusten ez bazuen. Eusko Jaurlaritza anfitrioi hutsa ez izatea espero dute, zeren, horrela jokatu balu, "tranpa egiten" arituko bailitzateke. ATBk Babcock Borsig utzi egin behar duela dioen exijentzia (Konpainiatik "ahalik eta bizkorren" alde egin behar duela diote) justifikatzeko, honako hau alegatzen du Enpresako Batzordeak: "Ez da enpresa hondotik atera-

Bilboko PSE-EEren egoitzan Babcock-eko langile bat.

tzeko gai". Batzordearen iritziz, multinazionalak 18 hilabete egin ditu gerentzian eta ez du erakutsi abiarazteko edo hondotik ateratzeko asmorik. Aitzitik, Babcock Borsig kokatua dagoen lur-sailen gaineko "interes espekulatiboko" sumatu dizkiote.

Enpresa kolapsatua, planak ez betetzeagatik

Egungo egunean, enpresak desmantelatzeko zorian eta etorkizunik gabe dagoela ematen du, nahiz eta oraingo zuzendaritza, iragarritako plan industrialak bete ez duen ATB multinazional austriarrari dagokiona, irailetik aurrera berriro aztertuko duela eta enpresa abian jarriko duela esaten ari den. Bere asmoa justifikatzeko, Austriako egoitza zentralera eraman du Euskal Herriko eta Espainiako kazetari-talde bat, hango instalazioak erakusteko eta beren konpromiso berriua, Ezkerreko enpresa hondotik ateratzeko, jakinarazteko.

ATBk ez du alde egin nahi eta altxatuko duela dio

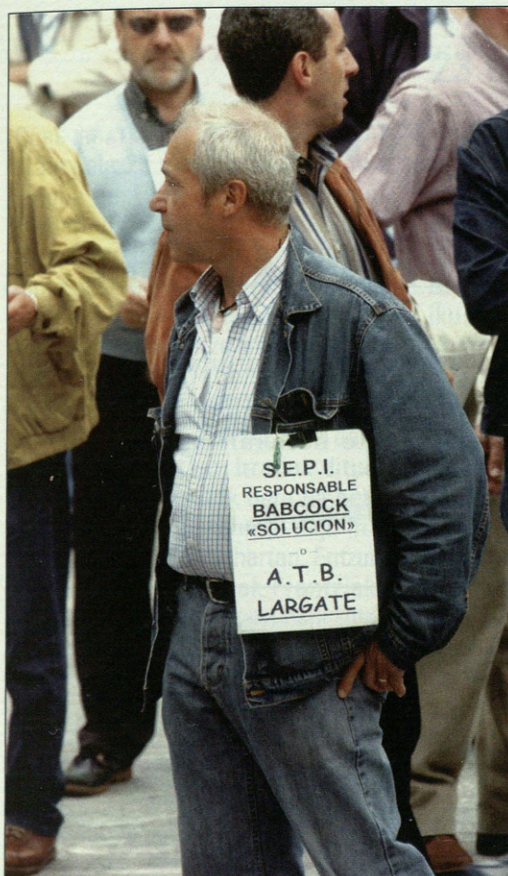
Gaur egun Babcock-en jabetza daukan ATB multinazionalen arduradunek Ezkerreko enpresa hori ez dutela utzi nahi adierazi dute, Christian Schmidt presidentearen bidez. Jaun horrek, bestalde, berriro baieztatu du errentagarri egingo dutela enpresa, hondotik aterata. Alabaina, besterik ez dute esan ekipamenduetako ondasunen euskal enpresa historiko hori prezio apal askoan erosi zutenetik.

Asmoak ez direla asmo huts abaltzeko, ATBko zuzendaritzak jakinarazi du ezen udazkenean hasiko direla Bilbon obrak egiten, CO2 emisiorik gabeko energia produzitzeko tekno-

logien ikerketarako eta garapenerako zentroa eraikitzeko. Inbertsio horren lehenbiziko fasean, bost milioi euro inguru jarriko dira. Trapagarango instalazioak aurrera ateratzeko —han daude enpresaren instalazio industrialak—, ATBko zuzendaritzak dio urteko 100 milioi euroko kartera lortzea espero duela, eta horrela galgatu duela galerak. Gaur gaurkoz, 56 milioi euroko kartera dauka. Planitako 450 langileei dagokienez, 42 milioi euroko kostu laboralak dauka. Multinazionalaren arabera, 12 milioi euro inguruan ibiliko dira aurtengo ekitaldiko galerak. Arduradunek diotenez, bi eskaintza lortuko dituzte

luze gabe: bata Leongo Roblarako eta bestea Euskal Herrirako. Hortik, 50 milioi euro gehiago gaineratuko lukete kontratuetan, eta era horretan orekatuko lukete aurrekontua.

ATBko zuzendaritzak dio, halaber, aurrekontuak doitzekotan, gaur egun administrazioan lanean daukan 120 lagunetatik 80 bat dituela soberan, eta 40 bitarteko murrizketa egin beharko lukeela. Horrez gainera, gatazka laboralak ere desagertu behar duela diote, aterabidearen parte bat konponbidean jartzeko. Izan ere, baieztatu dutenez, "gatazka-aren ondorioz ihes egin digute hainbat kontratuk".

LUIS JAUREGALIZO / ARGAZKI PRESS

Multinazionalak
Babcock altxatu
nahi duela
dioen arren,
batzordeak interes
espekulatibo
inmobiliarioak
sumatzen dizkio eta
ATBk alde egitea eta
beste jabe bat
ekartzea eskatzen du

halaber, transferentzia teknologikoei buruzko promesetan, bai eta ekipamenduetako ondasunen jarduerarako garapen-zentroei dagozkienetan ere. Sail horretan, I+D arloko inbertsio garrantzitsuak jasotzekoak ziren, baina ez

da hala gertatu. Horiek guztiak ikusita, Enpresako Batzordeak dudamudan jarri ditu enpresaren benetako intentzioak. Enpresako Batzordearen iritziz, "2006ko urrira bitartean nola edo hala irautea da estrategia, gero basamortu industrial horrekin espekulatzeke".

Enplegu murriztea betetzen du, bai Babcock Borsig multinazional austriarrak ondo bete du, hori bai, enplegu-murrizte progresiboa. Hirurogeita hamarreko hamarkadan (1978), 5.600 pertsona enplegatzerara ere iritsi zen BW enpresa. Berregituratzeko hainbat eratako prozesuen ondorioz, langile kopurua murriztu egin zen progresiboki. BW enpresa ATB multinazional austriarraren eskuetara heldu zenerako, 700 lagun ez azpikoa zen plantilla. Kopuru horretatik 450 izatera pasatu dira ATBren aldiak. Orain, berriro, erregulazioko beste espediente bati heldu nahi dio, eta administraziooko 80 pertsonarengan izango luke eragina. ■

Barakaldon egindako manifestazioa.

Babcock Borsig Enpresako Batzordeak, ordea, ez du sinesten benetan hondotik ateratzeko asmoa duenik, orain arteko egitateek kontrako norabidea erakusten baitute. Esate baterako, 2004 eta 2005 ekitaldiei begira, ATBk 320.000 lanorduko karga ekartzeko hitza eman zuen, baina ez da galdara bat konpontzen emandako 6.000 ordutik gora pasatu. Batzordeak diotenaren arabera, gainera, Bizkaiko enpresa horrek ezarriak dauzkan tarifaz azpitik kobratu zen konponketa. Beste eskari bat, Austrian Energy enpresak biomasako galdara konpontzeko egindakoa, aurtengo uztaileko eta abuztuaren zegoen aurreikusia. Alabaina, jakina omen da Babcock-en detaileko planak bakarrik egingo direla, eta, hala ere, oraingoz ez dago kontzesiorik. Bestalde, lan hori ere enpresaren ohiko tarifen azpitik egingo litzateke. Horrez gainera, hitza jan dute,

erakusleihoa

ARGIA

Egin zaitez harpidedun:

☎ 943 371 545

harpide@argia.com

www.argia.com

GURE IRRATIA

Uztaritzeko egoitza urtarrilean irekiko dute

Baionako egoitza utziko du Gure Irratiak. 23 urtez egin duen moduan, uhinak aireratzzen jarraitu ahal izateko egoitza alokatuko du Uztaritzen. Herriko Etxeak alokatuko dion egoitzak Baionakoaren ia espazio bikoitza du. Diru-bilketa kanpaina urte hasieran hasi zuten.

AINARA SAROBE

Argazkiak: Gaizka Iroz

GURE IRRATIAK Baionan du egoitza duela zazpi bat urtez geroztik. Alokairuan dute eta "orain dela bi urte jakin dugu bertako jabeak egoitza eskuratu nahi zuela. Kontratua aurten bukatzen zen, nahiz eta hitzez urte gehiago egongo ginela esan ziguten" dio Iñaki Etxelekuk, irratiko esatariak.

Berri hau jakin bezain laster, beste lokal bat bilatzen hasi ziren. "Gure lehentasuna Baionan bertan lokala aurkitzea izan zen. Udalarekin saiatu ginen, baina ez genuen ezer lortu" dio Etxelekuk. "Gure kasa ere, beste lekuren bat aurkitzen saiatu ginen, hemen dugun eremuaren ingurukoa, hau da, 150 metro koadrokoa". Gustuko lokalen bat topatu zuten, baina garestiegia.

Hau ikusita inguruko Herriko Etxeei galdezka aritu ziren eta erantzun duen bakarra Uztaritzekoa izan da. "Oso proposamen interesgarria egin zuen" adierazi du Etxelekuk, "egoitza Udalararena izanik oinarritzko obrak Udalak berak egingo ditu eta irratia moldatzeko obrak Gure Irratiaren esku izango dira. Alokairuan hartuko dugu". Egoitza berriak 250 metro koadro ditu, beraz aukera ona da irratia handitzeko. Hala ere, Etxelekuk dioen bezala, "Baionatik haraino joatea arazo handia da, Baiona hiriburua delako". Beraz, Baionan

estudio txiki bat ezartzen saiatuko dira. Hartara, prentsaurrekoetarako errazago moldatuko dira eta kolabora-

185.000 euro behar dituzte proiektua egi bihurtzeko. Instituzioek ordainduko dute zati bat eta beste zatia hiritarren laguntzaz lortu nahi dute

tzaileek ere bertatik lan egin ahal izango dute.

Diruz laguntzeko kanpaina urte hasieran jarri zuten martxan eta bi mailatan egin dute: instituzioei eta

hiritarrei zuzendu zaizkie. Hala, Herriko Etxe guztiei eskatu zaie orain arte Gure Irratiari eman dieten diru laguntza bikoizteko. Etxelekuren hitzetan, "nahiz eta erantzun asko falta diren oraindik, nahiko ona izan da orain artekoa. Baina ez dugu erantzunik jaso Euskararen Erakunde Publikoarengandik". Eusko Jaurlaritzari ere eskaera egin zaio, baina ez dute oraingoz, erantzunik jaso. Udalbiltzarekin eta ezker abertzalearekin ere harremanetan daude.

185.000 euro behar dituzte proiektua egi bihurtzeko. Instituzioek ordainduko dute zati bat eta beste zatia hiritarren laguntzaz lortu nahi dute. Kultur

23 urtez irrati uhinetan

GURE IRRATIAREN lehen emanaldia orain dela 23 urte izan zen eta hiru langile besterik ez zituen: Ermiñe Madariaga, Jaki Lautrê eta Luzien Etxezaharreta. Guztiak euskal kulturaren alde lan egiten zuten lagunak ziren eta lehen egoitza Milafrangan izan zuten (Uztaritze ondoan). Han igaro zituzten lehen laupabost urteak.

Mattin Larzabalek 22 urte darabmatza Gure Irratian. Irratiak dituen bederatzi langileetatik bera da beterranoena eta berak kontatu digu irratiazen hasiera: "Garai hartan, Entzunikus izeneko elkarteak Frantziako Estatuan sozialistek ezarri nahi zuten irrati eta telebistagintzako inizatiba pribatua aprobetxatu nahi zuen, onartuko izango zirelako. Helburua diru publikoarekin euskarazko medio bat sortzea zen eta euskara eta kultur elkarteak izango ziren ideia hornitzaileak eta inizatibak hartuko zituzte-

nak. Sozialistekin hori posible izango zela uste zen, baina urteak joan ahala ikusi zuten ez zela hori beteko. Beraz, ikerketa tekniko bat egin zuten irrati sortzeak zenbat balio zuen jakiteko eta oso garestia ez zela ikusita diru bilketa egin eta 1981. urtean ireki zuten irrati".

Seinalea Uztaritze eta inguruetan entzuten zen ondo, zonalde horretatik kanpo ez.

Larzabal astean ordubetez hasi zen lanean 1982an eta handik urtebetera, Ermiñe Madariagaren ordez, astean 15 orduz hasi zen lanean.

Milafrangan zegoen irrati, baina askotan Baionara joan behar izaten zuten prentsurrekoetara eta beste hainbat ekitalditara. Hala, Baionan lokala aurkitu ondoren, 1986.ean, hasi ziren lanean.

Hasieran emanaldiak arratsaldeko

19:00etan hasten ziren. Handik sei hilabetera goizetan ere emititzeari ekin zioten. Larzabalek dioenez, "aldi berean langileek ofizioa ikasten genuen, inork ez baitzekien irrati nola egiten zen lan. Euskadi Irratia, Irulegi Irratia eta Xiberuko Botza gu eta gero sortu ziren".

1983. urtean atera zuen Frantziako Gobernuak lege berria eta A eta B kategoriak banandu zituzten, hau da, komertzialak eta elkarte irratia. Hala, Gure Irratia elkarte irratiaren barnean sartu zen "ez baikenuen uste publizitatearen bidez bizitzeko adina aterako genuenik eta elkarte irrati izateko baldintzetako bat zen publizitate sarrerak txikiak izatea" dio Larzabalek. "Hala, laguntza kopuru bat ematen ziguten". Bigarren urratsa entzuleei hilabeteko kuota eskatzea izan zen eta 1992. urtean hirugarren

urratsa eman zuten: Akitaniako departamentuak diru-laguntza eman zien.

Udan ere etenik gabe emititu dute lepokoa jarrita bada ere.

ekitaldien bidez egin diete eskaera hiritarrei eta baita diruz lagundu nahi dutenei kontu korrontearen zenbakia emanez ere. Ekitaldi hauek otsailean hasi zituzten bertso saioarekin eta gero rock diskoa kaleratu zuten. Iñaki Etxelekuren iritziz, "honi esker hunkitu dugu Euskal Herria. Diskoan Euskal Herriko 22 talde parte hartu dute. Talde bakoitzak kantu berri bat egin du diskorako eta lana Gara egunkariaren bidez zabaldu zen". Diskoa Durango-ko Kafe Antzokian aurkeztu zuten eta "hala, oihartzuna izan du Hegoaldean eta orain Iparraldeko disko-dendetan aurki daiteke".

Diruz lagundu ahal izateko jarrita-

ko kontu korronteak diskoan ageri dira eta komunikabideetan ere azaldu dituzte (Credit Mutuel: 15999 02277 00050514940 64 eta Euskadiko Kutxa: 3035 0059 81 0590071330).

Proiektuaren egoera gaur egun honako hau da: eraikuntza enpresei deialdia luzatu zaie eta erantzuna

jaso bezain pronto, lanak udazkenerako hasiak izango dira, urtarrila bukaeran egoitza berrian izateko. Hala ere, ordura arte lana dago egiteko eta urriaren 30ean, adibidez, kanpaldi handia antolatu dute Miarritzen, Gare du Midi aretoan, geltoki zaharrean. Iparraldeko kantari ezagunak bilduko dituzte kantaldian: Anje Duhalde, Niko Etxart eta

Mixel Ducau, besteak beste. Antzerkia ere izango da eta bertan, Gure Irratiaren historiaren errepasoa egingo dute. Ikuskizuna grabatu eta DVD formatoan salduko dute. Euskal Telebistak ere emitituko du urriko kanpaldia. ■

Babeslea: Oiarzungo Udala

Oiarzungo Udala

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lantegiak, Epaitegiak, Merkatal eta Finantza Zerbitzuak ere euskaldunduz. Euskaraz bizi nahi dugulako hamaika lan elkarrekin egiteko dugu.

Bero-beroan

Hugo Chavez hiltzea CIAren helburu?

Tituluan aipatzen dena ez da albiste oraindik, baina CIAren helburuetakoa lasai asko izan daiteke. EEBBetan bederen oso zabaldua dago asmoa eta etengabe elikatzen da. Pat Roberson telepredikatzaile ospetsuak zuzenean aipatu du Hugo Chavez Venezuelako lehendakaria hil beharko litzatekeela, eta Etxe Zuriak aho txikiarekin erantzun du ez datorrela bat iritzi horrekin. Baina etengabe elikatzen duen ideia da. EEBBetako diplomazia buruak, Condoleezza Ricek "erregimen chavistaren arriskuez" ohartarazi zuen iazko azaroan eta aurtengo urtarrilean haren gobernua "erregioko indar negatibo gisa" jotzen zuten. 2005eko otsailean EEBBetako agintari garrantzitsuek Kolonbiako FARC laguntzea leporatu zioten eta "erregio mailako mehatxutzat" hartu. Porter Goss CIAko zuzendariak, aldiz, 2005ean Venezuelan "egoera desegonkortuko" dela adierazi du. Carlos Andrés Perez Venezuelako lehendakari ohiak "Chavezek txakurrek bezala hiltzea merezi du" adierazi zuen exiliotik, "ez da nahikoa boteretik kentzea". Ezaguna eta onartua da 2002ko estatu kolpearen saioa AEBek bultzatu zutela nagusiki. 2004an, halaber, Kolonbiako 92 paramilitar atxilotu zituzten Caracasen, eta haien helburua Venezuelako armadako uniformearekin sarraski desberdinak egitea zen. Chavezek inork baino hobeto daki buru gainean duen mehatxuaz, aurtengo otsailean telebistan esandakoa lekuko: "Erailtzen banaute, George Bush AEBetako lehendakaria egiten dut horren errudun".

LUIS JAUREGIALITZO / ARGAZKI PRESS

Akordioaren beharra ia kontsentsu bihurtu da

Milaka herritarrek bat egin zuten ezker abertzaleko hainbat herritarrek deitu eta Batasunak sostengatutako Bilboko manifestazioarekin. Bildutako jende kopuru garrantzitsuaz gain, ordea, manifestazioaren ikuspegi kualitatiboa da garrantzitsuena. Donostian ez bezala, ez zen arazorik izan, erantzukizunak dituzten alde desberdinek horretarako bitartekoak jarri zituztelako. Lege ikuspegitik herritarrek manifestaziorako eskubidea dute, Alderdien Legearen aurka daudenek Batasunaren manifestazio eskubidea onartu beharko lukete eta normalizazio politikorako urratsek halako manifestazioak begirunez edo gutxienez malgutasunez hartzea eskatzen du. Kurtso politiko berria jadanik abian denean, uda aurretik zegoen baikortasun zuhurraren bidea indartu da, besteak beste, ETAk beste uda askotan aurrera eraman duen atentatu kanpainarik egon ez delako. Seguruenik hilabeteak iragango dira normalizazio mahaia eratu aurretik, baina oraingoz elkarrizketa eta akordio beharraren emariak handitzen jarraitzen du. Hori da udaldiak utzi duen inpresio nagusia.

Zer da...

Gaindegia

Euskal Herriaren garapen sozioekonomikorako behatokia da Gaindegia. Otsailean sortu zuten ofizialki, eta enpresa munduko pertsonak, unibertsitatekoak eta organismo sozial, sindikal eta komunikazioetakoek hartzen dute parte. Erakunde pribatua denez gero, kideen kuoten bidez finantzatzen da. Andoainen ezarri dute egoitza, eta Xabier Isasi katedraduna da lehen presidentea. Euskal Herriaren errealitate ekonomikoa eta soziala proiektatzea da erakundearen helburu funtsezkoena, baina betiere perspektiba global, nazional eta artikulatua oin hartuta. Gaindegia, beraz, herri osoaren ikuspegia aplikatuta ikertzen, biltzen, prozesatzen, zerbitzatzen eta hedatzen ditu unibertsita-

tearen, enpresen, sindikatuen, administrazioen, instituzioen eta bestelako enplegietan gertatzen diren jarduerak, baita elaborazio propioko lanak ere, eta arlo sozioekonomikoan eta azpiegiturazkoetan aritzen da beti. Betiere erreferentzia gisa herri osoa hartuta, Euskal Herriko eremu sozioekonomikoen estruktura indartzera bideratutako ekimenak bultzatzen ditu orobat: elkartze eta kolegiatze profesionalak, sozialak eta enpresarialak, merkataritzako ganbarak eta abar. Horrekin guztiarekin batera, Euskal Herriko garapen sozioekonomikoari eta azpiegiturazkoari buruzko eztabaidak ere sustatzen ditu.

Daniel Udalaiz

Radiokultura.com irrati berria

IRAILA ETA URRIA ARTEAN radiokultura.com irratia abian jarriko du Errobi Promozioak elkarteak. Euskaraz ondo moldatzen ez direnentzat edo ez dakitenentzat aukera izan nahi du irrati honek eta euskaraz zein frantsesez arituko dira. Euskal Herriaren ezagutza areagotu eta euskara sustatu nahi dute. Internetez emitituko duen irrati honek Euskal Herriko historia, kultura eta tradizioak ezagutaraziko ditu, euskaldun berrientzako ikastaroak eskainiko ditu eta gizarte gaiak ere landuko ditu.

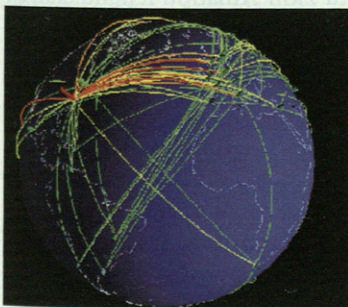
Julene Azpeitia lehiaketa eta Juan San Martin Beka

JULENE AZPEITIA XVIII. IPUIN LEHIAKETA abian jarri du Zumaiako Udalak Kutzaren laguntzarekin. Lanak urriaren 20a baino lehen aurkeztu behar dira eta sariak 3.000, 1.500 eta 1.000 eurokoak izango dira. Eibarko Udalak UEUren laguntzaz antolatutako Juan San Martin Bekak bosgarren edizioa du aurten. Zuzenbideari eta filosofiari buruzko euskarazko ikerketa lanak irailaren 5etik urriaren 4a artean aurkeztu behar dira.

Euskararen eta katalanaren etorkizuna sarean

TONI MOLLÀ kazetariak www.gipuzkoa.euskara.net web gunean idatzi duen artikuluan euskarak eta katalanak Interneten duten erronkaz hitz egin du. Hona pasarte batzuk: "(...) Gure hizkuntzek balio sinbolikoaren zati bat galdu dute -bazen garaia, konpentsaziozkoak zirenetal- eta, orain, balio funtzionalak soilik dituzte. Katalana eta euskara, sarean, ez dira gizarte jakin bateko kide izatearen marka nolabait metafisikoak; komunikatzeko, esateko eta entzuteko tresna dira. Erabiltzaileok zer esateko eta idazteko gai garen horrek emango die balioa hizkuntza horiei; sortzeko eta sortutako hori zabaltzeko gure gaitasunak.

Ezin dugu ahaztu hizkuntza dela erabileraren poderioz hobetzen den munduko tresna bakarra. Hizkuntza, zehazki, elkarreragin sare bat da, harreman, negoziazio eta gatazka sare bat, eta hizkuntzak bideratu eta mantendu ditzakeen erlazioen konplexutasunean datza hizkuntza horren aberastasuna. Horregatik, jada hartu dugu erabakirik garrantzitsuena: Interneten sartzea.

(...) Hori guretzat aukera handia da, baina, aldi berean, baita arriskua ere. Hain zuzen, berehalako arriskua hizkuntza apaingarri (ber)bihurtzea da.

(...) Espero dut gure hizkuntzek tradizioko identitate balioak alde batera utzi eta sarean kode landuak izango direla. Horretarako, hizkuntza horien balio praktiko,

koa, instrumentala, erabilgarria eta, batzuetan, beharrezkoa landu behar dira."

Ondoren internauta deskribatu du: "(...) Dagoeneko, beraz, bada-kigu zerbait geure buruaz: globalak (mundukoak) eta elkarteak gara, aldi berean lurralde gabetuak, indibidualistak eta gazteak. Dimentsio horri esker, gure hizkuntzak dituen aukeretan sinets dezakegu. Baina, egoera berriari erantzuteko gai izango al gara?"

SBAHEA

Berdeak, PCF eta LCR 2007ko Frantziako lehendakartzarako hauteskondeetara elkarrekin aurkeztea proposatu du José Bové globalizazioaren aurkako buruzagi sindikal ospetsuak. Berdeen udako unibertsitatean luzatu du ideia Via Campesinako bozeramaileak, baina Berdeek jadanik zehaztu dute euren hautagaia izango dutela. LCRren udako jardunaldietan, Olivier Besancenot alderdiko bozeramaile gazteak opor ondorengo sarrera politikoan ezkerrearen batasun sozialaren aldeko jarrera agertu du, miresten duen Bovéren proposamen zehatzari erantzun gabe. Europako Konstituzio-itunaren erreferendumean ezetza nagusitu ondorengo testuinguruan ari dira ateratzen proposamen hauek, ezker eredu berriak bulztatu eta egituratu nahian.

Zapateroren eredu federala Kataluniako laborategian

Kataluniako Estatutu berria iraileko azken astean onartuko dela diote Generalitateko indarrek. *El Pais*-ek urrian egingo dela dio. Aste batzuk gora behera, garrantzitsuena da ea nola geratuko diren finantzazioa eta eskubide historikoen gaiak, negoziazioaren alde gogorrena islatu duten gaiak. Apustu nagusia da onartu egingo dela eta irabazle eta galtzailerik egongo ez bada ere, baitkotzak non eman duen amore ikus-teko aukera izango da seguruenik. Interesgarria izango da PSC eta CiUren presioen artean dagoen ERC nola ateratzen den atakatik. Ondoren, Kataluniako Legebiltzarretik Espainiakora joango da eta hemen bai, negoziazio prozesu gogorra espero da. 2004ko martxoan boterera iritsi aurretik, Jose Luis Rodriguez Zapaterok Kataluniako Legebiltzarrak onartutakoa berak ere onartuko lukeela zioen. Ikusi beharko da orain erakusten duen ausardia maila, neurri handi batean horrek islatuko duelako alderdian duen indarra eta bere eredu federala norainokoa den.

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Nigerreko goseteak Live-8 kontzertuan harrapatu gintuen

Era garestiegian dauka antolatuta munduak hondamendietarako solidaritatea. Duela ia urtebete aurreikusten zen Niger txiroa kolapsora zihoala, bertatik laguntza eskatzen zuten deiei ez zitzaien erantzun eta gauzak garaiz ez konpontzea orain kario ordaintzen dugu bizitan eta dirutan.

SAHARAKO BASAMORTUA oso aspaldi ez dela izana da sabana aberatsa. Hemen bizi ziren gizakiek bertako jirafa, elefante eta beste zenbait abere harrietan margoz betiko erretratatu ez balituzte, geologia kontuak ziratekeen hauek; hainbeste milioi urte eta puntu. Baina pinturek dioskute duela milaka urte gutxi batzuk hala zela.

Niger gaur, telebistek ematen dizkiguten irudietan, desertu gupidagabea da, ertz batean ibai oparo baina bakar-ti bat baizik ez duena, Niger handia. Hala ere, azken mendeotan bere historia izan du eskualde horrek.

Wikipedia entziklopedia libreak edozein herrialderena izan daitekeen historia aipatzen du "Niger" galdetuta: "Bidegurutze ekonomiko garrantziko-koa zen, eta bere eskualdeak kontrolatzen saiatu ziren Shonghai, Mali, Gao, Kanem eta Bornuko inperioak, eta baita Hausa estatu batzuk ere.

Azken mendeotan Tuareg nomadek konfederazio zabalak osatu zituzten, hegoaldera jo zuten eta Hausa estatu batzuekin batera Sokoto-ko Fulani inperioaren kontra borroka egin zuten, honek Hausatarren lurralde asko hartuak baitzituen XVIII. mende akaberan.

XIX. mendean hasi zen Mendebaldearekiko harremana, lehenik esploratzaile europarrek (..) Frantziak baketze ahaleginak 1900.a baino lehen hasi zituen arren, talde etniko disidentek, batik bat desertuko Tuaregak, ez

zituzten menderatu 1922a arte; orduan bihurtu zen Frantziaren kolonia".

Wikipediako erredaktore boluntarioari barkatu beharko diogu europarroi "Mendebalde" deitzea -Niger Europa osoa baino mendebalde dago- eta frantsesen inbasioa "baketze ahalegina" bataiatzea. Nigerren aro modernoak, beraz, duela 83 urte hasi zen, Frantziaren kolonia bihurtuta. 1960an lortu zuen independentzia. Izenez bederen. Inguruko herrialde guztietan bezala hemen ere dirua CDF franko edo libera izatea Parisekiko menpekotasunaren ikurra baino askoz gehiago da.

Independentziaren ondoren Nigerrek izan duen historia Afrikako errepublika gazteei leporatzen ahal dizkiegun topikoz josita dago: estatu kolpeak, giza eskubideen urraketak, txirotasuna, lehortek, hondamendi ekologikoa... Azkenean 1999an "Mendebaldean" hainbeste baloratu dugun aldaketa egin zuten Nigerren, Tandja Mamadou hautatu zuten lehendakari, instituzioak martxan jarri eta Nazioarteko Moneta Fondoak eta Munduko Bankuak exijitzen zizkieten pribatizazio eta liberalizazioei ekin zien. Horra azkenean munduko herrialde txiroenetakoa (zerrendan 136. dago) garapenerako behar omen diren botika egokiak hartzen. Baina joan den udazken-neguan oti edo langosta izurritea hedatu zen eskualde

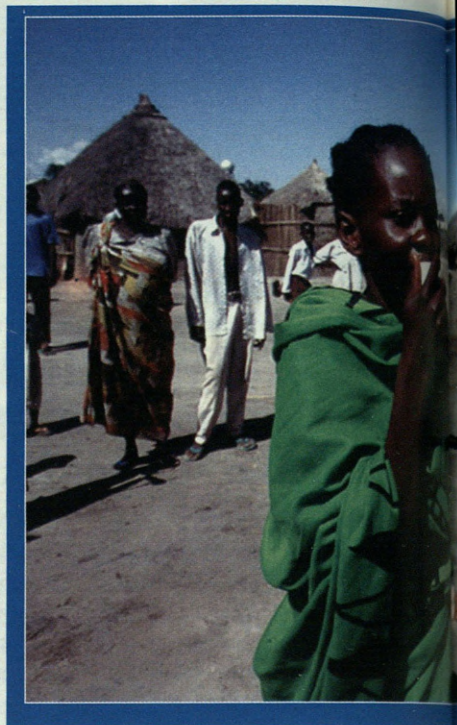
osoan, eta azken aldi honetako lehortek sortutako krisiari horrek eman zion errematea.

Parisko Le Nouvel Observateur astekariak Natalie Funès kazetaria bidali du paraje hauetara, hondamendiaren berri bertatik idatz zezan. Niger: les raisons d'un desastre ipini dio izenburua abuztuaren 11n plaza-ratutako artikuluari.

Ama gazteei esnea agortutakoan

Funès-ek dioskunez, iazko urrian ohar-tu zen egoera zein larria zen Nigerreko gobernuak: hurrengo urtea pasatzeko 223.000 tona zereal eta aziendentzako 4,6 milioi tona belarki behar ziren. Eskatu, askoz gutxiago eskatu zion Amadou lehendakariak Munduko Janari Programari, 78.000 tona. Inor ez zen mugitu ordea, eta lortu zituen... 6.500!

"Mundua sor egon da" esan dio kazetariari Janari Programak Niamey hiriburuan duen ordezkariak. "Nigerrek lehen deiak egin zituen Asiako tsunamia baino aste gutxi lehenago, baina honek monopolizatu zituen donazioak eta zirrara. Geroago Darfurreko gerra zibila etorri zen, Sudan mendebaldean. Larrialdi egoera gehiegi dago tamalez gure planetan. Eta nazioartea suhiltzailea bezalakoa da: sua dagoenean baino ez da azaltzen". Zortzi hilabete beranduago iritsi zaio txanda Nigerri: hegazkinak hara eta hona, irudiak komunikabi-

Niger bezalako herri txiroan, hilabeteotan jasaten ari den gosetearen moduko katastrofeak hankaz gora jartzen du urte luzez bertan ehundutako osasun eta asistentzia sare osoa. Lerroon ezkerrean ikusten diren bi emakumeak Hiesaren kontrako kanpainan zebiltzan herriz herri argazkia egin zitzaientzen. Goialdeko zebu-behiekin argal ikusten diren arren, eta beste aziendek eguneroko otordua eskuratzeko aukera ematen zieten laborariei. Orain, dena itxuraldatuta utziko du Nigerren hondamendi honek.

berak 50 tona, eta gero lasai itxaron prezioa hilabete gutxitan bi halakotu arte. Espekulaziorako gordeta 13.000 tonaz goiti geratu omen da Nigerren, prezio hobeen bila esportatzen jarraitu dena ahaztu gabe.

Eta estatua? Hasteko, munduko uranio erreserbarik handien jabe izan arren, herrialderik txiroenetakoa da. Nazioarteko Moneta Fondoarekiko (NMF) hain txintxo den gobernuak larrialdietarako zeukan labore stocka (35.000 tona) orain ikusi da murriztegia zela. Larrialdiko produktuok gainera ez da ausartu behar gorriena zutenei banatzera, eta prezio kontrolatuetan ipini ditu. "Garapen ekonomikoaren legeak, merkatua arautzeko beldurra eta NMFren agindua hitzez hitz bete nahia gailendu dira, baita gosete katastrofikoak iritsita ere", esan du Mugarik Gabeko Medikuen bertako ordezkariak. Horixe gertatzen baita Nigerren medikuntzaren alorrean ere. Medikuei zainketa 0,75 euro ordaintzen da aldiro, eta jateko ogirik ez denean, medikuntza joateko sosik ez.

Telebistetan uda honetan hilzorian ikusi diren haur besoetakoak dira kate luze horren begirik negargarrienak. Horien egoerak badu izena: "kwashiorkor". Amak esnea emateko ahalmena galtzen duenean haur bularrekoak kwashiorkor sindromea nozitzen du. Haurrik gazteena izango da familiar hilko den lehena, baina ez bakarria.

Nigerreko oraingo irudiok hemen-dik zortzi hilabetera lehertuko den zer estaltzen ote dute? ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

deetan, agintarien bisitak, eta beste.

Zortzi hilabete horietan denak egin du okerrera. Aurreko uztatik gordetako aleak fini dira eta aldi azkeneko asko hil. Belar eta adaxkarik ez dagoenez, beren sabelak hareaz beteta dauzkate ahuntz eta behiek; hezurra eta azala baizik ez dira. Iaz 85.000 libera (130 euro) balio zuen hiru urteko bigantxa batek; hura azokan salduta "bost zaku artatik eusten genuen eta horrekin uzta baten eta hurrengoaren artekoa egiten genuen" esan dio laborari gazte batek. Baina gaur behi ahul bat ez da pagatzen 5.000 libera (7,60 euro) baino gehiago.

Artatikia, sorgoa edo "niebea" erosteko batzuek zeukaten motorra edo gurdia saldu behar izan dute. Beste batzuek hazitarako jasota zeuzkatenak jan dituzte. Lehortegatik

joan den neguan aziendetzako bazkarik ez zenez, beren jabeek estalpeetako abar lehorrak ere eman zitzaizkien batzuek, baita plastikoko puska ere zenbaitzuek, eta asko eta asko hegoaldeko hiri inguruetan babestu ziren. Udaberrian mendialdera abiatu zirenean, abereak leher eginda zeuden eta asko bidean erortzen ziren hilda.

Abereen prezioak lurreraino erori diren abiadura berean igo dira lainoetara laboreenak. Iazko bi halako balio zuen zaku bat artatikik udaberrian. Bai negozio ederra laboreak, tipulak, kakahueta edo hegaztiak metatu ahal izan dituenarena. Horietako batek lotsarik gabe kontatu dio kazetariari -Maradi hirian- nola eta zenbat diru egin duen. Maradiko *La Flamme* egunkariak titularretan gosetea gainean zela plazaratu zuenean erosi zituen

K A L I T A T E A

**Produkturik
onenak,
MultiOpticasen**

Aukerarik
zabalena
bataurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bataurrekoetan.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

Txillardegi

Fiesta Nacional

Udan, 1940 urtean, hamaika urte nuelarik. Gure aitari *Corrida de toros* delakoa zer zen jakitea komeni zitzaigula eta hara eramán gintuen anaia eta biok, Chofreko zezen-plaza zaharrera.

Hasiera, kapa hutsez eta, tira. Entretengarri iruditu zait. Baina gero banderilen txanda tokatu da. Zezena sufrikariotan ikusi dut. Eta plazako ikusleak, aho batez, garrasi ozenetan eta bozkario harrigarrian entzun ditut, behin eta berriz, *Olé ... olé*! Aa ari.

Pikadorearen txanda iritsi da gero, berau bere pisu guztiaz haga luze zorrotz hura bultzatzen zuelarik, eta zezenaren bizkar gainetik, odola iturritik bezala isurazten jasan behar izan dut, nazkaturik. Penak eta amorruak bete naute gáinezka.

Zezenetako batean –8 toros 8 iragartzten baitzuen kartelak– harrapatu egin du zezenak pikadorearen zaldia. Eta beronek orduan, sabela behealdetik urraturik, bere hesteak zapaltzen ikusi dut. Milaka ikusle anker gupidagabe haiek barrezka lehertzen zirelarik.

Gero ezpata luzea hartu du toreroak, eta kolpe bakar batez, edo bigaz, edo hamaikaz –según eta...– zezen gizagajoa akabatu du. Beronek halako odol zarrastada beldurgarri bota du muturretik, eta erori egin da. Odolputzua berehala estali dute hondarrez.

Hura poza plazan, pasodoble torenen airetan, zezen hila arrastaka atera dutenean.

Zezenetako batean –edo gehiagotan, ez naiz ongi oroitzen– "*medio toro, medio toro*" entzun dut plazako jendilajea oihuka. Eta oka egiteko gogoá sentitu dut.

Horra *Festa* hitz gutxitan. Odolez blai, izerdi usaina bazterretan, eta *chulería* ugari.

65 urte joan dira geroztik. Eta ez dut inoiz beste korridarik ikusi, ezta behin ere. Ohoretzat daukat.

Eta joan deneko abuztuaren 13an, larunbatarekin, Donostiako Bulebarrean egon nintzen. Niri *Fiesta Nacional* delako horrek, frankistek 40 urtez propaganda tresna guztiez bultzatu zuten horrexek lotsa eta nazka ematen didalako.

RUBÉN PLAZA

Gure etxean ez zegoen zezenen aldeko girorik batere. Aitagandik ikasi nuen nik Eugenio Noel Muñoz izeneko batek –madrildarra!– sekulako kanpaina egin zuela bere bizi guztian barrena –Noel 1936an hil zen– zezenak debekarazteko. Noelek ere nazka eta lotsa sentitzen zituen basakeria asto horren aurrean.

Eta ondoko urteetan, irakurketen ondorioz, ikasi nuen Pio Barojak korridak gorroto zituela bihotzaren erditik. Eta espainiar progresistek (Costa, Jovellanos, Vargas Ponce), baita espainolista amorratu batzuek ere (Unamuno), ahal izan zuten guztia egin zutela 1936 baino lehenago, torturaren apologia ahalkegarri hau erauzteko.

Orain Iñaki Azkuna Bilboko alkate jatorra agertu zaigu korriden alde. Bapo!

Donostiakoari, berriz, "ahaztu" egin omen zaio Aste Nagusian *Fiesta Nacional*aren bitartez lortzen den homologazio espainiarrari lekua ematea. Eta Maria San Gil eta gainerako faxista guztiak asalatu ditu. Noski. Eta "hutsune" hori konpontzen saiatuko dela agindu behar izan du Odónek.

Baina, kasu! Azkuna ez da bakarra bere Alderdian zezenen alde agertzen. Lehendakariak berak behin baino gehiagotan eskaini digu bere lekukotasun lotsagabea ohorezko tendiduan agertuz.

Nahiz Sabino Arana-Goiri zezenen kontrako amorratua izan, jakina denez. Eta nahiz eta PNVk –aspaldiko denboretan, hori bai– erabaki hau hartua izan bere barne araudietan: "*Se castigará con la expulsión del Partido a cuantos tomen parte activa o pasiva en las corridas de toros*".

Baina orain, badakizue, "*Soberanía compartida*" ren garai honetan, PSOErenkin nola edo hala akordioa lortzea da helburua.

Eta ez da momentua inondik ere zezenketak eta antzekoak gaitzesteko. Ez horixe! Ez zen besterik falta. "*Paris bien vale una misa*" esan zuen hark. Eta Josu Jon Imazek eta Iñigo Urkulluk gauza bertsua diote: "*Ajuria Enea Bis, bien vale una corrida bestial que otra en el mes de Agosto*". Amén Jesús.

Zer nahi duzue: nazka darit xularme guztietatik. ■

Irakurketen ondorioz ikasi
nuen Pio Barojak korridak
gorroto zituela bihotzaren
erditik. Eta espainiar
progresistek (Costa,
Jovellanos, Vargas Ponce),
baita espainolista amorratu
batzuek ere (Unamuno),
ahal izan zuten guztia egin
zutela 1936 baino lehenago,
torturaren apologia
ahalkegarri hau
erauzteko

Nairobitarra rekin bidaia jolas

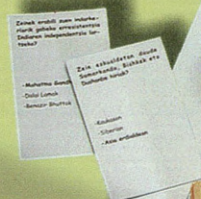
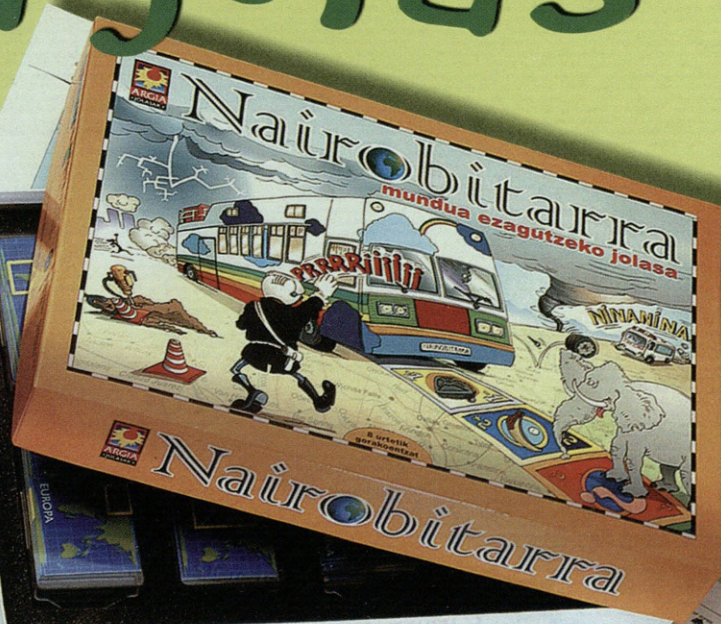
"Nairobitarra: mundua
ezagutzeko jolasa" k
tokian tokiko
bitxikeriak
ezagutzeko aukera
eskaintzen dizu.

38 €

Aukeratu
konfinentea,
ibilbidea, bofa dadoa
eta ekin bidaiari.

eskaerak

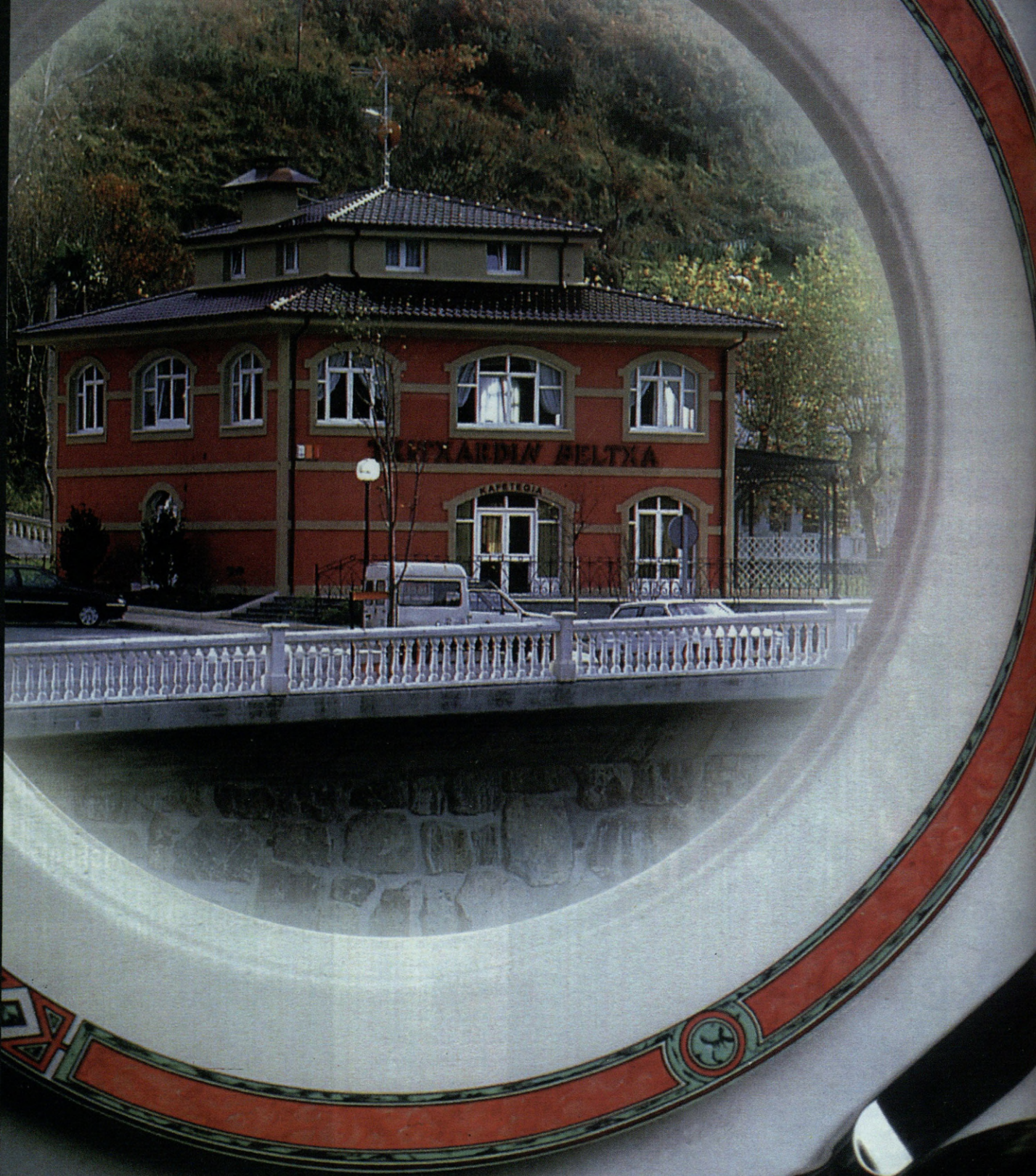
943 37 15 45 • denda@argia.com
Ohiko salmenta puntuetan

Ipar Amerika

Asia

8 urtetik
gorakoentzat

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea
☎ 37 03 04
20160 Lasarte